ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 1

v.a. Asiainhoitaja Talvanne

24/1 1941

3000—1—41 69

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

3/330 Sol. D-41

KIRJELMÄ n:o 66/14.

8/2-41

Berni SSA 24 P:NÄ tammi KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

5 (31

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 1:
" Sveitsin suhtautuminen ulkomaalaisiin kunniamerkkeihin."

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle 8 kpl. tänään päivättyä otsakkeessa mainittua raporttiansa.

Ot.p. Tarjanne allamat yhden kpl.

RR.

Va.asiainhoitaja: [signature]

UE 3: A 4.

BERNISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

3/330 Pal. 5 - 41.

RAPORTTI n:o 1.

Bernissa 24 p:nä tammi kuuta 19 41. 8/2-41

5 C 31

Asia: Sveitsin suhtautuminen ulkomaalaisiin kunniamerkkeihin.

Jo toista sataa vuotta on Sveitsissä osaksi eri kantonien valtiosäännöissä, osaksi valaliiton valtiosäännössä ollut säädöksiä, jotka rajoittavat Sveitsin kansalaisten oikeutta ottaa ulkomaiden hallituksilta vastaan mm. kunniamerkkejä. Tämä epäävä suhtautuminen niihin on johtunut siitä, että aikaisemmin monen monet sveitsiläiset, jotka eivät omassa maassaan löytäneet itselleen sopivaa toimialaa, antautuivat ulkomaisten hallitusten palvelukseen joko palkkasotureina (kuten varsinkin Ranskassa ja Vatikaanissa) tai muissa virallisissa tehtävissä. Kotimaahan palattuaan nämä sveitsiläiset eräissä tapauksissa jatkuvasti nauttivat vierailta hallituksilta tulevia palkkioita tai eläkkeitä tai käyttivät ulkomailta saamiaan kunniamerkkejä. Kun suurvaltain ympäröimä Sveitsi aina on ollut pakotettu erittäin tarkasti huolehtimaan riippumattomuutensa säilyttämisestä, reagoi yleinen mielipide sitä vastaan, että monet sen kansalaiset näin ollen olivat kotimaahan palattuaankin suoranaisesti taas välillisesti riippuvaisuussuhteessa ulkovaltioihin.

Asiaa koskeva valaliiton valtiosäännön 12 artikla kuuluu nykyisessä muodossaan seuraavasti:

"Die Mitglieder der Bundesbehörden, die eidgenössischen Zivil- oder Militärbeamten und die eidgenössischen Repräsentanten oder Kommissarien sowie die Mitglieder kantonaler Regierungen und gesetzgebender Behörden dürfen von auswärtigen Regierungen weder Pensionen oder Gehalte, noch Titel, Geschenke oder Orden annehmen. Handeln sie dem Verbot zuwider, so hat dies das Ausscheiden aus ihrer Stellung zur Folge.

"Wer solche Pensionen, Titel oder Orden besitzt, ist

JAKELUOHJE:

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

als Mitglied einer Bundesbehörde, als eidgenössischer Zivil- oder Militärbeamter, als eidgenössischer Repräsentant oder Kommissar, oder als Mitglied einer kantonalen Regierung oder gesetzgebenden Behörde nur wählbar, wenn er vor Amtsantritt auf den Genuss der Pension oder das Tragen des Titels ausdrücklich verzichtet oder den Orden zurückgegeben hat.

"Im schweizerischen Heere dürfen weder Orden getragen, noch von auswärtigen Regierungen verliehene Titel geltend gemacht werden.

"Das Annehmen solcher Auszeichnungen ist allen Offizieren, Unteroffizieren und Soldaten untersagt."

Sveitsissä palvellessani on useasti ollut esillä joko Suomen valkoisen ruusun myöntäminen Sveitsin kansalaisille yleisistä ansioista tai valkoisen ruusun, vapaudenristin tai vuosien 1939-1940 sodan muistomitalin anteminen sellaisille sveitsiläisille, jotka viime sotamme aikana ansioituivat Suomen hyväksi.

Olen jo aikaisemmin ottanut asian puheeksi poliittisessa departementissa ja siitä tiedoittanut Ulkoasiainministeriölle. Jo kauan olen halunnut siitä keskustella pätevimmän täkäläisen asiantuntijan - Suomen Ulkoasiainministeriön kansliapäällikköä vastaavan - poliittisen departementin ulkoasiainosaston päällikön, ministeri Pierre BONNAn kanssa. Kun hra BONNA juuri on sairaudesta toipuneena palannut virastoonsa, otin tänään asian perusteellisesti puheeksi hänen kanssaan.

Hra BONNA huomautti, että Sveitsin nykyinen kanta on tulos pitkällisestä historiallisesta prosessista. Aika ajoin yleinen mielipide vaihtelee ollen toisinaan ankarampi, toisinaan suvaitsevampi ulkomaisten kunniamerkkien vastaanottamisen suhteen. Nykyään tulkitaan säännöksiä taas ankaraan suuntaan.

Hra BONNA huomautti, että valtiosäännön 12 artikla oli sikäli erikoinen, että se toisaalta ei oikeuttanut mitään Sveitsin viranomaista myöntämään poikkeusta sen säännök-

sistä, toisaalta ei määrännyt, minkä viranomaisen oli rangaistava sen rikkomisesta.

Hän oli sitä mieltä, että, vaikka luonnollisesti oli monia sveitsiläisiä, jotka omasta puolestaan mielellään ottaisivat vastaan kunniamerkkejä, ulkomaisten hallitusten ei ylimalkaan pitäisi myöntää niitä Sveitsin kansalaisille. Hän sanoi hyvin ymmärtävänsä, että Suomi halusi osoittaa kiitollisuuttaan niille sveitsiläisille, jotka olivat tehneet erikoisia palveluksia maallemme viime sotamme aikana. Hänen mielestään voisi Suomen lähetystö lähettää tällaisille henkilöille kirjelmän, jossa ilmoitettaisiin, että Suomen Hallitus olisi halukas myöntämään heille kunniamerkin, mutta kun se Sveitsin valtiosäännön 12 artiklan vuoksi ei ollut mahdollista, lähetystö kiittäisi heitä heidän palveluksistaan.

Mainitsin tämän johdosta pääkonsuli C. SCHAUWECKERin minulle esittäneen, että sotamme johdosta ansioituneille sveitsiläisille jaettaisiin adressien tai diploomien tapaisesti hyvälle paperille koristeellisesti painettu ja sinetillä varustettu asiakirja, jossa esitettäisiin Suomen kiitos ja jonka joko Tasavallan Presidentti, sotamarsalkka MANNERHEIM tai Herra Ulkoasiainministeri omakätisesti allekirjoittaisi.

Hra BONNA vastasi, että jos sellainen menettely olisi mahdollinen, tekisi se luonnollisesti vielä paremman vaikutuksen.

Kysyin häneltä, eikö Suomen Sveitsissä olevien kunniakonsulien suhteen voitaisi tehdä sellaista poikkeusta, että heille myönnettäisiin kunniamerkki.

Ministeri BONNA sanoi, että minkäänlaista virallista poikkeusta heidänkään suhteensa ei voitu myöntää. Jos he saisivat kunniamerkin, eivät he voisi ottaa vastaan mitään valaliiton tai kantonin tointa. Lisäksi oli huomattava, että Sveitsin asekuntoiset miehet olivat asevelvollisia 60 vuoden ikään asti. Hän huomautti lisäksi, että Baselin-konsulimme

HOFMANN-HESS oli upseeri. Jos hänet dekoroitaisiin, hän varmasti heti joutuisi ikävyyksiin sotilasdepartementin kanssa. Senvuoksi hra BONNA neuvoi, että Suomi ei myöntäisi kunniamerkkejä edes kunniamonsuleillemme.

Kysyin, rinnastiko Sveitsi vuosien 1939-1940 sodan muistomitalinkin kunniamerkkeihin.

Hra BONNA vastasi, että, mitä muistomitaleihin tulee, hän muisti kaksi ennakkotapausta. Maailmansodan loputtua Ranskassa oli jaettu erästä kiitollisuusmuistomitalia. Sveitsin liittoneuvosto oli käsitellyt asiaa ja tullut siihen tulokseen, että se oli käsitettävä kunniamerkiksi. Englantilaisen H.M. Kuningas Yrjö V:n hopeariemujuhlan mitalin suhteen liittoneuvosto sitävastoin oli asettunut sille kannalle, että Sveitsin kansalaiset saivat ottaa sen vastaan. Hra BONNA myönsi, että ratkaisu näissä kahdessa tapauksessa ei ollut ollut yhdenmukainen. Hän sanoi, että hänen oli neuvoteltava liittoneuvoston kanssa siitä, miten Suomen vuosien 1939-1940 sodan muistomitaliin oli suhtauduttava. Hän lupasi ilmoittaa ratkaisusta aikanaan.

Hra BONNA huomautti, että kielto ottaa vastaan kunniamerkkejä ei koskenut Sveitsin naisia. Eräät ulkovallat olivatkin dekoroineet ansioituneiden Sveitsin miesten sijasta heidän puolisoitaan. Näin oli mm. maailmansodan päättyessä Sveitsin armeijan ylilääkärin rouvalla ollut huomiota herättävä kokoelma ulkomaisia kunniamerkkejä. Tällaisen kiertotien käyttäminen ei kuitenkaan ollut suositeltava.

X X

X

Pyydän kunnioittaen tähän liittää pääkonsuli SCHAUWECKERin laatiman luonnoksen sanamuodoksi, jota voitaisiin

käyttää kunniakirjoissa, mikäli sellaisen jakamista viime sodan johdosta ansioituneille sveitsiläisille pidettäisiin suotavana:

"DANKESURKUNDE.

"Finnland pflegt sonst bewährte Treue und besondere Verdienste mit Ordensüberreichungen auszuzeichnen.

" Im Einklang mit der Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft wählen wir diesmal die schlichte, aber nicht weniger verbindliche Form dieser Urkunde, um unserer Dankbarkeit und Anerkennung gegenüber

(Name) .....

nachhaltigen und ehrenvollen Ausdruck zu geben.

"Wir werden nie vergessen, dass Sie mit treuer Hingabe für Finnland eintraten und sich als ein zuverlässiger und stärkender Freund erwiesen haben, als schwere Prüfungen über unser Land und Volk kamen.

"Möge diese Urkunde ein sichtbares Zeichen unseres unvergänglichen Gedenkens sein."

Hugo Dahmen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 2.

v.a. Asiainhoitaja Valvanne

31/1. 1941.

3000—1—41 69

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 114/28.

Berni SSA 31 P:NÄ tammi KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 2:
"Suomen sotaa koskeva sveitsiläinen filmi".

Tämän ohella lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle 6 kpl. tänään päivättyä otsakkeessa mainittua raporttiansa.

Va.asiainhoitaja:

UE 3: A 4

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Berni ssa 31 p:nä tammi kuuta 19 41.

5 330 Sal. S-41
17/2 -41
5 C31

Asia: Suomen sotaa koskeva sveitsiläinen filmi.

Helmi- ja maaliskuussa 1940 tunnetut sveitsiläiset filmimiehet C. ZBINDEN ja E.O. STAUFFER olivat Suomessa filmaamassa sotatapahtumia. He olivat kiitollisia siitä auliudesta, jota viranomaiset ja yleisö heille Suomessa osoittivat. Filmaamisen kustansi Sveitsin Suomen-avun keskusjärjestö SCHWEIZER HILFSWERK FUER FINNLAND. Tekstin ja muun äänityksen valmistaminen on kestänyt odottamattoman kauan, niin että filmi vasta nyt on saatu valmiiksi.

Filmin ensi-esitys tapahtui eilen illalla Bernissä Metropol-teatterissa. Kutsut esitykseen oli lähetetty mm. Sveitsin hallituksen (liittoneuvoston), Bernin kantonin hallituksen ja Bernin kaupungin hallituksen jäsenille, lisäksi armeijan komentavalle kenraalille GUISANille ja muulle korkeammalle upseeristolle, diplomaattikunnalle, sanomalehdistön edustajille ym. Useimmat kutsutut olivat ottaneet kutsun vastaan.

Jo muutamia päiviä ennen esitystä oli keskikaupungille erääseen liikeikkunaan järjestetty filmin mainostusta; mm. oli Suomen sodasta saatuja muistoesineitä näytteillä. Kun sodan jälji.tä Sveitsin kansan kiinnostus Suomeen yhä on intensiivinen, herätti jo mainostus niin suurta huomiota, että näyteikkunan edessä kaiket päivät oli tungosta. Filmi oli jo ennen esitystään yleisenä puheenaiheena Bernissä.

Odottamatta alkoi eilen saapua kaikilta virallisimmilta kutsutuilta ilmoituksia, että he eivät voineetkaan tulla. Niitä saapui mm. valaliiton presidentiltä ja liittoneuvoston jäseniltä, kenraali GUISANilta ym.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Iltaan mennessä sain tietää, mistä nämä kieltäytymiset johtuivat. Saksan lähetystöstä oli toissailtana soitettu Poliittiseen departementtiin ja viitattu Bernin kunnallislehdessä ANZEIGER FUER DIE STADT BERN julkaistuihin filmiä koskeviin ilmoituksiin (ks. tämän raportin liitteitä). Departementille oli huomautettu, että tammikuun 30 päivänä julkaistussa ilmoituksessa (liite 2) esiintyvä venäläinen nähtävästi tarkoitti STALINia.

Neuvostoliitollahan ei ole Sveitsissä diplomaattiedustusta, joten Saksan lähetystö esiintyi liiton etujen valvojana.

Sveitsissä ei yleensä tähän asti ole pelätty räikeästikin arvostella Neuvostoliittoa. Nyt on kuitenkin sveitsiläinen kauppavaltuuskunta juuri saapunut Moskovaan neuvottelemaan, ja sen vuoksi Poliittinen departementti säikähti.

Departementti kääntyi kunnallislehden toimituksen puoleen pyytäen, että loukkaava kuva jätettäisiin pois tammikuun 31 päivän lehdestä. Osa sen painoksesta oli kuitenkin jo ehditty painattaa ja jakaa, joten ilmoitus siinä esiintyi liitteen 3 mukaisena. Loppupainoksesta karsittiin STALIN pois, joten ilmoitus tuli liitteen 4 mukaiseksi.

Joka tapauksessa liittoneuvosto päätti, että kaikkien vastuunalaisimmissa viroissa olevien hallitusmiesten ja korkeimman sotilaspäällystön oli jäätävä ensiesityksestä pois.

Mainittakoon, että loukkaavat ilmoitukset oli toimittanut lehteen filmiteatteri ja että filmin kustantaneella järjestöllä ei ollut mitään osuutta asiaan.

Filmillä oli jo ensiesityksessään suurenmoinen menestys. Sen se ansaitseekin, sillä se on hyvin valokuvattu ja antaa hyvän käsityksen sotatapahtumista. Haluan myös lisätä, että itse filmi ja sen teksti ovat täysin asiallisia eivätkä sisällä mitään erikoista Venäjän solvaamista.

Filmiteatteri oli ahdinkoon asti täynnä (mm. oli lukuisia virkapukuisia upseereita läsnä). Suuri määrä yleisöä oli käännytettävä lippuluukulta takaisin.

Filmin tulot SCHWEIZER HILFSWERK FUER FINNLAND aikoo käyttää jatkuvaan Suomen avustamiseen. Sitä tarjotaan parhaillaan eri maihin. SUOMEN HUOLLOLLE aiotaan lahjoittaa filminegatiivi Suomessa esitettäväksi.

Hugo Valvanne

Anzeiger für die Stadt Bern.

29/1-41.

BERNISSÄ OLEVAN LÄHETYSTÖN
31. PÄIVÄNÄ Tammi KUUTA 1941
PÄIVÄTYN RAPORTIN N:O 2
LIITE 1.

Ein kleines Volk wehrt sich!

Finnlands Freiheitskampf

Ein authentisches Film-Dokument über den Krieg in Finnland

Das heldenhafte Volk der Finnen hat im Frieden wie im Krieg Bewunderungswürdiges geleistet. In einem gesunden Volke ruht ein Freiheits- und Wehrwille, der auch den hundertfach überlegenen Feind nicht fürchtet.

Uraufführung demnächst im

METROPOL

Anzeiger der Stadt Bern.

30/1-41.

BERNISSÄ OLEVAN LÄHETYSTÖN
31. PÄIVÄNÄ Tammi KUUTA 1941
PÄIVÄTYN RAPORTIN N:O 2
LIITE 2.

Festliche Uraufführung

heute Donnerstag, 20.15 Uhr

Im Auftrage des Schweiz. Hilfswerkes für Finnland haben die zwei Schweizer

E. O. STAUFFER und C. ZBINDEN

an Ort und Stelle, oft unter Lebensgefahr, ein authentisches Film-Dokument über den Krieg in Finnland geschaffen.

Finnland ist das Beispiel für uns Schweizer!

Ein kleines Volk wehrt sich

Finnlands Freiheitskampf

Das heldenhafte Volk hat sich nicht gefürchtet und geduckt — **es hat gekämpft!**

METROPOL

Anzeiger für die Stadt Bern.

31/1-41.

BERNISSÄ OLEVAN LÄHETYSTÖN
31 PÄIVÄNÄ Tammi KUUTA 1941
PÄIVÄTYN RAPORTIN N:O 2

Staat Bern.

BERNISSÄ OLEVAN LÄHETYSTÖN
31 PÄIVÄNÄ Tammi KUUTA 1941
PÄIVÄTYN RAPORTIN N:O 2

Ein kleines Volk wehrt sich!

FINNLANDS FREIHEITSKAMPF

Im Auftrage des Schweiz. Hilfswerkes für Finnland haben die zwei Schweizer

E. O. Stauffer und **Charles Zbinden**

an Ort und Stelle, oft unter Lebensgefahr, ein authentisches Film-Dokument über den Krieg in Finnland geschaffen.

„Erzählt Euren Müttern: wenn unsere Söhne kämpfen, so kämpfen sie auch für Euch, wenn unsere Söhne fallen, so fallen sie auch für Euch, und wenn wir um unsere Söhne trauern, dann trauert mit uns."

So spricht ein einfaches Mütterlein aus Karelien, von Haus und Hof vertrieben.

IM BEIPROGRAMM:

Der neue, interessante Film des Armeefilmdienstes:

Mit Kabel Pickel und Gewehr

Unsere Telefontruppen in den Eisregionen

Musik von WALTER LANG

Vorstellungen um 2½ 4¾ 7 und 8¾ Uhr

METROPOL

Anzeiger für die Stadt Bern.

31/1-41.

BERNISSÄ OLEVAN LÄHETYSTÖN
31 PÄIVÄNÄ Tammi KUUTA 1941
PÄIVÄTYN RAPORTIN N:O 2
LIITE 4

Ein kleines
wehr

FINNLANDS FR

Im Auftrage d
für Finnland

E. O. Stauff

an Ort und S
ein authentis
Krieg

**„Erzählt Eur
Söhne käm
für Euch, w
fallen sie a
um unsere
mit uns."**

IM BE

Der ne
des Ar

Mit

Unsere Te
Mu

Vorstellu

ME

e Stadt Bern.

BERNISSÄ OLEVAN LÄHETYSTÖN
31 PÄIVÄNÄ Tammi KUUTA 1941
PÄIVÄTYN RAPORTIN N:O 2

Ein kleines Volk wehrt sich!

FINNLANDS FREIHEITSKAMPF

Im Auftrage des Schweiz. Hilfswerkes für Finnland haben die zwei Schweizer

E. O. Stauffer und **Charles Zbinden**

an Ort und Stelle, oft unter Lebensgefahr, ein authentisches Film-Dokument über den Krieg in Finnland geschaffen.

„Erzählt Euren Müttern: wenn unsere Söhne kämpfen, so kämpfen sie auch für Euch, wenn unsere Söhne fallen, so fallen sie auch für Euch, und wenn wir um unsere Söhne trauern, dann trauert mit uns."

So spricht ein einfaches Mütterlein aus Karelien, von Haus und Hof vertrieben.

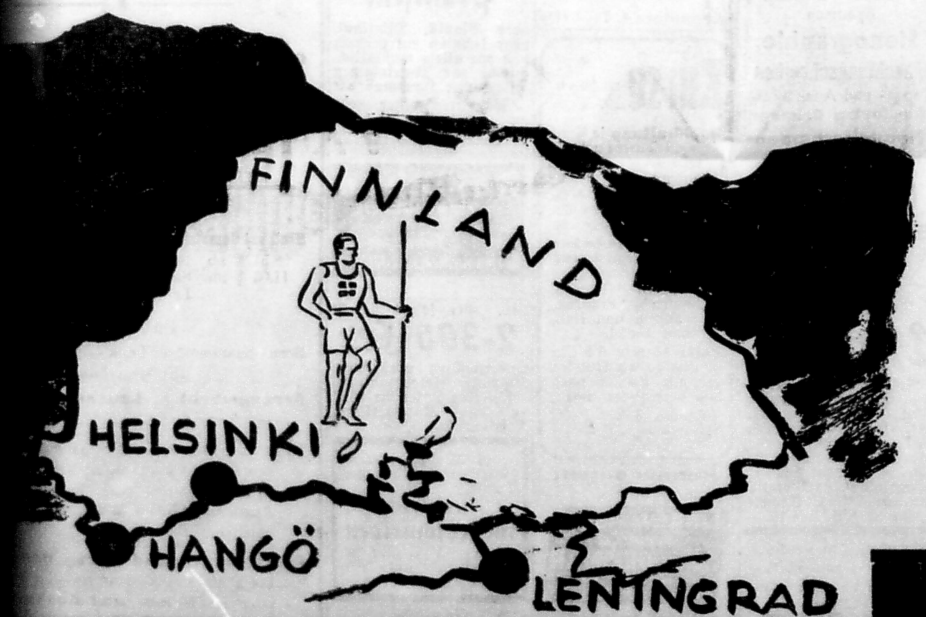

IM BEIPROGRAMM:

Der neue, interessante Film des Armeefilmdienstes:

Mit Kabel Pickel und **Gewehr**

Unsere Telefontruppen in den Eisregionen

Musik von WALTER LANG

Vorstellungen um 2½ 4¾ 7 und 8¾ Uhr

METROPOL

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Voionmaa

26/3 1941.

3000—1—41 69

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 412/71.

Berni SSA 26 P:NÄ maalis KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19.....

11/331 Sal. X-41

7/4-41

OSASTO ASIA

5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 3.

Ohellisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle maaliskuun 26 päivänä 1941 päivätyn raporttinsa n:o 3, jonka otsakkeena on

Sveitsin suhde akseliin.

Ministeri: P. Vavinnad.

UE 3: A 4.

BERNISSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

11/331 Sal. 2-41

RAPORTTI n:o 3.

Bernissa 26 p:nä maalis kuuta 1941. 7/4-41

Asia:

Sveitsin suhde akseliin.

5 C 31

Vastaukseksi ministeri GÖBBELSin maaliskuun 8 päivänä antamaan lausuntoon, jossa hahmoteltiin yleensä pienten kansojen ja erittäin Sveitsin asemaa tulevassa Euroopassa, valaliiton presidentti WETTER piti maaliskuun 23 päivänä puheen, jossa tarmokkaasti tehosti Sveitsin neutralisuuden pysyväisyyttä luvaten vain taloudellista yhteistyötä. Tämä puhe on herättänyt suurta huomiota Sveitsissä ja Bernin diplomaattipiireissä. Entente on tyytyväinen, akseli närkästynyt. Tällä hetkellä ei ole kuitenkaan syytä odottaa mitään muutosta Sveitsin ulkopoliittisessa asemassa.

Suursota on jo muuttanut yleisen puolueettomuuden luonnetta, mutta Sveitsin pysyvä neutralisuus on tähän asti tunnustettu vanhojen periaatteiden mukaisesti. Euroopan poliittinen mullistus ja sen taloudellinen uudestijärjestely, johon Saksa on sodan loppua odottamatta ryhtynyt, saattaa kuitenkin ajan mittaan ulottua Sveitsiinkin.

Viittauksen siihen suuntaan esitti valtakunnanministeri GÖBBELS eräille ulkomaisille sanomalehtimiehille maaliskuun 8 päivänä antamassaan lausunnossa. Tämä lausunto koski pieniä maita yleensä (ansaiten jo sen vuoksi tulla muistiin merkityksi) ja Sveitsiä erittäin. Autenttista tekstiä ei ole olemassa, mutta parin sveitsiläisen kirjeenvaihtajan selostukset ovat yhtäpitävät pääkohtiin nähden:

"Akselivaltioiden voiton jälkeen Saksa odottaa Euroopan pienten maiden yhteistyötä neljällä alalla: monetäärisellä, taloudellisella, sotilaallisella ja ulkopoliittisella. Eri maiden sisäpoliittinen ja sivistyksel-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

linen rakenne sitävastoin jää koskemattomaksi, mikäli se ei ehkäise mainittua yhteistyötä. Tässä mielessä jää kansojen omalaatuisuus voimaan.

"Sodan aikana Saksan suhteen muihin maihin ovat määränneet strateegiset näkökohdat, eikä pelkkä halu niellä pieniä maita. Saksa olisi voinut kukistaa Ruotsin ja Sveitsin, muttei ajattelekaan hyökätä esim. Sveitsin kimppuun. Se ei olisi tarpeellistakaan, sillä kivihiilihankintojen keskeyttäminen riittäisi. Mutta sitäkään ei Saksa tee, mikä parhaiten osoittaa, ettei Saksan tarkoitus ole vallata muita maita. Ei missään tapauksessa ole tarkoitus tyrkyttää sodan jälkeen kansallis-sosialistista maailmankatsomusta muille."

Samalla kuin tämä lausunto on jäänyt Suomessa huomiotta, se sai heti aikaan voimakkaan vastavaikutuksen Sveitsin yleisessä mielipiteessä- Poliittisen departementin pääsihteeri, ministeri BONNA, jonka kanssa keskustelin asiasta, mainitsi departementin kehoittaneen lehdistöä keskeyttämään sen julkisen käsittelyn, mikä tapahtuikin. Hän myönsi kuitenkin Sveitsin hallituksen pitävän lausuntoa siksi tärkeänä, että se etsi tilaisuutta vastaukseen. Vapaamielis-demokraattisilla puoluepäivillä Bernissä valaliiton presidentti WETTER pitikin maalisk. 28 päivänä pöytäpuheen, jonka pääkohdat ovat seuraavat:

"Emme vielä tiedä, mikä on sodan tulos, mutta sen me sveitsiläiset tiedämme, että voimme ja tahdomme kestää ja tulemme kestämään loppuun asti vapaana maana. Sodan jälkeen politiikkamme päämääränä on edelleen oleva ylläpitää Sveitsin ehdotonta puolueettomuutta, joka on yhä Euroopan yleisen edun mukainen. Sotilaallisestikaan emme voi liittyä mihinkään ryhmitykseen. Toisin saattaa ehkä tapahtua taloudellisella alalla. Sveitsiläisinä voimme kannattaa kansainvälistä yhteistyötä. On ilmeistä, ettei sellainen yhteistyö ole mahdollista muuta kuin riippumattomien maiden välillä."

Tämä puhe on herättänyt suurta huomiota Bernin poliittisissa ja diplomaattipiireissä.

Sveitsiläiset näyttävät olevan yhtenä miehenä presidenttinsä puheen takana. He tehostavat sitä, että Sveitsin palattua Lontoon selityksessä helmik. 13 päivänä 1920 määritellystä ehdollisesta eli "differentialisesta" puolueettomuudesta ehdottomaan eli "integraaliseen", sekä Saksan että Italian hallitukset ilmoittivat kesäk. 21 päivänä 1938 päivätyissä nooteissaan

tulevansa kunnioittamaan sitä "Euroopan rauhan tärkeänä tekijänä" ja uudistivat vakuutuksensa suursodan syttyessä elokuun lopulla 1939. He vetoavat edelleen siihen, että Sveitsi on pannut voimaan kaikki kansainvälisen oikeuden vaatimat puolueettomuusmääräykset ja noudattanut niitä äärimmäisen huolellisesti. Ja tämän he katsovat riittävän kaikkeen.

Niin ei kuitenkaan ole asianlaita. Akseli ei katso Sveitsin säilyttäneen ideologista puolueettomuutta, ja siihen on vaikuttanut kolme seikkaa. Ensiksikin kansallis-sosialistisen järjestöjen ja lehtien lakkautus (vrt. Bernin lähetystön raporttia n:o 33, 1940). Toiseksi sveitsiläisten kasvavan englantilaismielisen asennoitumisen ilmennys sanomalehdistössä, jonka sävy ärsyttää sekä Saksaa että Italiaa. Ja kolmanneksi se, että Sveitsi suurin kustannuksin ylläpitää "neutralisuusvartiota", joka ei voi seistä ketään muuta kuin akselia vastassa, koska Sveitsi on joka taholta akselin ympäröimä.

Sekä Saksan ministeri KÖCHER että Italian ministeri TAMARO, joiden kanssa keskustelin presidentin puheen johdosta, toivat varsin voimallisesti ilmi tyytymättömyytensä Sveitsiin. He huomauttivat akselin voivan koska tahansa pakottaa Sveitsin tahtoonsa, Saksa kivihiilen kiellolla, Italia Genovan sataman sululla. Heihin yhtyi, joskin aivan ulkokohtaisessa sävyssä, Unkarin ministeri WETTSTEIN de WESTERSHEIMB, lisäten, että sveitsiläiset tekevät pahan virheen uskotellessaan itselleen miliisiarmeijansa turvanneen maan, vaikka sen kyky puolustaa maata on hyvinkin epäilyttävä. Vaikkeivät mainitut lähettiläät sitä suoraan sanoneetkaan, ymmärsin heidän odottaneen Sveitsiltä suurempaa myötämielisyyttä akselia kohtaan, vastapalvelukseksi siitä, että Sveitsi saa elää rauhassa ja vauraudessa.

Tähän suopeaan politiikkaan akselilla on tietenkin ollut pätevät syynsä, eikä niitä tarvitse etsiä kaukaa. Sveitsin valtaaminen olisi strateegisesti tarpeeton. Sveitsin liittyminen kolmiliiton olisi taloudellisesti haitaksi, koska

Saksalla on Yhdysvalloissa huomattavia saatavia, jotka on siirretty Sveitsin tiliin, ja jäätyisivät, jos maa menettäisi puolueettomuutensa. Ja rauhassa työskentelevä Sveitsi, jolla on korkealle kehittynyt koneteollisuus ja jonka kautta kulkevat tärkeät rautatielinjat akselin navasta toiseen, on akselille suoranaisestikin hyödyllinen.

Huolimatta siis Sveitsin ja akselin diplomaattisten suhteiden kylmenemisestä, ei tällä hetkellä ole syytä odottaa mitään muutosta Sveitsin neutralisessa asemassa.

Mutta mitä kauemmin sotaa kestää, sitä vaikeammaksi Sveitsille epäilemättä tulee ylläpitää todella täydellistä puolueettomuutta. Sveitsiläiset lainaavat mielellään ikuisen neutralisuutensa isän, PICTET de ROCHEMONTin sanoja vuodelta 1815: "Sveitsin puolueettomuus on Euroopan etujen mukaista." Euroopan edut ovat kuitenkin jonkin verran muttuneet sitten Pariisin toisen rauhankongressin.

Ministeri: V. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Berniss olevan lähetystö raportti n:o 4.

Ministeri Toivonen

3/4 1941.

3000—1—41 69

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 436/76.

Berni SSA 3 P:NÄ huhti KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19.....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 4.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 4, jonka otsakkeena on

Saksa Neuvostoliittoa vastaan ?

Ministeri: T. Vavrinmaa.

UE 3: A 4.

14/331 Sal. 8-41

19/4-41

5 C31

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Berni ssa 3 p:nä huhti kuuta 1941.

14/331 Sal. S. 41

19/4-41

Asia: Saksa Neuvostoliittoa vastaan ?

Saksan ja Neuvostoliiton välistä yhteenottoa pidetään Bernissä vain ajankysymyksenä, mutta sen puhkeamista yleensä epätodennäköisenä niin kauan kuin Englanti on pystyssä. Viime aikoina on uusia huhuja ollut liikkeellä Saksan odotettavasta toiminnasta Neuvostoliittoa vastaan, mutta ne saattavat johtua vain uusien joukkojen siirrosta Saksan itärajalle, jonka varmistus on tarpeen eteläänpäin auuntautuvan painostuksen kasvaessa.

Niillä käynneillä, joita olen viime aikoina suorittanut Bernin lähettiläiden luona, keskustelu on säännöllisesti sivunnut Saksan ja Neuvostoliiton suhteita. Vaikka kiertokäyntini on vielä kesken ja vaikka kysymys on vain arveluista, pyydän kuitenkin, uusien huhujen johdosta, esittää lyhyen yhteevedon kuulemastani.

Useimmat tapaamistani diplomaateista ovat vakuuttuneita, siitä, että Saksan ja Neuvostoliiton välinen yhteenotto on ennemmin tai myöhemmin välttämätön, eräät siitäkin, ettei se ole kovinkaan myöhään odotettavissa. Tämän olettamuksen tunnetut perustelut ovat osittain poliittisia ja osittain taloudellisia.

Paavin nuntius, Mgr. Bernardini (joka muuten on lähellä fascismia) edustaa peittelemättömimmin sitä käsitystä, ettei Eurooppa voi välttyä vaarallisilta mullistuksilta, ellei Neuvostoliittoa nujerreta. Ja sen voi vain Saksa tehdä. Euroopassa on tällä hetkellä ainakin yhdeksän kansaa, joiden pelastus riippuu Saksan voitosta, nim. Suomen, Ruotsin, Viron, Latvian,

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Liettuan, Unkarin, Romanian, Bulgarian ja Jugoslavian kansat (merkittävää on, että Puola puuttuu luettelosta). Nuntius on varma siitä, että Saksa on tästä tietoinen. Yhtä selvillä siitä on Neuvostoliitto. Hyödyttyään Moskovan paktista niin paljon kuin se on yleensä mahdollista, Neuvostoliitto pyrkii nykyisin kaikin voimin vain säilyttämään valtauksensa ja "rohkaisemaan" kaikkialla Saksan vastustajia. Mutta vain siinä määrin kuin se käy päinsä viemättä avoimeen ristiriitaan. Ja se käykin päinsä, arvelevat varovaiset diplomaatit, niin kauan kuin Englanti on pystyssä. Saksan he arvelevat edelleenkin haluavan välttää taistelua kahdella suurella rintamalla: sen armeija riittäisi kyllä sellaiseenkin taisteluun, mutta eivät sen ilmavoimat.

Ilmeistä kuitenkin on, että samoin kuin viime maailmansodassa, taloudelliset tekijät nytkin tulevat vaikuttamaan sodan kulkuun sitä vahvemmin, mitä kauemmin kamppailua jatkuu. Ranskan suurlähettiläs kreivi de la Baume (ulkoministeriönsä kaupallisen osaston entinen johtaja) tehostaa näitä taloudellisia näkökohtia. Suurlähettilään tietojen mukaan Länsi-Euroopan teollisuus toimii nykyään - vastoin Saksan suunnitelmia - huomattavasti alle puolella teholla. Tilanne ei suinkaan paranisi siitä, että Saksan onnistuisi "tukahduttaa" Englanti, mitä suurlähettiläs puolestaan ei epäile. Ellei siis kompromissirauhaa jollain taikakeinolla piakkoin synny, Saksan täytyy ryhtyä hankkimaan raaka-aineita sieltä missä niitä on, nim. Neuvostoliitosta (totesimme yhdessä, ettei niitä ole paljoakaan saatavissa Afrikasta). Kun ei ole luultavaa, että Hitler saa Neuvostoliiton luovuttamaan tarvittavan suuria määriä hyvällä, jää jäljelle vain toinen vaihtoehto - hyökkäys. Tosin ei hyökkäys sinänsä vielä ratkaisisi pulmaa, sillä valloitetut alueet olisi myös uudelleen organisoitava, ja se veisi aikaa. Niinkin kaukana toisistaan olevat diplomaatit kuin Ruotsin lähettiläs Westrup ja Bulgarian lähettiläs Kioseivanov (joka muuten oli pää- ja ulkoministerinä jonkin aikaa helmikuuhun 1940) panevat pääpainon juuri tälle seikalle, ja epäilevät Saksan halua aloittaa sota Neuvostoliittoa vas-

taan niin kauan kuin sota muualla jatkuu. Viime kädessä taloudellisten tekijäin paino riippuu kuitenkin Saksan raaka-ainevarastojen suhteesta tuotantoon, mikä on sotasalaisuus.

Tämä epävarmuuden ilmapiiri on tietenkin otollinen huhuille, ja sellaisia on Saksan ja Neuvostoliiton välien kiristymisestä jo usein ollut liikkeellä. Aivan vereksiä huhuja, kuten minulle nimenomaan vakuutettiin, sain kuulla eilen ja tänään. Ne ovat peräisin Berliinistä, ja salasähkeellä n:o 36 halusin siis vain vahvistaa niiden kantautuneen Berniinkin. Siinä mainitsin vain täältä käsin olennaisen lähteen, nim. Berliinin sveitsiläiset piirit, joiden puhetorvena täällä on johtaja Sulzer, Sveitsin entinen Washingtonin lähettiläs ja nykyinen sotatalousviraston teollisuusosaston päällikkö. Mutta samoja huhuja on myös Ruotsin ministeri kuullut berliniläiseltä virkaveljeltään, samoin Englannin ministeri muista lähteistä jne.

Omasta puolestani en olisi taipuvainen ottamaan näitä huhuja täydestä, varsinkaan tällä hetkellä, jona Saksan ja Jugoslavian kriisi jatkuu. Uskoisin Bulgarian ministeriä siinä, että Saksan välittömänä suunnitelmana on ollut hyökätä Traakiaan eikä Bessarabiaan. Jugoslavian kiireellinen vetäminen kolmiliittoon oli ehkä tarpeen Saksan oikean sivustan varmistamiseksi. On vaikea nähdä, kuinka Jugoslavian yllättävä vastustus olisi voinut antaa aiheen suunnitelmalle ryhtyä toimintaan idässä. Sen sijaan on kylläkin mahdollista, että sitä koskevat huhut juontavat juurensa uusien joukkojen kuljetuksista Romaniaan, sieltä Bulgariaan ja ehkä Jugoslavian rajallekin siirrettyjen sotavoimien sijaan.

Saksan itärajaa vartioivien joukkojen nykyinen vahvuus arvioidaan täällä noin 135 divisioonaksi.

Ministeri: V. Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Voionmaa

7/4 1941.

3000—1—41 69

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 451/77.

Berni SSA 7 P:NÄ huhti KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

13/331 Jal. 8 -41.

17/4-41

5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 5.

Ohellisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 5, jonka otsakkeena on

"Kaakkoisrintaman synnystä".

Ministeri: V. Tanner.

UE 3: A 4.

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

13/331 Sel. 8 -41.

RAPORTTI n:o 5.

Berni ssa 7 p:nä huhti kuuta 19 41. 12/4-41

Asia: "Kaakkoisrintaman" synnystä.

5 C 31

Euroopan kaakkoiskulman rauhaa häiritsi aluksi Neuvostoliiton ja Englannin tunkeutuminen Balkanin äärille, mikä pakoitti Saksan miehittämään maan toisensa jälkeen. Saavuttaakseen koko Balkanin herruuden, ehkäistääkseen uuden rintaman synnyn, Saksa katsoi tarvitsevansa myös Jugoslaviaa kolmiliitossaan. Jugoslavian valtiokeikaus maalisk. 27 pnä oli Saksalle yllätys, serbien ja kroatien yhteisrintama oli ehkä sille pettymys, ja arvovaltansa ylläpitämiseksi sen oli ryhdyttävä sotatoimiin. Englantilaisten joukkojen maihinnousu Salonikissa näyttää olleen tärkeä tekijä tämän tilanteen synnyssä. Englanti saanee hengähdysaikaa.

Se tapaussarja, joka johti "kaakkoisrintaman" syntyyn palmusunnuntaina, näyttää Bernin "puolueettomasta horisontista" katsottuna ja aivan verekseltään tarkastettuna seuraavalta.

Saksa teki sodan alusta asti tiettäväksi, että se tahtoi välttää sodan laajentumisen Balkanille, jonka luonnonrikkaat alueet se halusi organisoida sotataloutensa huoltopiiriksi. Ensimmäisen sotavuoden kuluessa Saksan ja Balkanin välinen kauppa kohosi huomattavasti arvoltaan, mutta hupeni määrältään: Saksalla oli sitäkin suurempi syy ryhtyä nopeasti kohentamaan Balkanin tuotantokoneistoa ja se vaati rauhaa. Sanomattakin on selvää, että Balkanin pienten maiden oma poliittinen päämäärä oli sama kuin Saksan: rauhan ylläpitäminen, ja sitä varten ne olivatkin aluksi valmiit painamaan vanhat riitansa vihreän veran alle.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Tämän harmonian rikkoi kaksi tapausta, nim. Neuvostoliiton tunkeutuminen Bessarabiaan ja Italian hyökkäys Kreikkaan.

Kun Neuvostoliitto kesäk. 28 pnä 1940 lohkaisi itselleen suuren palan Romaniasta, ei mikään enää voinut pidättää Unkarin ja Bulgarian revisionismia aisoissa. Romaniaa uhkasi epäjärjestys, jopa bolshevismikin - sen Romanian täkäläinen sanomalehtineuvos itse myöntää - ja siksi Saksan tävtyi miehittää maa. Tämä tietenkin herätti levottomuutta Turkissa, joka läheni Englantia.

Täälläkin vahvistetaan kolmiliiton taholta se tieto, että Italian hyökkäys Kreikkaan lokak. 28 pnä tapahtui vastoin Saksan tahtoa. Tosiasia joka tapauksessa on, että se hyödytti eniten Englantia, joka sai kaivatun tilaisuuden ottaa Kreetan ym. Kreikan saaria laivastonsa tukikohdiksi, ja lujittaa liittoaan Turkin kanssa.

Englannin yhteistyö Turkin kanssa on alusta alkaen tähdännyt uuden rintaman luomiseen Balkanilla. Sama lopullinen päämäärä on ilmeisesti ollut myös Englannin toiminnalla Libyassa. Näin ollen Saksan puolestaan tävtyi varmistaa asemaansa Balkanilla ja keinona siihen oli Unkarin, Romanian, Slovakian ja kolme kuukautta myöhemmin Bulgarian alistaminen kolmiliiton apujäseniksi. Tämä merkitsi ennen kaikkea sitä, että näiden maiden alueet joutuivat Saksan sotavoimien käytettäviksi esiinmarssia ja huoltoa varten. Saksan arvovalta oli viime syksynä ja tänä talvena niin korkealla, että se saavutti tämän tuloksen "pelkällä puhelinsoitolla", niinkuin amerikkalaiset sanomalehtimiehet sanovat.

Mutta juuri tämä arvovalta uhkasi vähitellen kärsiä Englannin voitonsanomien saapuessa Välimereltä ja Afrikasta. Mitä enemmän tämän sodan tapauksia ajattelee, sitä voimakkaammin ilmenee mielestäni "prestigen" tavaton merkitys. Totalitäärisille suurvalloille se näyttää olevan niin tärkeä, etteivät ainoastaan taloudelliset, vaan strateegisetkin näkökohdat saavat sen tieltä väistyä. Sen vaikutuksesta Balkanin pienten valtioiden asenteeseen saa käsityksen keskustellessaan niiden täkäläisten lähettiläiden kanssa. Näin

ovat Jugoslaviankin tapaukset selitettävissä. Tämän maan merkitys Saksalle on ollut enemmän taloudellinen kuin strateeginen. Jugoslavian täkäläinen lähettiläs väittää, että hänen maansa elintarvikkeiden vienti on elättänyt koko Saksan valtakuntaa kuukauden vuodessa. Jugoslavia on myös ollut Saksan tärkeimpiä kuparin,[1] lyijyn, kromin ja bauksitin hankkijoita. Miksei Saksa siis jättänyt Jugoslaviaa työskentelemään rauhassa ja puolueettomuudessa ? Totta on, ettei "puolueettomuus" sinänsä sovellu siihen Euroopan uusjärjestelyyn, johon Saksa on keskellä sotaa ryhtynyt. Tämä ei kuitenkaan ole yksin riittävä syy, kuten Sveitsin esimerkki osoittaa. Lisäksi tuleekin, että Jugoslavian takana on uppiniskainen maa, joka uhmaa akselia ja on siis kukistettava. Jo helmik. 14 pnä alkoivat neuvottelut Saksan ja Jugoslavian välillä, ja näytti jo siltä, että Saksa olisi tyytynyt jonkinlaiseen ystävyyssopimukseen. Mutta kun Italian kevätoffensivi Albaniassa tyrehtyi maaliskuun puolivälissä, Saksan täytyi vaatia Jugoslaviaakin yhtymään kolmiliittoon, ja saikin prinssi Paulin hallituksen taivutetuksi siihen. Sen diplomatia käytti hyväkseen Jugoslavian vaarallista asemaa, jolle naapurivaltain revisiovaatimukset ovat olleet alituisena uhkana: Saksa lupasi taata Jugoslavian rajat. Saksan huhtik. 6 p:n nootista ilmenee myös, että Jugoslavialle luvattiin pääsy Aigean merelle. Jugoslavian ulkopolitiikan kaksikymmenvuotiset tavoitteet olivat käden ulottuvilla.

Ja kuitenkin armeija ja ortodoksinen kirkko saattoivat syöstä käden käänteessä hallituksen vallasta vain kaksi päivää Wienin sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen, maalisk. 27 pnä. Tämän tapauksen panevat Jugoslavian viholliset ulkomaiden, sen ystävät taas kansan urheuden tiliin.

Hyvin todennäköistä on, että ulkomaat vaikuttivat siihen, ei ainoastaan Englanti, jota Saksa syyttää, vaan myös Neuvostoliitto, kuten Bulgarian yleensä hyvin informoitu ministeri heti otaksui ja mihin Jugoslavian-Neuvostoliiton ystävyyssopimus huhtik. 5 p:ltä on myöhemmin viitannut.

Ei liene myöskään mahdotonta, että jugoslaaveilla it-

1) Saksan kuparimalmin tuotanto (puhteassa kuparissa) v.1939 oli n. 30.000, Jugoslavian n. 41.700 ja Suomen n. 15.500 (?) tonnia.

selläänkin oli määrätty kantansa asiassa. Kolmiliittoon kuuluvat maat ovat itse asiassa vain tämän yhtymän apujäseniä, joiden täytyy luopua ei ainoastaan puolueettomuudestaan, vaan samalla myös osasta suvereenisuuttaan. Jugoslaavien perusominaisuuksiin väitet ään kuuluvan kansallisen ylpeyden, suuren rohkeuden ja uskollisuuden perinteille. Kolmiliiton jäsenyyden asettamien vaatimusten voidaan ajatella koskeneen sellaisiin tunteisiin. Jugoslaavit tahtoivat, jos puolueettomuudestaan huolimatta joutuisivat sotaan, voida itse määrätä, kenen puolelle menisivät, toisin sanoen, voida pysyä uskollisina kansallisen yhtenäisyytensä perustajille. Näin kauniisti pyrkii Sveitsin lehdistö esittämään asian.

Totuus lienee keskivälillä. Jugoslaavit tekivät rohkean päätöksen, mutta siihen heillä oli kouraantuntuvakin aihe, nim. Englannin joukkojen maihinnousu Salonikissa. Tämä sotavoima ei liene suuri, Ranskan suurlähettiläs arvioi sen maaliskuun lopulla korkeintaan 4 divisionaksi. Mutta sitä seurasi Englannin uudelleen kohentunut arvovalta. Ilman tätä maihinnousua ei Jugoslavia, Yhdysvaltain täkäläisen sotilasasiamiehen mukaan, olisi ottanut sitä riskiä, että joutuu sotaan Saksaa vastaan. Sensijaan on tuntematonta, mitä Turkin kanta on vaikuttanut Jugoslavian asenteeseen. Näyttää siltä, kuin olisi Saksan onnistunut "neutralisoida" Turkki; ainakin on se jo jättänyt kolme intervention tilaisuutta käyttämättä.

Joka tapauksessa kenraali Simovitshin hallitus samalla kertaa asettui kolmiliiton vaatimuksia vastaan ja pysyi kolmiliitossa. Syntyi siis paradoksaalinen tilanne, mutta tässä ylätyksien sodassa on sellaisia ollut niin usein, että monet uskoivat sen voivan jatkua. Oli luonnollista, että Jugoslavian täkäläinen lähettiläs oli "melkein optimisti". Useimmat, ja etenkin Unkarin ja Bulgarian lähettiläät, olivat kuitenkin pessimistejä. Heidän mielestään Saksan arvovalta oli kerta kaikkiaan saanut niin kovan kolauksen, ettei se voinut sitä vaieten kestää.

Yksi mahdollisuus saavuttaa hyvitys ilman sotaa oli kuitenkin Saksalla jäljellä, nim. serbien ja kroatien pesäero.

Näiden elok. 26 pnä 1939 tekemä sovinto tähtäsi rauhan ja puolueettomuuden ylläpitämiseen. Kroatit olivatkin nähtävästi aluksi jossain määrin taipuvaisia tinkimään maan puolueettomuudesta rauhan hyväksi. Mutta pidettvään maata jännityksessä useita päiviä, kroatien johtaja Matshek astui huhtik. 3 pnä uuteen hallitukseen lausuen sanomalehdistölle: "Jugoslavian kansa kokonaisuudessaan on yksimielisesti hyväksynyt maalisk. 27 p:n valtioteon... Jugoslavian kansa tietää, ettei ole sen syy, jos se joutuu sotaan". Nämä lauseet maksoivat tosin serbeille suuria, kaksi vuosikymmentä kiistettyjä myönnytyksiä kroateille, mutta maan yhtenäisyys oli ratkaisevalla hetkellä pelastettu. Niin olikin arpa heitetty ja Saksan oli annettava puheenvuoro sotavoimilleen.

Jos edelläoleva väliaikainen analyysi pitää ollenkaan paikkansa, voidaan siitä tehdä kolme päätelmää.

1) Saksa ehkä teki psykoloogisen virheen kiirehtimällä Jugoslavian yhtymistä kolmiliittoon. Maalisk. 27 p:n valtiokeikaus oli yllätys Saksalle, sitä ei Saksan täkäläinen lähettiläs salannut, tavatessani hänet seuraavana päivänä. Hra v. Ribbentropin diplomatia oli kohdannut ensimmäisen vastoinkäymisensä

2) "Kaakkoisrintaman" synty ei vastaa Saksan tavoitteita Balkanilla. Saksalla on sikäläisestä sodasta enemmän menetettävää kuin voitettavaa, sillä sen päävihollinen on lännessä. Sen edut vaativat Balkanin sodan mahdollisimman pikaista lopettamista.

3) Johdonmukaisesti uusi rintama vastaa Englannin sodan alusta alkaen hautomaa suunnitelmaa. Se toivoo nyt saavansa jonkin verran hengähdysaikaa.

Ministeri: V. Tanner.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Berniisä olevan lähetystö raportti n:o 6.

Ministeri Toivonmaa

1/5 1941.

3000—1—41 69

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetyksen raportti n:o 6.

Ministeri Voionmaa

1/5 1941.

3000—1—41 69

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 530/92.

Berni SSA 1 P:NÄ touko KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMIN
16 331 Sal 41
9/5 - 41
OSASTO ASIA
5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 6.

Lähetystö ohellisena kunnioittavasti Ministeriölle lähettää raporttinsa n:o 6, jonka otsakkeena on

Vientiluottoneuvottelut.

Ministeri: R. Voionmaa

BERNI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Berni ssa 1 p:nä touko kuuta 1941.

16, 331 Sal 41

9/5-41

5 C 1

Asia: Vientiluottoneuvottelut.

Jo viime vuoden lopulla alkoi tulla ilmeiseksi, ettei Suomen ja Sveitsin välinen kauppa voinut kehittyä molempia puolia tyydyttävällä tavalla niissä puitteissa, jotka oli sovittu syyskuun 28 pnä 1940 tehdyssä kauppavaihto- ja maksusopimuksessa ja siihen liittyvissä kiintiöluetteloissa. Suomi pyrki hankkimaan enemmän tavaroita Sveitsistä kuin kiintiöt sallivat, eikä toisaalta voinut viedä Sveitsiin kaikkia niitä tuotteita, joita kiintiöt edellyttivät. Selvitystilissä syntyi Sveitsin hyväksi huomattava saldo.

Syntyneitä vaikeuksia on koetettu voittaa yksityiskompensatiokauppojen avulla. Mutta puhumatta siitä, että niiden järjestely on mutkistanut kaupankäynytiä, ne eivät ole saavuttaneet niin suurta laajuutta, että kauppavaihdon tasapaino olisi voitu niillä palauttaa. Sitäpaitsi niiden yleistyminen oli omiaan häiritsemään normaalia kauppavaihtoa, jonka sopimuksen mukaan tuli tapahtua clearingitse. Tähän Sveitsin hallitus kiinnittikin erikoisesti Ulkoasiainministeriön huomiota Sveitsin Helsingin-lähetystön helmikuun 26 pnä 1941 jättämässä nootissa.

Näin ollen syntyi ajatus tavaravientiluoton hankkimisesta Sveitsistä. Lähetystö sai vastaanottaa Ulkoasiainministeriöltä seuraavan maaliskuun 8 pnä 1941 päivätyn salasähkeen:

"25. Läpimatkaavalla Allan Hjeltillä lupa jatkaa luottokeskusteluja. Kysymyksessä ehkä Sveitsi antaa hiljaisesti clearingsaatavansa huomattavasti kohota ja hoitaa itse viejänsä kunnes voivat riittävästi täältä ostaa tai asia muuten järjestetään. Ehkä Schauweckeristä apua. Informoikaa kun kiteytyy saadaksenne täältä ohjeita."

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Pääkonsuli Hjeltin Saksan läpikulkuviisumin saanti viivästyi kuitenkin niin paljon, että hän saapui Berniin vasta huhtikuun 18 pnä 1941. Perille saavuttuaan hän vahvisti saaneensa hallitukselta ohjeen neuvotella vientiluoton järjestämisestä Suomelle. Muita ohjeita kuin mitä yllämainittuun sähkeeseen sisältyy ei lähetystö ole saanut.

Pääkonsuli Hjelt ryhtyi viipymättä jatkamaan jo aikaisemmin yksityisesti aloittamiaan luottoneuvotteluja Zürichissä. Tällöin ilmeni, että eräs Sveitsin suurpankeista, Schweizerische Bankgesellschaft (Union de Banques Suisses) oli valmis asettumaan pankkikonsortion johtoon, joka voisi myöntää Suomelle suurehkon tavaravientiluoton. Tämä luotto vastasi sitä eroa, joka syntyisi Sveitsin lisääntyvän, Suomeen kohdistuvan viennin, ja Suomen Sveitsiin suuntautuvan viennin välillä.

Näiden alustavien keskustelujen jälkeen aloitettiin neuvottelu Bernissä Kansantalousdepartementin kauppaosaston jaostopäällikön, tri Adalbert Kochin kanssa, joka hoitaa Suomea koskevat kauppa-asiat; neuvotteluun ottivat osaa pääkonsuli Hjeltin ohella pääkonsuli Schauwecker ja minä. Ensimmäisessä keskustelussa ilmeni, että tri Koch oli kiinnostunut suunnitelmasta, mutta esitti epäilyksiä suunnitellun luottosumman - alustavasti oli puhuttu 50 milj. Sveitsin frangista - suuruuteen nähden. Hän tehosti erittäinkin sitä, että Sveitsin teollisuuden asema on huonontunut raaka-aineiden saannin vaikeutumisen vuoksi viime aikoina nimenomaan Balkanin maista saadun tuonnin tyrehdyttyä. Hän lupasi joka tapauksessa esitellä suunnitelman Sveitsin asianomaisille viranomaisille.

Tämän keskustelun pääkohdat lähetystö salasähkötti Ulkoasiainministeriölle huhtikuun 25 pnä seuraavasti:

> "43. Finanssilaitokset periaatteessa taipuvaiset myöntämään vientiluottoa femtio miljoonaa Sfrcs fem vuodeksi. Koska viime tapaukset yhä vaikeuttaneet raaka-ainesaantia valtionkomitea supistanee summaa. Periaatetiedoitus mihin Sveitsi valmis ensviikon puolvälissä. Sitten neuvotteluja tämän ja ensvuoden kiintiöistä."

Tri Koch matkusti sitten Zürichiin saadakseen henkilökohtaisen käsityksen pankkien kannasta ja esitteli sitten asian

departementtienväliselle komitealle, jonka päätösvaltaan tällaiset asiat Sveitsissä kuuluvat. Tässä komiteassa ovat edustettuina Volkswirtschaftsdepartement, Kommission für Exportrisikogarantie, Verrechnungsstelle ja Vorort des Schweizerischen Handels- und Industrievereines. Tämä komitea hyväksyi suunnitelman pääpiirteissään.

Sillä välin pääkonsuli Hjelt ja minä kävimme Zürichissä. Minulla oli tilaisuus, noin tuhnin kestäneessä keskustelussa, antaa Bankgesellschaftin varapresidentille Karl Bühlerille ja pääjohtaja Alfred Schaeferille kuva Suomen ulkopoliittisesta asemasta, josta he luonnollisesti olivat hyvin kiinnostuneita.

Uudessa, toukokuun 1 päivänä pidetyssä neuvottelussa tri Kochin kanssa sovittiin asia periaatteessa. Keskustelun pääkohdat sisältyvät seuraavaan salasähkeeseen:

"49. Valtionkomitea hyväksyy tavaravientiluoton Suomelle joka nousee yhteensä trettio miljoonaan Sfrcs två vuodessa tai mahdollisesti aina yhteensä femtio miljoonaan tre vuodessa. Takaisinmaksu fem vuoden kuluttua. Velkakirjat esim fem miljoonan erissä. Liittoneuvosto takaa osan vientiluotosta. Lopullista sopimusta varten Koch ja pankkien edustaja lienevät halukkaat tulemaan Suomeen. Sähköttänette kutsutteko vai lähetättekö Suompankin valtuutetun tänne. Haluaisitteko två vai tre vuoden kauppavaihto-ohjelman. Onko neuvottelut uusista kiintiöistä alotettava. Jalanti saapuu tämän kuun viidentenä."

Tämän sähkeen selitykseksi mainittakoon seuraavaa:

Kysymyksessä on tavaravientiluottosuunnitelma, jonka mukaan Sveitsin pankit liittoneuvoston osittaisella takuulla suorittavat maksut viejiensä Suomeen lähettämistä tavaroista. Syntyneet vaateet ovat siis tavaravelkavaateita (Warenforderungen) eikä finanssivelkavaateita (Finanzforderungen). Sveitsin asianomainen komitea tehostaa tätä periaatetta.

Todennäköisyyslaskelmien mukaan Sveitsin pitäisi voida lähiaikoina viedä Suomeen ja Suomen voida tuoda Sveitsistä tavaramääriä, joiden vuotuinen kokonaisarvo ylittää noin 15 miljoonalla Sveitsin frangilla Suomen Sveitsiin kohdistuvan viennin arvon. Katsoen niihin pitkiin hankinta-aikoihin, joita Sveitsin tehtaat nykyisin vaativat, olisi tärkeätä laatia kauppavaihto-ohjelma pitemmäksi ajaksi kuin vuodeksi - kahdeksi tai kolmeksi vuodeksi. Tänä aikana Sveitsin vientiennuste järjestettäisiin määrätyin

erin, esim. sen noustessa viisi milj. frangiin Suomen pankin ja Zürichin pankkikonsortion välisellä sopimuksella, jonka muotoa ei ole vielä määritelty.

Kunkin 5 milj. frangin erän takaisinmaksu tapahtuisi 5 vuoden kuluessa.

Sitoumusten koronkannasta ja maksuajoista sovittaisiin niinikään Suomen Pankin ja Zürichin pankkikonsortion välillä. Bankgesellschaft on pääkonsuli Hjeltille ilmoittanut, että se on periaatteessa valmis nykyoloissa tyytymään suhteellisen edulliseen korkokantaan.

Tri Koch on asianomaisen komiteen puolesta ilmoittanut, että Sveitsin hallitus takaa vientiluoton määrättyyn prosenttiin asti.

Koska on oletettavissa, että suunniteltua kauppavaihto-ohjelmaa täytyy olosuhteiden vaihtuessa muuttaa, oltiin neuvotteluissa yksimielisiä siitä, että kummankin maan olisi asetettava pieni pysyvä komitea valvomaan tehtävän sopimuksen soveltamista.

Suunnitellun sopimuksen kaikki yksityiskohdat on neuvotteluissa jätetty avoimiksi. Niitä koskevat neuvottelut lienee käytävä Suomen Pankin ja Sveitsin vastuunalaisten elimien välillä. Olen yhtä mieltä pääkonsuli Hjeltin kanssa siitä, että tällä kertaa olisi Sveitsin edustajien matka Suomeen toivottava. Tri Koch tuntuu omasta puolestaan olevan valmis käymään Suomessa, jos saa virallisen kutsun. Hänen mukanaan seuraisi luonnollisesti Zürichin pankkikonsortion edustaja.

Ministeri: V. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA: -

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Voionmaa

5/5 1941.

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 536/93.

Berni SSA 5 P:NÄ touko KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 7.

Lähetystö tämän mukana kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 7, jonka otsakkeena on

Suomea koskevat huhut.

Ministeri: T. Voionmaa

17/331 Pol. 8 - 41
12/5 -41
OSASTO
8 C 31

/

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Berni ssa 5 p:nä touko kuuta 1941.

17 331 Sal. D-41.

12/5-41

Asia: Suomea koskevat huhut.

5 C31

Uutiset saksalaisten toiminnan vilkastumisesta Suomessa ovat herättäneet melkoista huomiota Sveitsissä. Lehdistö on julkaissut ohjeiden mukaiset peruutukset. Bernin diplomaattikunta ei kuitenkaan tunnu olevan taipuvainen täysin uskomaan viralliseen dementiaan. Berliinin tiedoitus uusista nikkelineuvotteluista on yhä lisännyt kiinnostusta Suomen ulkopoliittiseen asemaan.

United Press'in levittämä ensimmäinen uutinen saksalaisten sotavoimien lisääntymisestä Suomessa, niiden osanotosta suomalaisten joukkojen manöövereihin ym. pääsi vain yhteen päälehteen ja pariin pieneen huhtik. 25 pnä. Lähetin siitä kuitenkin Sveitsin tietotoimistolle Ministeriön sähkeen C-8 pohjalla laatimani dementian (näyte oheistetaan). Useat lehdet julkaisivat sen - eräät tosin vasta seuraavan uutisen saavuttua - Helsingistä lähetettynä tietona.

Huhtikuun 30 pnä Englannin radion levittämä ja Moskovan alkuunpanema uusi huhu saksalaisen divisioonan maihinnoususta herätti enemmän huomiota. Kun juuri sinä päivänä matkustin Zürichiin vientiluottoneuvottelujen johdosta sekä arkkitehti Aallon esitelmän yhteyteen järjestettyyn Suomi-illatsuun, pyysin heti salasähkeellä 48 tietoja, joita Ministeriö samaan aikaan lähettikin sähkeellään C-9. Jo vastausta odottamatta dementoin huhut epäsuorasti niissä keskusteluissa, joissa pankkiherrat yksityiskohtaisesti tiedustelivat suhteitamme Neuvostoliittoon ja Saksaan. Ministeriön ohjeiden mukaan annoin sitten

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toukok. 1 pnä Sveitsin tietotoimistolle kommunikean, (näyte oheistetaan) jossa huhut kategorisesti peruutetaan. Jotenkin kaikki tärkeät lehdet julkaisivat sen. Neue Zürcher Zeitung julkaisi sen lisäksi tiedon, jonka mukaan Lontoon poliittiset piirit yleensä suhtautuvat epäilyksin tähän Moskovan hälyytysuutiseen, mutta kuitenkin pitävät mahdollisena, että Saksa on tahtonut suorittaa demonstration Suomen kulmalla vetääkseen huomion pois Turkista. Seuraavana päivänä olin lounaalla Saksan ministerin luona, jossa tiedoitukseni oli eräänä yleisenä puheenaineena. Isäntä itse vei minut nurkkaukseen pyytääkseen "aivan luottamuksellista tietoa" siitä, miten "asian todellinen laita oli". En tietenkään voinut muuta kuin vahvistaa dementian, perustellen sitä selittämällä saksalaisten kauttakulun yleistä järjestelyä (jota ministeri Köcher ei tuntenut) ja Itämeren laivaliikenteen keväisiä vaikeuksia. Vaikka olin monien kiireiden takia antanut kanslialle ohjeen, etten sinä päivänä voisi ottaa vastaan virkaveljieni vastavisiittejä, Italian ministeri halusi välttämättä saapua puheilleni. Hänkään ei näyttänyt ilman muuta alunperin uskoneen uutisen peruutukseen. Turkin ministeri, joka tänään kävi luonani, tuntui olevan yhtä skeptillinen. Toivon voineeni vakuuttaa heidät. Mutta kaikesta päättäen monet diplomaattiset yhdistävät Suomea koskevat huhut niihin, jotka kertovat Saksan viime aikoina vahvistaneen joukkojaan Itä-Preussissa (Japanin ministerin tieto), ehkä Slovakiassakin, jossa ei tähän asti liene ollut mitään pysyviä saksalaisia joukkoja.

Turkin ministerin mielestä maailman mielenkiinto kohdistuu tällä haavaa Suomeen ja Turkkiin. Meihin kohdistuvaa kiinnostusta ovat lisänneet ne tiedoitukset uusista nikkelineuvotteluista, joita Saksan ulkoministeriön sanomalehtitoimisto näyttää toukok. 4 pnä antaneen Berliinin ulkomaisille kirjeenvaihtajille. Oletan Ministeriön saaneen tämän uutisen suoraan Berliinistä (sveitsiläiset lehtileikkeet toukok. 5 pltä oheistetaan). Journal de Genève'in ja Neue Zürcher Zeitung'in uutisissa on eroa: kun edellinen puhuu vain Saksan ja Neuvostoliiton välisistä neuvotteluista, jälkimmäinen lausuu niitä käytävän "Saksan edustajien ja

asianomaisten kumppanien" ("zuständige Partnern") välillä; kun edellinen mainitsee vain kaivosten käyttöoikeudesta neuvottelujen kohteena, jälkimmäinen kertoo kysymyksen koskevan sekä kaivosten konsessio-oikeuksia että nikkelin tuotantoa ja jakelua. Molemmissa sanotaan, ettei neuvottelujen päättymisestä ole vielä tietoa.

Katsoen siihen suureen kiinnostukseen, jolla Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kehitystä täälläkin seurataan, olisi mielestäni toivottavaa, että mahdollisimman pian saisin jotain tarkempia kuin ulkomaisten sanomalehtien levittämiä tietoja puheenalaisista neuvotteluista.

Ministeri: V. Voionmaa

Neue Zürcher Zeitung 1/5-41.

Finnland und Deutschland

Helsingfors, 29. April. ag Von amtlicher Stelle wird mitgeteilt:

Die von einer amerikanischen Agentur verbreitete Meldung, wonach gemeinsame Manöver der finnischen und der deutschen Truppen in Finnland stattgefunden hätten, entbehrt jeder Begründung.

Mit dem Frühling und der Wiedereröffnung der Seeverbindungen nach einem außergewöhnlich harten Winter haben verschiedene Kundgebungen, die Zeugnis ablegen für die zwischen Finnland und Deutschland bestehenden guten Beziehungen, wieder eingesetzt. So fand z. B. ein deutsch-finnischer Eishockeymatch in Nordfinnland statt. Eine deutsche Industriemesse in Helsingfors ist naturgemäß von Deutschen besucht worden. Ein Teil dieser Besucher hat die finnische Hauptstadt wieder verlassen.

Der Bund 2/5-41.

Ein finnisches Dementi

ag. Bern, 1. d. Der finnische Minister in der Schweiz gibt bekannt, daß die finnische Regierung die Moskauer Meldung, nach welcher Deutschland zahlreiche Truppen nach Finnland entsandt habe, kategorisch dementiert. Die betreffende Information basiert zweifellos auf dem Durchtransport deutscher Urlauber vom Hafen von Abo (Turku) bis Nordnorwegen durch Finnland. Dieser Durchtransport erfolgt auf Grund des im Herbst 1940 unterzeichneten und veröffentlichten Abkommens. Die Truppen werden ohne Waffen befördert und ihre Zahl ist gering. Während einiger Monate waren die Transporte wegen Eisbildung auf der Ostsee unterbrochen gewesen. Nach der Wiederaufnahme erfuhren sie eine geringe Zunahme, doch handelt es sich auf jeden Fall lediglich um einen Bruchteil der im Moskauer Rundfunk erwähnten 12 000 Mann.

N°_____

Argus International de la Presse S. A.
32, Rue du 31 Décembre -:- GENÈVE

Extrait du Journal : La Tribune de Genève
Adresse : 27, Bd Georges-Favon, GENÈVE
Date : 2 MAI 1941

DÉMENTI

Pas de troupes allemandes en Finlande

Berne, 1er. — *Le ministre de Finlande en Suisse fait savoir que le gouvernement finlandais oppose un démenti catégorique à la nouvelle de Moscou selon laquelle l'Allemagne aurait envoyé de nombreuses troupes en Finlande. Cette information a sans doute pour cause le transport de permissionnaires allemands à travers la Finlande depuis le port de Turku (Abe) jusqu'en Norvège septentrionale, conformément à l'accord signé et publié l'automne dernier déjà. Ces troupes sont transportées sans armes et leur nombre est assez minime. Le transport de ces permissionnaires avait été interrompu pendant quelques mois parce que la Baltique était prise par les glaces. Maintenant que la navigation normale a repris, il y a un peu plus de troupes, mais de toutes façons les contingents de permissionnaires transportés ne représentent qu'une fraction du chiffre de 12,000, cité par la radio de Moscou.*

Neue Zürcher Zeitung 2/5-41.

Englisches Interesse für die russisch-deutschen Beziehungen

London, 1. Mai. **(Privattel.)** Zwei Meldungen aus russischer Quelle werden hier lebhaft erörtert. Die eine betrifft die Ankündigung des Verbots der Durchfuhr von Kriegsmaterial durch das Sowjetgebiet. Solange man darüber nicht mehr weiß, halten es die hiesigen zuständigen Stellen, wie sie erklären, für angezeigt, keine voreiligen Schlüsse daraus zu ziehen. Auf den ersten Blick, erklären sie, habe es den Anschein, als ob sich diese Maßnahme gegen Deutschland richte. Das britische Ministerium für den Wirtschaftskrieg habe sich schon mehrmals darüber beschweren müssen, daß Rußland kriegswichtige Einfuhren Deutschlands auf dem Weg über Wladiwostok und die sibirische Bahn erleichtere. Dieser Transitverkehr scheine aber in den letzten Monaten zurückgegangen zu sein, und überdies habe er niemals einen wirklich bedeutenden Umfang erreicht. Die materielle Bedeutung der Maßnahme der Sowjetregierung wäre daher eher bescheiden. Politisch aber sei sie vielleicht wichtiger als man auf den ersten Blick annehmen könnte, da man sie als eine neue Bekundung des „akuten Mißfallens" der Sowjetdiplomatie angesichts der deutschen Operationen auffassen könne. Wie weit das neue Verbot mit dem russisch-deutschen Wirtschaftsabkommen vereinbar sei, darüber werde sich wohl Deutschland selber mit den Russen auseinanderzusetzen haben.

Die zweite Meldung, die möglicherweise erklären könnte, weshalb sich das russische Mißbehagen plötzlich verschärft, betrifft eine angebliche Landung deutscher Truppen, die nach einem Bericht der „Prawda" im finnischen Hafen Abo mit voller Ausrüstung von Kriegsmaterial ausgeschifft worden sein sollen. Hier nimmt man diese Meldung mit großer Zurückhaltung auf. Man erinnert daran, daß die finnische wie die schwedische Regierung seinerzeit ihre Einwilligung zum Transport deutscher Truppen, die aus dem nördlichen Norwegen auf Urlaub reisen, durch ihr Gebiet erteilt habe; in umgekehrter Richtung werde auch der Transport entsprechender Ablösungstruppen gestattet. Es sei, erklärt man hier, abzuwarten, ob die gemeldeten Landungen sich innerhalb des Rahmens dieser Vereinbarungen halten. In hiesigen politischen Kreisen meint man, Deutschland wolle möglicherweise die Russen durch eine Demonstration beunruhigen, um sie davon abzuhalten, die Türkei zum Widerstand gegen deutsche Forderungen zu ermutigen.

Journal de Genève 5/5-41.

Les Soviets interdisent le trafic des armes

Des pourparlers entre Berlin et Moscou

Notre correspondant de Berlin nous téléphone :

Le gouvernement russe a interdit le trafic d'armes et de matériel de guerre entre les territoires soviétiques et l'étranger. La seule exception faite s'applique au matériel destiné aux provinces chinoises soumises au maréchal Chang-kaï-chek, qui ne tombent pas sous le coup de l'interdiction.

Ainsi, tous les transports d'Allemagne au Japon, ou inversement, seraient retenus à la frontière russe le cas échéant. Les milieux du ministère des Affaires étrangères du Reich font remarquer que les relations entre les différentes Puissances du Pacte à trois, relations qui peuvent être de nature militaire ainsi que le prescrit ledit pacte, ne sont pas touchées par la décision du gouvernement russe, car soit le Japon, soit le Reich, n'ont pas besoin de s'aider mutuellement par le transport de matériel. Les pays en question sont assez industrialisés pour suffire eux-mêmes à leurs besoins militaires.

Toute industrie a besoin de matières premières. Aussi ne faut-il pas s'étonner de ce que le Reich s'intéresse aux mines de nickel de Finlande. La Russie, de son côté, n'y est pas indifférente non plus. En conséquence, la question des droits d'exploitation des mines joue un rôle important, car chacun des deux pays a intérêt à ce que le minerai vienne dans ses usines. Les pourparlers en cours à ce sujet sont d'ordre technique et fort compliqués. Une solution au problème en question n'est pas encore trouvée.

Neue Zürcher Zeitung 5/5-41.

Das Nickel von Petsamo

Berlin, 4. Mai. (✠-Tel.) An der Wilhelmstraße wird bestätigt, daß seit einiger Zeit in Moskau zwischen Vertretern des Deutschen Reiches und den zuständigen Partnern Verhandlungen über die Nickelgruben bei Petsamo in Nordfinnland geführt werden. Es handelt sich um die Vergebung der Konzessionsrechte, sowie um die formale Regelung über Ausbeutung, Lieferung und Verwertung des Petsamo-Nickels. Ein Ende dieser Verhandlungen soll indessen noch nicht abzusehen sein.

Die Nickelgruben von Petsamo nah der Küste des Eismeers wurden im russisch-finnischen Krieg von 1939/40 in beträchtlichem Umfange zerstört. Ihre Wiederherstellung ist im wesentlichen bis zum Herbst 1940 beendet worden. Die Konzessionsgesellschaft gehört zu einem englisch-canadischen Finanztrust und steht unter finnischer Verwaltung. Deutschland hat wegen Lieferungen von Nickel und Kupfer im vorigen Jahr Abmachungen mit der finnischen Regierung getroffen, nachdem mit einem anderen Großinteressenten, mit der Sowjetunion, vermutlich ein Einvernehmen hatte erreicht werden können.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Voionmaa

7/5 1941

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 558/97.

18/332 Sal. S. 41

Berni SSA 7 P:NÄ touko KUUTA 19 41.

12/5.41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 8.

Ohellisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 8, jonka otsakkeena on

Akselin mainostus Sveitsissä.

Ministeri: V. Kanner

UE 3: A 4

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Berni ssa 7 p:nä touko kuuta 1941.

18/332 Sal. 5 - 41.

18/5-41

Asia: Akselin painostus Sveitsissä.

15 C 31

Balkanin sodan jälkeen akselin painostus Sveitsissä on kasvanut. Akseli vaatii etenkin maan lehdistön hillitsemistä sekä uusia taloudellisia myönnytyksiä, mm. suuria luottoja, mutta ei sensijaan uhkaa maan varsinaista neutraliteettia. Sveitsin hallitus onkin jo ryhtynyt tiukentamaan sensuuria, mutta vastustanee mahdollisuuden mukaan taloudellisia vaatimuksia. Nämä vaatimukset saattavat vaikuttaa Suomen mahdollisuuteen saada suunniteltua tavaravientiluottoa Sveitsistä.

Balkanin perinpohjainen mullistus on vaikuttanut tuntuvasti Sveitsinkin asemaan.

Muutos on tuntuva etenkin taloudellisella alalla. Sveitsin taloudelliset suhteet Balkanin maihin ovat vanhastaan olleet vilkkaat ja vain vilkastuivat nykyisen sodan aikana. Sen tuonti Unkarista, Romaniasta, Jugoslaviasta, Bulgariasta, Kreikasta ja Turkista oli v. 1939 y.t. 53.1 milj. fr. eli 4.1 % koko tuonnista, v. 1940 yht. 68.6 milj. fr. eli 5.2 %. Lisäksi on huomattava, että tämä tuonti käsitti pääosaltaan välttämättömyystarvikkeita, joita Sveitsin on vaikea muualta hankkia. Sveitsin Balkanin kauppa on nyt kokonaan tyrehtynyt ja näyttää tuskin olevan toiveita siitä, että se voisi lähiaikoina päästä uudelleen vauhtiin. Salamasota ei liene sinänsä aiheuttanut suuriakaan vahinkoja Balkanilla. Mutta kevään tulvat ja kylmyys ovat jo tuntuvasti vähentäneet vuodentulon toiveita; satojentuhansien miesten mobilisatio kolmiliiton maissa ja vastustajien joutuminen sotavangeiksi

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

on vähentänyt maatalouden ja teollisuuden työvoimaa; Saksan oman suuren armeijan elatus, Jugoslavian kaivostuotannon suuntautuminen Saksan sotateollisuuteen ja liikenneverkoston käyttö sotilaallisiin tarkoituksiin ehkäisevät Balkanin maiden kaupankäyntiä Sveitsin kanssa.

Sveitsi on näin ollen joutunut entistä riippuvaisemmaksi akselista. Tähän onkin akseli eri tavoin kiinnittänyt Sveitsin huomiota. Ensimmäisessä raportissani (lähetystön raportissa n:o 3) mainitsin Göbbelsin lausunnosta, että Saksa jättää Sveitsin rauhaan, huolimatta sen lehdistön epätyydyttävästä kirjoittelusta. Tämä tulkittiin silloin eräissä Sveitsin piireissä niin, että lehdistö saattoi jatkaa entistä vapaata kirjoittamistapaansa. Tämän johdosta Göbbels antoi varsin selvän varoituksen eräälle sveitsiläiselle sanomalehtimiesretkikunnalle, jonka hän vastaanotti huhtikuun alussa. Hän vaati Sveitsin lehdistöä arvostelemaan Saksan oloja objektiivisesti: "Jokainen Ranskan lehdistön kiihoitusartikkeli on tullut maksamaan sille kalliin hinnan: noin 20-30 miljoonaa frangia."

Balkanin sodan syttyessä Sveitsin yleinen mielipide, jonka lehdistö toi julki, asettui yleensä Jugoslavian ja Kreikan puolelle. Ja näiden maiden hävittyäkin sveitsiläiset olivat iloisia siitä, että taas pienet maat puolustautuivat. Näin ollen ei ole mikään ihme, että sekä Saksan että Italian lehdistö on julkaissut lukuisia entistä vihaisempia kirjoituksia Sveitsiä vastaan. Niiden selostaminen veisi tässä liian pitkälle; riittänee maininta, että Italian lehdistön sävy on ollut ehkä vieläkin ankarampi kuin Saksan. Sveitsiä muistutetaan Jugoslavian kohtalosta ja sen lehdistö rinnastetaan Yhdysvaltain lehdistöön.

Poliittinen departementti on jo kauan ollut sitä mieltä, että lehdistön olisi hyvä vaimentaa ääntään ja se on ollut tyytyväinenkin - niin on minulle suoraan sanottu - siihen, että se on nyt saanut aseita lehdistön sensuroimiseksi. Useat Sveitsin vakavammista lehdistä ovat antaneet varoituksia omalle lukijakunnalleen, muistuttaen sitä siitä, että maan ravitsemus riippuu kokonaan akselista, joka onkin tähän asti suhtautunut suopeasti Sveitsiin. Huomatakseni onkin lehdistön yleinen ulko-

poliittinen kirjoittelu tullut entistä ulkokohtaisemmaksi. Ei kuitenkaan pitkin linjaa. Aivan viime päivinä lienee liittoneuvosto sen vuoksi käsitellyt asiaa myrskyisessä kokouksessa, jossa oli läsnä myös sensuurin ylijohtaja, eversti Perrier, joka ei liene ollut valmis kiristämään sensuuria. Sensuuri on nimittäin päämajan alainen, ja päämajan tunnuslause on: "Vastustus hintaan mihin tahansa." Liittoneuvos Pilet-Golaz'n ulkoasiainministerin, kerrotaan kokouksessa huudahtaneen: "Teidän on toteltava." Liikkuipa Bernissä eilen itsepintainen huhu, että Saksa olisi vaatinut eversti Perrier'n eroittamista: Saksan ministeri, jonka tapasin tänään, nauroi tälle huhulle.

Tämä ei merkitse sitä, että Sveitsin hallitus olisi tinkinyt entisestä kannastaan. "Neutralisuuden" käsite on viime vuosisadan kuluessa ehtinyt syöpyä paljon syvemmälle Sveitsin kansaan kuin moniin muihin puolueettomiin kansoihin, joille se on enemmän tai vähemmän abstraktinen käsite. Neutralisuus on sveitsiläisille itsenäisyyden synonyymi. Valaliiton presidentti Wetter toi maan itsenäisyystahdon julki uudelleen Baselin messuilla huhtikuun 23 p:nä pitämässään puheessa. Käsitellessään että maan taloudellisten vaikeuksien voittamiseksi hän lausui mm.:

"Lähin tie on entistä läheisempi taloudellinen yhteistyö Euroopan piirissä. Ja kun tämä tarve tuntuu kaikkialla, se voi olla hedelmällinen. Miten tämä yhteistyö saadaan aikaan - <u>valtioiden poliittisen itsenäisyyden pohialla</u>[1] - se on sodanjälkeinen kysymys. Olemme valmiit yhteistyöhön .....

"Mutta tämä eurooppalainen yhteistyö ei riitä. Riipumme <u>maailmantaloudesta</u>[1], emmekä voi elää erillään merestä ja merentakaisista maista .....

"Tahtomme pysyä vapaina on horjumaton. Nyt ja aina!"

Mutta akselin johto on tuskin yhtä mieltä presidentti Wetterin kanssa siitä, että Sveitsin yhteistyö sen kanssa on sodanjälkeinen kysymys. Sveitsin ja Saksan väliset kauppaneuvottelut, jotka alkoivat Berliinissä huhtikuun lopulla, lienevät vaikeassa vaiheessa. Saksan mainitaan täällä vaativan erittäin

1) Lehdistön alleviivaus.

suuria luottoja Sveitsiltä; puhutaan puolesta miljardista Sveitsin frangista. Se merkitsisi, sveitsiläisten mukaan, maan elintarvikevarastojen tuntuvaa supistumista ja sen sotatarviketuotannon suuntaamista Sveitsin oman armeijan varustamisesta Saksan (ehkä Italiankin) armeijan varustamiseen.

Akselin taloudelliset painostuskeinot ovat nykyhetkellä suuremmat kuin koskaan ennen. Diplomaattipiireissä arvellaan, ettei Sveitsi voi välttää myönnytyksien tekemistä. Ehkä sen täytyy ennen pitkää suostua vielä esim. vapaamuurariliikkeen kieltämiseen ja juutalaislakien säätämiseen.

Sensijaan ei ole mitään merkkejä siitä, että akseli uhkaisi Sveitsin varsinaista valtiollista asemaa ja sen oikeudellista neutralisuutta. Taloudellisten syiden lisäksi tulee se, että Sveitsi tekee akselillekin palveluksia humanitäärisellä alalla, ja että akselikin haluaa säilyttää puolueettoman alueen, jollaista voidaan joskus tarvita.

Lisäys: vaikutus Suomeen.

Saksan suuret luottovaatimukset ovat epäilemättä vaikuttaneet osaltaan siihen auliuteen, jolla Sveitsin pankit ovat suhtautuneet Suomen vientiluottoa koskevaan esitykseen (raporttini n:o 6). Sveitsiläiset haluaisivat ehkä "jakea riskit". Saksan viime aikoina tiukentuneet vaatimukset saattavat kuitenkin vaikeuttaa alkuperäisen suunnitelman toteuttamista. Siihen on jo ilmennyt oireita.

Ministeri: V. Voionmaa.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan Lähetystön rap. n:o 9.

Ministeri Voionmaa.

24/5 1941.

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 617/108.

Berni SSA 21 P:NÄ touko KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

19 332 Pu. 41

31/5-41

OSASTO ASIA

5 C 31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 9.

Cheisena lähetystö lähettää kunnioittavasti Ministeriölle raporttinsa n:o 9, jonka otsakkeena on

Sveitsin armeijan asenne.

Ministeri: T. Voroninen.

UE 3: A 4

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Berni ssa 21 p:nä touko kuuta 1941.

19 332 he. 41
31/5-41
5 C 31

Asia: Sveitsin armeijan asenne.

Sveitsin valtiollisesti merkittävin henkilö on nykyisin armeijan ylipäällikkö, maan ainoa kenraali. Hän on ehdottoman neutralisuuden ja maanpuolustuksen kannalla. Hänen päämajansa on varustautunut taistelemaan häviönkin uhalla, mutta arvioi kuitenkin maan puolustusmahdollisuudet varsin korkealle. Eri keinoin se ylläpitää kansassa järkkymättömän vastarinnan henkeä. Sveitsin yleinen mielipide onkin ensi kertaa yhtenäisesti sveitsiläinen.

Valaliiton presidentti hallitsee, kuten muutkin liittoneuvokset, vain seitsemännettä osaa korkeimmasta valtiovallasta; hän vaihtuu joka vuosi; eikä hänen arvovaltansa maassa kohoa niin korkealle kuin valtionpäämiesten yleensä, mikä oli vanhojen perustuslain laatijain tarkoituskin. Aivan erikoinen arvovalta sen sijaan liittyy sodan ajaksi valitun kenraalin, armeijan ylipäällikön virka-asemaan. Sveitsi näyttää ottaneen oppia nykyaikaisesta poliittisesta propagandatekniikasta symbolisoidakseen tässä henkilössä maan yksimielisen puolustustahdon. "Kenraalin", kuten häntä lyhyesti kutsutaan, suurikokoinen kuva näkyy kaikkialla, hänen päiväkäskynsä on suurina korupainoksina liimattu lukemattomiin seiniin ja ikkunoihin, ja hänen tarkastuskäyntinsä ovat aina paikkakunnan juhlatapauksia.

Näin ollen on ilmeistä, että kenraalin henkilökohtainen asenne vaikuttaa enemmän kuin kenenkään muun Sveitsin yleiseen mielipiteeseen. Hän vaikuttaa siihen suoranaisesti armeijan kautta, johon vuorotellen on mobilisoitu suurin osa maan asekuntoi-

JAKELUOHJE:
Tavallinen sekä Puolustusministeriölle.

UE 8: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toisista miehistä, ja epäsuorasti tietotoimistojen, lehdistön, yleisradion, ehkä myös aktiivisten asiamiesten kautta.

Kenraali Guisan sai edok. 30 p:nä 1939 parlamentilta (liittokokoukselta) tehtäväkseen "puolustaa joukkoineen kaikin voimin ja henkensä uhalla isänmaan kunniaa, riippumattomuutta ja puolueettomuutta". Kenraali on tulkinnut korkean tehtävänsä mahdollisimman ehdottomalla ja suursodan yllätyksistäkin järkkymättömällä tavalla. Päiväkäskyissään hän on kerta kerralta tehostanut etenkin seuraavia kohtia:

1) Sveitsin täytyy puolustautua hintaan mihin tahansa, koska nyt on kysymys sen vuosisataisesta riippumattomuudesta. "Sveitsi tahtoo pysyä herrana omassa talossaan".

2) Sveitsin itsenäisyys on yhtä kuin ehdoton neutraalisuus.

3) Sveitsi myöskin voi puolustautua, ollen varustautunut tässä sodassa esiintyneitä uusiakin hyökkäysmenetelmiä vastaan; sen mahdollisuudet ovat suuremmat kuin esim. Hollannin ja Belgian.

4) Sveitsi on varustautunut myös sisäistä vaaraa vastaan, joka piilee ulkomaalaisten propagandassa ja puolustusta epäilevien joukossa. "Emme tule kärsimään mitään ns. viidettä kolonnaa". "Ei kukaan saa aliarvioida puolustusmahdollisuuksiamme".

Kenraali lausui alkukeväällä Yhdysvaltain sotilasasiamiehelle, että pienten kansain on puolustauduttava siinäkin tapauksessa, ettei niillä ole toivoa lopullisesta menestyksestä, sillä "kansa, joka ei puolustaudu, ei ansaitse elää". Tämä on hänen asemassaan olevalta mieheltä paljon sanottu.

Diplomaatit eivät yleensä saa tilaisuutta tavata kenraalia. Viime maailmansodan aikana päämaja oli koko ajan Bernissä, jossa sen ympärille kasvoi, kuten tunnettu, tiheä kansainvälinen vakoiluverkosto. Tästä kokemuksesta viisastuneena päämaja nyt vaihtaa usein asemapaikkaansa, ja pitää sen virallisesti salassa (yleisesti tunnettua kuitenkin on, että se huhtikuun alusta on ollut Interlakenissa). Erään päämajan korkea-arvoisen jäsenen, nim. armeijan yliläkärin, eversti Vollenweiderin kanssa, joka itse väittää olevansa hyvin informoitu, minulla kuitenkin on hiljattain ollut tilaisuus keskustella varsin yksityiskohtaisesti Sveitsin asemasta.

Everstin mukaan päämaja on vakuuttunut siitä, että hyök-

käyksen vaara ei suinkaan ole olematon. Saksan johtavissa piireissä lienee siinä suhteessa kaksi eri suuntaa vallalla. Armeijan johtavien sotamarsalkkain, Keitelin ja Brauchnitzin, oletetaan suositelleen sotilaallista hyökkäystä Sveitsiin; Hessin (keskustelu tapahtui ennen hänen lentoaan) ja Weizsäckerin, joka ennen nykyistä virkaansa oli Saksan lähettiläänä Bernissä ja johon everstillä siihen aikaan oli hyvät suhteet, katsotaan vastustaneen suunnitelmaa. Tähän asti on Hitler asettunut jälkimmäisten edustamalle kannalle.

Päämaja katsoo edelleen, että Sveitsin puolustusmahdollisuudet ovat huomattavat. Puolustuslinja on vedetty pitkin Alppien harjoja, joiden yli on sangen vaikea päästä, sotamateriaali on ensiluokkaista, lentokoneita on toistatuhatta, sähkökeskukset ovat kallioissa stukakoneidenkin saavuttamattomissa jne. Tärkeä valtti Sveitsin puolustuksessa on St. Gotthardin ja Simplonin tunnelien miinoitus, jonka avulla heti hyökkäyksen alussa akselin rautatieyhteys voitaisiin saattaa epäkuntoon ehkä vuodeksi. Kaiken kaikkiaan Saksa tarvitsisi Sveitsin valloitukseen ainakin miljoonan miehen armeijan, ja siinä paljon valiojoukkoja, joita ei ole rajattomasti. Kysymykseen, eikö Saksa voisi pelkin taloudellisin keinoin pakoittaa Sveitsiä antautumaan, päämaja vastaa, että kenttäelämään riittäviä varastoja on vuodeksi, ehkä pariksi.

Kansan puolustususkon ja -tahdon ylläpitäminen on kenraalin mielestä pääasia. Vaikuttiko hän suoranaisesti viime syksynä toimeenpantuun äärimmäisyyspuolueiden lakkautukseen, ei ole tiedossani, mutta todennäköistä se on. Edellisissä raporteissani mainittu lehdistön tarmokas kirjoittelu, joka usein on saanut akselille kiusallisia ruotoja, on yleensä tapahtunut päämajan tieten ja luvalla. Tietotoimistojen, lehdistön ja yleisradion sensuuri on nimittäin suoraan päämajan alaisena, ja sen päällikkö eversti Perrier nauttii suurta suosiota lehdistön taholla.

Päämaja ei vaikuta yleiseen mielipiteeseen ainoastaan passiivisesti, vaan myös aktiivisesti. Olen saanut käytettäväkseni luottamuksellisen, monistetun "Viikkotiedoituksen" (Information der Woche),

jota toimittaa "Kansallisen vastarinnan toimikunta" (Aktion nationaler Widerstand) Baselissa, ja jota ei voida tilata, vaan joka "lähetetään suljetussa kuoressa poliittisesti aktiivisille henkilöille". Minulle on väitetty mainitun toimikunnan olevan läheisessä yhteydessä päämajaan. Tiedoitus sisältää toimituksen artikkeleita, jotka kaikki ovat edellä esitetyssä hengessä kirjoitettuja, sekä Saksan lehdistöstä valikoituja näytteitä, jotka koskevat Sveitsiä ja vallattujen maiden oloja (Norjaa koskevat tiedot ovat usein peräisin ruotsalaisista lehdistä) tai ennustavat demokratian häviötä ja neutralisuuden loppua. Jugoslavian ja Kreikan sodan jälkeen tiedoitus vain tehostaa sitä, ettei tarvitse olla optimisti ollakseen aktivisti.

Tiedoituksessa - kuten eräissä kenraalin päiväkäskyissäkin - vedotaan muuten usein Suomeen, esim.:

> "Että myös pienet maat voivat kirjoittaa maailmanhistoriaa, sen ovat suomalaiset ja kreikkalaiset osoittaneet. He ovat esikuviamme - niin erilaisia kuin heidän asemansa muuten ovatkin" (Information 22/4/41).

Tämän mukaisesti kuuluukin sotilaille pidettyjen esitelmien ohjelmistoon yhä vielä kuvauksia Suomen sodasta.

Kenraali ja hänen päämajansa kulkevat kaikesta päättäen yleisen mielipiteen etunenässä, liittoneuvosto taas sen jäljessä. Usein kuulee poliittisissakin piireissä mainittavan, että "kenraalin kanta vastaa paremmin kansan mielipidettä kuin liittoneuvoston". Akselin diplomaatit taas sanovat suoraan, että liittoneuvosto, ainakin osittain, kyllä on selvillä Sveitsin aseman vaikeuksista, muttei voi yleisen mielipiteen takia toimia tietonsa mukaisesti. Erimielisyyttä joka tapauksessa lienee olemassa päämajan ja liittoneuvoston välillä sanomalehdistön suhteen. Liittoneuvostossa varovaisempaa kantaa edustava poliittisen departementin päällikkö, "ulkoministeri" Pilet-Golaz on ilmeisesti jo saanut vaimennetuksi yleisen mielipiteen ääntä.

Mutta yleisen mielipiteen täydellinen hiljaisuus olisi Sveitsin puolustusvalmiudelle vaarallisempaa kuin useimmille muille maille. Sveitsiläiset ovat vanhastaan tunteneet itsensä ensi sijassa oman kanttooninsa, ja vasta toisessa sijassa valaliiton

kansalaisiksi. Kanttooneihin taas on aikaisemmin vahvasti vaikuttanut lähimpien suurvaltojen vetovoima. Viime maailmansodassa Sveitsin yleisen mielipiteen rikkinäisyys heikonsi maan moraalista vastustuskykyä siinä määrin, että kommunistinen vallankumous oli lopulta v. 1918 ovella. Siksi päämaja on tämän sodan alusta alkaen ottanut erääksi päätehtäväkseen saada koko Sveitsi ajattelemaan vain sveitsiläisittäin. Ja tämä näyttääkin suurin piirtein onnistuneen ensi kertaa.

Ministeri: V. Vaurimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan Lähetystön rap. N:o 10.
Ministeri Voionmaa.
27/5 1941.

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 635/115.

Berni SSA 29 P:NÄ touko KUUTA 1941.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19.....

ULKOASIAINMINISTERIÖ

20 332/ne. 41

4/6-41

OSASTO

5 C 30

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:o 10-12.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:ot 10-12, joiden otsakkeet ovat:

Baltian maiden ulkopolitiikkaa (n:o 10),
Suomea koskevat huhut (n:o 11),
Suuria tapauksia odotetaan (n:o 12).

Ministeri: T. Vorominen

UE 3: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Berni ssa 27 p:nä touko kuuta 19 41

Asia: Baltian maiden ulkopolitiikkaa.

Baltian maiden lähetystöt Sveitsissä ovat edelleen tunnustetut de facto ja jatkavat toimintaansa. Saksakin tunnustaa niiden pidentämät pakolaisten passit. Niiden keräämistä tiedoista ilmenee, että Saksa on pelastanut kymmeniä tuhansia eisaksalaisiakin yli rajan ja organisoinut osan heistä. Virolaiset, latvialaiset ja liettualaiset uskovat Saksan vapauttavan heidän maansa, joskaan ei enää täysin itsenäisiksi valtioiksi.

Baltian maiden edustustoista ulkomailla on vielä jäljellä kolme eri ryhmää. Washingtonissa, Buenos Airesissa ja Vatikaanissa olevat ovat edelleen olemassa de jure tunnustettuina ja hyvissä voimissa. Yhdysvallathan ei ole tunnustanut Baltian, kuten ei mitään muutakaan, valtausta ja Liettuan presidentti Smetana otettiin siellä hiljattain vastaan 21 kanuunanlaukauksella. Toisen ryhmän muodostavat Englannissa ja sen dominioneissa olevat edustustot, jotka ovat myös edelleen tunnustetut, mutta joita on pyydetty toimimaan hiljaisuudessa. Kaikki nämä edustustot toimivat entistä aktiivisemmin.

Ainoat Manner-Euroopassa jäljellä olevat lähetystöt ovat Sveitsissä. Ne ovat kuitenkin eri asemassa kuin edellämainitut, sillä ne hävisivät virallisesta diplomaattilistasta valtauksen jälkeen. Ne eivät silti ole lakkauttaneet toimintaansa. Niiden asema voidaan parhaiten määritellä siten, että ne ovat tunnustetut de facto ad hoc. Niiden jäsenten diplomaattiset erioikeudet ovat edelleen voimassa, ja ennen kaikkea ne jatkavat vi-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

rallisestikin konsulaarista toimintaansa, mm. pidentäen pakolaistensa passeja, jotka tunnustaa ei ainoastaan Sveitsi, vaan myös Saksa.

Viron ja Latvian lähetystöt ovat edelleen Genève'issä, koska ne ennen sotaa edustivat, kuten Suomenkin lähetystö, maatan sekä Kansainliitossa että Sveitsissä. Pääsyy heidän jäämiseensä Genève'iin näyttää olevan taloudellinen. Viron ministerinä on ent. ulkoministeri Selter, joka lienee hyvin tunnettu Helsingissäkin. Latvian ministerinä on Feldmans, joka on ollut Genève'issä jo v:sta 1933. Kiintoisin seikka, mikä hänestä on mieleeni jäänyt, on se, että hän jo v. 1937 ennusti minulle Saksan ja Neuvostoliiton vielä voivan tehdä liiton ja ilmitoi pelkonsa Baltian maiden kohtalosta. Liettuan ministeri Šaulys nauttii vanhan miehen lepoa Luganossa ja lähetystöä hoitaa Bernissä ent. Prahan ministeri Turauskas, varsin aktiivinen mies, joka esiintyy täkäläisen diplomaattikunnan keskuudessa Neuvostoliiton erikoistuntijana. Miksi Latvian hallitus aikoinaan kieltäytyi myöntämästä hänelle agrementtia Riikaan, ei ole Feldmansin eikä minun tiedossani. Täällä ovat kaikkien kolmen keskinäiset suhteet hyvät.

Baltian ministerit ovat nykyisin jonkin verran levottomia tulevaisuudestaan, koska Sveitsi on tänä vuonna lähentynyt Neuvostoliittoa. Kauppasopimuksen pitäisi periaatteessa johtaa diplomaattisten suhteiden solmimiseen, mikä merkitsisi Baltian valtauksen tunnustamista. Saksa ei kuitenkaan tällä hetkellä suhtautune tällaiseen kehitykseen suopeasti, mitä Sveitsin hallitus tuskin haluaa jättää huomiotta.

x x

x

Baltian maiden lähettiläät jatkavat tietenkin epävirallisesti poliittisluontoista työskentelyään, keräten tietoja muiden maiden suhtautumisesta omiin maihinsa ja informoiden muita lähetystöjä ja lehdistöä.

He kertovat kansainsa kärsimyksistä samaan suuntaan kuin ministeri Hynnisen tiedonantajat Moskovassa. He lisäävät siihen,

että heidän maissaan elää yhä vastarinnan henki. Pelastusta toivotaan Saksalta. Ne antipatiat Saksaa kohtaan, joita niissä aikaisemmin on voinut olla, ovat nyttemmin hävinneet ja 90 % työväestäkin on valmis taistelemaan Saksan puolella nykyisiä vallanpitäjiä vastaan. Virolaiset ja latvialaiset yhtä hyvin kuin liettualaisetkin myös luottavat saavuttavansa vapauden piakkoinkin.

Siihen viittaa täkäläisten lähettiläiden mielestä etenkin se, että Saksa suostui evakuoimaan "kansansaksalaisina" (Volksdeutschen) yli rajan väliaikaisten arvioiden mukaan ehkä 40.000 liettualaista, 8.000 latvialaista ja 7.000 virolaista. Saksan aloitteesta näitä pakolaisia lienee Berliinissä organisoitu "keskinäisen avun yhdistyksiksi". Hra Turauskas väittää edelleen, että Berliiniin olisi jo muodostettu salainen, kansallissosialismiin päin jo aikaisemmin orientoituneista aineksista kokoonpantu Liettuan tuleva hallituskomitea. Hrat Selter ja Feldmans eivät sensijaan tunne mitään vastaavaa suunnitelmaa omien maittensa kohdalta.

Joskin Baltian maiden edustajat odottavat maittensa piakkoin vapautuvan Neuvostoliiton ikeestä, he eivät rohkene uskoa niiden voivan saavuttaa entisen itsenäisyyden täydellisyyttä. He olettavat, että voimassa on vieläkin Taisteluni-kirjassa viitoitettu suunnitelma Baltian maiden muodostamisesta puoli-itsenäisiksi valtioiksi, joiden Saksa toivoo sinne sijoittamiensa maamiestensä kautta vähitellen germanisoituvan. Heidän mielestään sellainenkin asema olisi verrattomasti parempi kuin nykyinen. Ja he ovat taipuvaisia odottamaan, että suunnitelman toteuttaminen alkaa vielä kuluvana vuonna.

Verrattain pian, ehkä jo kesä- tai heinäkuussa, tulemme näkemään, kääntääkö Saksa aseensa Neuvostoliittoa vastaan vai saako se tästä liittolaisen.

P. Voronin

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön rap. n:o 11.

Ministeri Voionmaa.

28/5 1941

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

20 332 Lon. 41

Berni ssa 28 p:nä touko kuuta 19 41.

4/6-41

Asia: Suomea koskevat huhut.
Jatkoa raporttiin n:o 7.

5 C 81

Ulkoasiainministeriöltä tuli toukok.24 p:nä seuraava salasähke:

"54 New York Timesin edustaja Bernistä sähköttänyt fem divisioonaa Saksan transitolaisia muka jäänyt Suomeen. Tieto täysin perätön. Sopimusten mukaan jatkuneista kauttakuljetuksista ei mitään joukkoja jäänyt maahan. Voitteko informoida New York Timesin tiedoittajaa."

Syyllinen on Mr. D.T. Brigham, nuorehko mies, joka on joutunut tänne viime syyskuussa, heitettyään jossain Vichyn ravintolassa viinipullon Laval'in päätä kohti ja saatuaan sen johdosta kohteliaan pyynnön poistua Ranskasta. Sain hänet käsiini vasta toukok. 28 p:nä. Keskustelumme oli täysin rauhallista laatua, ja sen tulos ilmenee sähkeestäni:

"55 Korjaus luvattu ensitilassa 54",

mikä oikeastaan riittäisi. Kun keskustelumme kuitenkin antoi hyvän kuvan amerikkalaisten lehtimiesten työtavoista, esitän siitä lyhyen selostuksen.

Ilmeni, että kun k.o. hälyytysuutiset olivat ensin saapuneet New Yorkiin pohjoismaista, kaikki amerikkalaiset tietotoimistot ja suurlehdet tilasivat Sveitsissä olevilta edustajiltaan lisätietoja. "Silloin tuli meidän välillemme kova kilpailu siitä, kuka saisi nasevimman uutisen", sanoi Mr. Brigham. United Press'in miehen hän väitti laatineen sähkeensä suoraan omasta päästään, mutta hän itse oli ollut tunnollisempi. Hän oli saanut tietonsa yleensä hyvin informoidulta herralta, joka oli saanut kirjeen Tukholmasta kuriiripostitse.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Diplomaattista tietä saapunutta tietoa oli toki pidettävä luotettavana.

Mutta lisäksi Mr. Brighamin mieleen johtui ns."Hoffmannin suunnitelma" Länsi-Venäjän valtaamiseksi kolmiosaisen viuhkan muotoisin sivustahyökkäyksin. Suunnitelma on tosin v:lta 1912, mutta Suomea koskevat tiedot näyttivät osoittavan, että sen sovellutusta ehkä on ruvettu valmistelemaan. Koska nimittäin Baltian maat nyt ovat Neuvostoliiton hallussa, ja Pohjois-Norjassa olevat joukot ovat liian kaukana voidakseen ajoissa yhtyä etelästä, Bessarabiasta, tuleviin voimiin, täytyisi Saksan ottaa pohjoisen sivustahyökkäyksen tukikohdaksi Suomen. Ollessaan selvillä näin tärkeästä seikasta, Mr. Brigham katsoi velvollisuudekseen tiedoittaa siitäkin. Ja tämä nähtävästi aiheutti, että hän voitti uutiskilpailun tämän erän.

Minun ei tarvinnut sanoa Mr. Brighamille mitään tehtävästäni, sillä hän kertoi kaiken oma-aloitteisesti. Vedoten Suomen ja Yhdysvaltojen lujaan ystävyyteen, josta olimme yksimielisiä, selostin hänelle yksityiskohtaisesti Suomen suhteet Saksaan ja Englantiin. Käyttäen apunani vasta saapunutta poliittista tiedoitusta n:o 21, tehostin etenkin Suomen puolueettomuutta. Mr. Brigham näytti varsin kiinnostuneelta ja tyytyväiseltä. Pyysi anteeksi "kauheata erehdystään" ja katsoi velvollisuudekseen oikaista sen ensi tilaisuuden sattuessa. Kun lehdet näinä päivinä ovat täynnä Rooseveltin puheen kaikuja, lykkäytynee korjaus jonkin verran.

Minulla on aikaisemmin ollut tilaisuus selvitellä Suomen asemaa ja nimenomaan kumota huhuja eräille muillekin anglosaksilaisten tietotoimistojen ja lehtien edustajille, mutta suhteiden ylläpitoa heidän kanssaan vaikeuttaa se, että monet heistä asuvat Genève'issä ja Zürichissä ja käyvät vain ajoittain Bernissä.

V. Tanner.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 3 1

ASIA:

Bernissä olevan Lähetystön rap. n:o 12.

Ministeri Voionmaa.

29/5 1941.

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

20 332/41 4/6-41

Berni ssa 29 p:nä touko kuuta 1941

Asia: Suuria tapauksia odotetaan.

5 C 31

Saksan ja Neuvostoliiton yhteentörmäys näyttää sinänsä välttämättömältä. Toisaalta Saksan ryhtyminen ratkaiseviin tekoihin vielä ennen ensi talvea näyttää todennäköiseltä. Tilanteen logiikan tarkastelu ja eräät realiset merkitkin viittaavat monien mielestä siihen, että tuo ratkaiseva teko voisi olla juuri hyökkäys Neuvostoliittoa vastaan, minkä pitäisi tapahtua, jos se tapahtuu, viimeistään heinäkuulla. Toisaalta kuitenkin muodostaa Englanti vaarallisimman aukon Saksan eurooppalaisessa linnoituksessa. Jos Saksa hyökkää itään, sen täytyisi olla varman siitä, ettei tuo aukko sillä välin suurene - tai tukkia se sovintorauhalla.

Suurpoliittisen keskustelun johtomotiivina Bernissä on edelleenkin Saksan ja Neuvostoliiton yhteentörmäyksen mahdollisuus. Balkanin sodan aikana tämä motiivi kuului hiukan heikompana, mutta viime aikoina se on jälleen vahvistunut. Ei kukaan täällä voi esittää muuta kuin otaksumia, usein vain toiveitakin, mutta kun ne koskevat suursodan Suomellekin tärkeintä kysymystä, lienee paikallaan esittää uusi yhteenveto lukuisista sitä koskevista keskusteluistani.

Saksan ja Neuvostoliiton välistä yhteentörmäystä sinänsä pidetään täällä yhä ilmeisempänä. Esitetyt syyt ovat yleensä samat kuin ministeri Kivimäen raportissa (UE:n tiedoituksessa n:o 66) mainitut. Lisäksi tulee se, että voitollisen Saksan tunnustettu päämäärä, Euroopan uudestijärjestely, ei ole ajatel-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tavissa niin kauan kuin maanosamme koko pinta-alasta yli 50 % x) on toiseen ideologiaan uskovan ja epäluotettavan suurvallan hallussa. Neuvostoliitto tekisi Euroopan olemassaolon epävarmaksi ei vain taloudellisesti, vaan myös poliittisesti. Vaikkapa siis koko luonnonrikas Ukrainakin siirtyisi rauhallista tietä Saksan käytettäväksi, se ei merkitsisi pysyvää rauhan tilaa. Saksan täytyy siis pyrkiä hävittämään itse Neuvostoliiton nykyisen valtiorakennuksen. Jos taas oletetaan, että Saksa alkaisi näyttää väsymyksen merkkejä, Neuvostoliitto puolestaan pyrkisi käyttämään sitä hyväkseen. Vain yllättävä maailmanrauha voisi ehkäistä idän suuren konfliktin.

Nykyhetken tilanteen kannalta arvioiden voi siis kysymys olla vain ajankohdasta, milloin Saksa ryhtyy toimintaan idässä.

Saksa voi joko vielä tänä vuonna kokonaan pidättyä uusista suuroperatioista - Välimeri on vain toisarvoinen sotanäyttämö - tai ryhtyä sellaisiin. Puheessaan toukok. 4 p:nä Hitler teki viittauksen ensi vuoden parempiin aseisiin. Tämä herätti yleistä huomiota, ja se oli luultavasti tarkoituskin. Ainakin lienee Saksan ulkoministeriö kehoittanut kaikkia edustustojaan tehostamaan sitä, että tämä oli Hitlerin puheen tärkein kohta. Ainakin eräs vanha sveitsiläinen tuttavani, joka palvelee päämajan tiedoitusosastolla, kertoi Saksan Genève'in pääkonsulin niin hämmästyneen tästä ohjeesta, että pyysi puhelimitse sille vahvistusta Berliinistä, saadenkin sen. Hitlerin viittauksen ei missään tapauksessa tarvitse merkitä sitä, että Saksa olisi valinnut edellisen mainituista vaihtoehdoista. Ensi talveksi odotettavien uudistuvien taloudellisten vaikeuksien ohella - joihin Balkanin heikot sadotkin vaikuttavat - on huomioon otettava kommunismin leviäminen. Sellaisia tietoja olen saanut sekä Ranskasta että Balkanilta. Tämä aiheuttaa Saksalle huolia.

---

x) Tätä lukua ei voida kumma kyllä varmuudella laskea, koska Neuvostoliitto ei tee eroa eurooppalaisten ja aasialaisten alueittensa välillä. Eri lähteistä olen tehnyt seuraavan arvion:

Eurooppa ilman Neuvostoliittoa		4.964.000 km^2
Neuvostoliiton alue Euroopassa:		
V.1938	4.640.000	
V.1939-40 vallatut alueet..	456.000	5.096.000 "
Maantieteellinen Eurooppa		10.060.000 "

Neuvostoliiton koko pinta-ala on 21.632.000 km^2.

Eräs Ranskan valtiollisen poliisin edustaja, jonka tehtäviin kuuluu juuri kommunismin vastustaminen, kertoi vangituttaneensa Pariisissa muutamia kommunistijohtajia, mutta saksalaisten käskeneen hänen vapauttaa heidät; mihin syynä olisi se, että saadakseen käyttää Neuvostoliiton asiamiehiä Yhdysvalloissa lakkojen aikaansaamiseen, Saksan täytyisi vastapalvelukseksi jättää miehitetyssä Ranskassa liikkuvat asiamiehet rauhaan; relata refero. Näin ollen ~~puhuvat~~ painavat syyt viittaavat siihen vaihtoehtoon, että Saksa sittenkin pyrkii lopettamaan sodan vielä tänä vuonna.

Sen hypoteesin puolesta, että odotettava toiminta kohdistuisi itään, puhuvat monien tarkkaajien mielestä toisaalta tilanteen logiikka, toisaalta eräät realiset merkitkin.

Ne tiet, joita pitkin tilanteen logiikan tarkastelu veisi tähän, on viitoitettu täällä samoin kuin tiedoituksessa n:o 66. Lisäksi huomautetaan, että Saksa tarvitsee Neuvostoliitolta niin suuria myönnytyksiä, ettei Stalin voi niihin omaa valtaansa vaarantamatta suostua. Edelleen, että Saksa voisi todennäköisesti nujertaa Neuvostoliiton helposti, parissa kuukaudessa. Kreikan ministeri Marchetti, joka saapui tänne Moskovasta viime maaliskuulla, tosin varoittaa täkäläisiä diplomaatteja aliarvioimasta Neuvostoliiton sotilaallisia mahdollisuuksia. Vaikka harvat häneen uskovat, ovat useammat sitä mieltä, että ajan mittaan Neuvostoliiton kuumeiset varustelut voivat muodostua Saksallekin vaarallisiksi.

Ne merkit, jotka viittaisivat Saksan hyökkääviin aikomuksiin idässä, ovat seuraavanlaisia.

1) Hitlerin mainitaan itsensä sanoneen Jugoslavian pääja ulkoministereille Wienin kohtauksessa maalisk. 25 p:nä, että Saksan itähyökkäys on ovella. Poliittisen departementin poliittisen osaston päällikkö ilmoitti sen minulle "luottamuksellisesti" aivan varmana tietona, joka näyttää sittemmin tulleen yleisemminkin tunnetuksi. Poliittisen departementin jäsenet ovat myöhemmin saaneet sen käsityksen, että Saksan armeijan korkein johto vaatisi hyökkäystä, mutta että puolueen johto olisi sitä vastaan (tämän tiedon olen saanut epäsuorasti sveitsiläisten

tuttavieni kautta).

2) Saksa on jatkuvasti keskittänyt niin suuria sotavoimia itään, että ne runsaasti ylittävät kaikki pelkän puolustuksen vaatimukset. Aivan viime aikoina ovat nämä sotilaspiireistä peräisin olevat huhut saaneet uutta pontta.

3) Saksan yleinen pyrkimys on perustaa sarja pieniä valtioita, jotka eivät voi elää täysin itsenäistä elämää ilman suurvallan johtavaa kättä. Sellaisia ovat jo Slovakia, Kroatia ja Montenegro; sellaisia tulisi olemaan myös pitkin Neuvostoliiton länsirajaa. Poliittisessa departementissa minulle mainittiin, että Saksan aikakauslehdet, joissa usein ovat näkyneet maan ulkopolitiikan ensimmäiset merkit, ovat viime aikoina uudelleen kirjoittaneet k.o. maista. Saksa on lisännyt myös käytännöllisiä valmistelujaan tällä alalla. Ukrainan pakolaisten toiminta Berliinistä käsin on ollut jo vuosia tunnettu. Baltian maiden pakolaisista olen maininnut raportissani n:o 10. Valko-Venäjänkin pakolaisia eräiden tietojen mukaan on ruvettu keräämään yhteen ja jollain tavoin organisoimaan. Ja vihdoin Puolan täkäläinen ministeri väittää vankasti, että Saksa olisi alkanut etsiä arvovaltaista puolalaista, joka ryhtyisi perustettavan pienemmän Puolan johtoon - hän mainitsi kuulleensa sen eräältä kenraalilta, jolle itselleen asia oli esitetty - vaikka tähän asti turhaan.

4) Lopuksi kannattanee panna merkille sekin, että täkäläiset saksalaiset diplomaatit (mm. Gauleiter, lähetystöneuvos von Bibra) puhuvat paljon negatiivisemmin Neuvostoliitosta kuin Englannista.

Täytynee myöntää, että yllämainitut seikat omaavat määrätyn todennäköisyysluvun. Valitettavasti kuitenkin voidaan kaikki merkit tulkita toisinkin päin. Voidaan sanoa, että Saksa vain käyttää kaikkia keinoja painostaakseen Neuvostoliittoa uusiin pikaisiin myönnytyksiin. Tiedot nykyisistä neuvotteluista ovat hyvin hämäriä. Ne, jotka uumoilevat Saksan itähyökkäystä, ovat tietävinään, että Saksa olisi jopa vaatinut punaisen armeijan vähentämistä rauhanaikaiseen vahvuuteen, siis paljon alle miljoonan.

Painavin vastaväite ylläesitettyä hypoteesia vastaan on

se, että Saksan päävihollinen on Englanti, ja se on julistettu koko maailmalle. Neuvostoliiton kukistaminen ei lopettaisi sotaa. Vasta sitten kuin Saksa on ympäröinyt Euroopan linnoituksensa kestävällä muurilla kaikilla ilmansuunnilla, olisi sota Saksan puolesta lopussa. Pohjoisessa ja idässä Saksalla on jo sellainen muuri, ja etelässä se parhaillaan tavoittelee herruutta Välimeren itäosasta taistellen, sen länsiosasta neuvotellen. Mutta lännessä on vielä ammottava aukko, joista Yhdysvaltain suuri sotateollisuus vielä voi syytää Saksan ylle tulta ja tulikiveä. Saksan täytyy, maksoi mitä maksoi, ajoissa tukkia tuo aukko, siis koettaa valloittaa Brittein saaret. Mikään hyökkäys Neuvostoliittoa vastaan ei sitä ennen tule kysymykseen. Päinvastoin voisi Neuvostoliitto tulla epäsuorasti apuun, hyökkäämällä Persian lahtea ja Intiaa kohti.

Esitetyistä olettamuksista edellisen kannalla ovat täällä, paitsi eräät Poliittisen departementin jäsenet, useimmat (ajattelevat) diplomaatit. Päinvastoin kuin ministeri Hynnisen myöntämän mukaan Moskovassa, ovat Englannin ja Yhdysvaltain edustajat täällä taipuvaisia arvioimaan tilannetta jälkimmäiseen tapaan. He ovat kuitenkin hyvin vaiteliaita; avoimesti on sillä kannalla varsinkin Bulgarian ministeri, joka oli maansa pääministerinä 1935-40 ja siinä ominaisuudessa väittää tutustuneensa tarkoin Saksan ulkopolitiikan suuntaviivoihin.

On nähdäkseni vain yksi hypoteesi, joka voisi yhdistää ylläesitetyt vastakkaiset ajatusrakennelmat. Se olisi Saksan pyrkimys sovintorauhaan Englannin kanssa. Kun suurin osa koko länsimaailman kansoista on bolshevismin vihollinen, joutuisivat ne ankaraan moraaliseen ristiriitaan, jos Saksa yht'äkkiä esiintyisi bolshevismin vihollisten esitaistelijana. Eikö ole ajateltavissa, että Saksa laskisi anglosaksilaisten yleisen mielipiteen voivan silloin pakoittaa hallituksensa rauhaan? Vastaus olisi myönteinen siinä tapauksessa, että Saksa toteaisi Brittein saarten valtauksen mahdottomaksi tai Yhdysvaltain sotaanyhtemisen itselleen vaaralliseksi. Jos näin olisi, voisi myös Hessin selittämätön lento saada selityksen.

Tutkittuaan huolellisesti kaikki tiedonannot ja punnittuaan kaikki vaikenemiset, eräät diplomaatit ovat tulleet siihen tulokseen, että Hitler ehkä sittenkin on lähettänyt luotettavimman miehensä Englantiin. Mielikuvitukselliselta tosin tämä teoria näyttää, mutta eihän se olisi ensimmäinen odottamaton teko tässä sodassa.

Epäilemättä epävarmuuden verho piankin aukeaa ainakin jonkin verran. Jos Saksa päättää hyökätä Neuvostoliiton kimppuun, täytyisi sen tapahtua viimeistään heinäkuulla: viime maailmansodan aikaisten operatioiden tarkastelu vienee tähän tulokseen. Jos Saksa taas päättää hyökätä Englantiin, täytyisi sen tapahtua viimeistään syyskesällä. Ellei tänä kesänä tapahdu kumpaakaan, lykkääntyy ratkaisu ensi kesään.

T. Vorsimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Voionmaa

3/6 1941

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 651/121.

21/332 Sal. 8-41.

Berni SSA 3P:NÄ kesä KUUTA 19 41. 10/6-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C 31

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 13.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 13, jonka otsakkeena on

Genève'in pieni liekki.

Ministeri: V. Voionmaa.

UE 8: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Berni ssa 3 p:nä kesä kuuta 19 41.

21/332 Sal. S -41.

10/6-41

OSASTO 5 C31

Asia: Genève'in pieni liekki.

Kansainliiton sihteeristö ja Kansainvälinen työtoimisto ylläpitävät vielä "pientä liekkiä" Genève'issä. Senvuoksi ne katsovat jäsenvaltioiden ja myös eroavien valtioiden olevan velvoitettuja suorittamaan jäsenmaksunsa. Ne ovatkin nykyään pahassa rahapulassa. Poliittisesti on sihteeristön ja työtoimiston asemassa huomattava ero sikäli, että jälkimmäiselle näyttää jäävän sija Euroopan uudessa järjestyksessäkin.

Käydessäni Genève'issä olen tavannut Kansainliiton vt. pääsihteerin ja Kansainvälisen työtoimiston Genève'in toimiston vt. johtajan. Ilmoittaen, ettei minulla ole mitään virallista tehtävää heidän toimistoissaan, keskustelin heidän kanssaan vanhana tuttavana nykyisestä tilanteesta.

Sekä pääsihteeri Lester että johtaja Gallois tehostivat sitä, ettei Kansainliitto suinkaan ole "lakannut toimimasta". Sihteeristö toimii, tosin hyvin rajoitetuissa puitteissa, pääasiallisesti Genève'issä, 80 hengen voimalla. Yhdysvalloissa on pieni toimisto Washingtonissa, sekä finanssi- ja taloudellisen osaston pääosa Princeton Universityn vieraana, ja Singaporessa toimii vanhastaan orientalisen hygienian toimisto. Kansainvälisen työtoimiston sen silloinen amerikkalainen johtaja Winant (nykyinen Lontoon-suurlähettiläs) evakuoi Montrealiin, koska Roosevelt ei liene huolinut sitä Washingtoniin. Genève'iin on jäänyt vain pieni haaraosasto, jossa on 20 henkeä. Kansainliiton henkilökunta on siis Genève'issä noin 100, josta 28 var-

JAKELUOHJE:
Tavallinen sekä Sosiaaliministeriölle.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sinaista virkamiestä, ja Genève'in ulkopuolella ainakin samansuuruinen.

Koska Kansainliiton pysyvät toimistot jatkavat työskentelyään, katsovat niiden edustajat, että jäsenvaltioiden velvollisuudetkin jatkuvat. Näistä kiinnostaa heitä tällä hetkellä enimmin maksuvelvollisuus. Kansainliitto potee nykyään ankaraa rahapulaa. Jäsenlista käsittää tällä hetkellä vielä 45 valtiota, mutta niistä on 11 hävinnyttä tai vallattua maata. Olemassaolevia jäsenvaltioita on siis 34, mihin luettuina Bulgaria, ~~Romania~~ ja Tanska, jotka eivät ole ainakaan vielä virallisesti eronneet, sekä Ranska, joka luetaan jäseneksi vielä kaksi vuotta. V:n 1940 jäsenmaksuja suoritti kuitenkin vain 17 maata (niissä muutamia, jotka ovat sittemmin eronneet tai hävinneet) yht. 10.3 milj. Sveitsin frangia. Tämä ei kuitenkaan riitä. Kansainliitto tarvitsee enemmän tuloja, ei ainoastaan ylläpitääkseen toimintaansa kontrollikomission päättämässä laajuudessa, vaan myös voidakseen täyttää jäsenvaltioiden aikoinaan tekemistä yhteisistä päätöksistä johtuvat sitoumuksensa erotettuja virkamiehiä kohtaan.

Ulkoministeri Günther esitti Ruotsin valtiopäivillä elok. 18 pnä 1940 sen kannan, että jäsenmaksu on "pidätetty", koska Kansainliitto muka on lakannut toimimasta. Lester luonnollisesti tuomitsee tällaisen perustelun jyrkästi. Hän huomauttaa, että jos jäsenvaltio haluaa erota, ei Kansainliitto voi muuta kuin rekisteröidä tämän päätöksen, mutta että jäsenmaksu on peruskirjan mukaisesti maksettava vielä kahden vuoden aikana eroilmoituksesta lukien. Juridisesti hän epäilemättä onkin oikeassa. Myös Saksa ja Italia noudattivat aikoinaan tätä sääntöä ja Ranska suoritti viime vuoden jäsenmaksunsa samalla kuin lähetti eroilmoituksensa. Sveitsi, joka tahtoo kaikessa tarkoin noudattaa kansainvälistä oikeutta, tullee ennakkotietojen mukaan myös suorittamaan maksunsa. On kyllä totta, että Sveitsi on erikoisasemassa, ei ainoastaan siksi, että liitto asuu sen alueella, vaan myös siksi, että liitto on velkaa sen kansalaisille enemmän kuin mihin sen koko jäsenmaksu nousee.

Suomen jäsenmaksu esiintyy liiton tileissä v:lta 1940 185.609:58 kultafrangia, ja v:ltä 1941, jolloin sen osuus, kuten tunnettu, alennettiin puoleen, 72.141:55 kultafrangia, (kurssi nykyään 1 kultafrangi = n. 1:41 Sveitsin fr.).

Sihteeristön ja työtoimiston poliittisessa asemassa on eroa. Se Kansainliiton osa, jota sihteeristö edustaa, tulee tuskin edes siinä tapauksessa, että Englanti pääsisi sodassa voitolle, säilymään. Toisaalta on ajateltavissa, että akselin voittaessa sen sijaan tulisi esim. jokin eurooppalainen taloudellinen laitos: kahdelta eri taholta olen kuullut Schachtin Genève'issä käydessään tehneen viittauksia siihen suuntaan. Vaikka työtoimiston keskus toimii nykyään sotaakäyvässä maassa, ja siksi tuskin voinee palata Genève'iin, itse laitos tuntuu elinvoimaisemmalta. Yhdysvallat on jo vuosia ollut ja edelleenkin on kansainvälisen työjärjestön jäsen. Kansainliitosta eronneista maista ovat useat, nim. Unkari, Chile, Peru ja Venezuela jääneet siihen. Ranska ilmoitti ottavansa myöhemmin harkittavakseen suhteensa siihen - kuten myös "Kansainliiton teknillisiin elimiin" - mikä Gallois'n Darlan'ilta saaman tiedon mukaan merkitsee sitä, että Ranska ei eroa työjärjestöstä. Vihdoin on akselin taholla huomattu kiinnostuksen oireita työtoimistoon. Saksassa on alkanut ilmestyä uusi kansainvälinen sosiaalinen aikakauskirja, joka on aivan samannäköinen kuin työtoimiston julkaisema, ja jonka ensimmäisessä artikkelissa annettiin työtoimistolle tunnustusta. Italiaan taas on tilattu verraten suuria määriä työtoimiston julkaisuja. Ilmeistä kuitenkin on, että akselin mahdollisesti suunnittelema eurooppalainen työjärjestö tulisi perinpohjin eroamaan nykyisestä.

V. Tanner

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 14.

Ministeri Voionmaa

5/6 1941.

3000—1—41 69

AINA
22/332 Sal. S.-41.
13/6-41
OSASTO
5 C 31

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 669/125.

Berni SSA 5 P:NÄ kesä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 14.

Ohellisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 14, jonka otsakkeena on

Kansainliiton jäsenmaksut.

Ministeri: V. Procopé

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

22/332 Tal. 8.-41

RAPORTTI n:o 14.

Berni ssa 5 p:nä kesä kuuta 19 41. 13/6-41

OSASTO 5 C31

Asia: Kansainliiton jäsenmaksut.
(Jatkoa raporttiin n:o 13).

Raportissa n:o 13 käsittelin Kansainliiton nykyistä asemaa pyytämättä informatiotarkoituksessa; kun minulla ei ollut syytä olettaa kysymyksen tulevan ajankohtaiseksi juuri nyt, olin jättänyt tämän raportin muiden kiireellisempien jälkeen. Mutta tuskin oli raportti valmis, kun huomasin täkäläisissä lehdissä pikku-uutisen, jonka johdosta sähkötin Ministeriölle kesäk. 3 pnä:

> "57 Täällä Telepressin uutinen viralliset piirit ilmoittaneet Suomi lähiaikoina eroaisi Kansainliitosta peräkö.",

mihin sain Ministeriön vastauksen kesäk. 5 pnä:

> "57 Aiheena ilmeisesti Oksalan eduskuntakysely. Kun budjetissa ei määrärahaa liiton jäsenmaksuun muttei Suomi ilmoittanut eroavansakaan pitää suhdettamme liittoon epäselvänä pyytää selitystä. Ulkoministeri vastannee lähipäivinä. Tiedoksenne vastaus välttänee puuttumasta erokysymykseen todeten liitto faktillisesti lakannut toimimasta joten jäsenmaksu samoinkuin U.M:n kansainliitto-osasto ja edustuksemme Genève'issä käytännössä aiheeton 57".

Samaan aikaan näin saapuneista Suomen lehdistä edustaja Oksalan kyselyn sanamuodon sekä Suomen Sosialidemokraatin pääkirjoituksesta toukok. 31 pnä, että perusteluna jäsenmaksun suorittamatta jättämiseen esitetään mm. se, etteivät muutkaan jäsenvaltiot ole niitä suorittaneet.

Kysymyksen käsittelyssä näytti mielestäni voivan syntyä väärinkäsityksiä, joita olisi syytä välttää. Raportissani n:o 13 olin juuri esittänyt kaksi tosiasiaa: 1) että Kansainliiton virastot toimivat, vaikkapa vain hyvin "pienellä liekillä",

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja 2) että 17 jäsenvaltiota on maksanut jäsenmaksunsa kokonaan tai osittain viime vuodelta. Varmuuden vuoksi menin Poliittiseen departementtiin vielä keskustelemaan asiasta. Mielestäni olisi näet tärkeätä, että Suomi, mikäli mahdollista, toimisi tässä asiassa samalla linjalla kuin Sveitsi ja Ruotsi. Sainkin kuulla, että Ruotsin ministeri oli hiljattain käynyt departementissa samalla asialla. Hänen käyntinsä aiheena oli ollut se, että Englannin ministeri Tukholmassa oli tehnyt Ruotsin hallitukselle jonkinlaisen esityksen liiton jäsenmaksun suorittamisesta. Sain Sveitsin asenteesta samanlaisia selityksiä kuin Ruotsin ministeri, ja ne ovat seuraavat.

Sveitsin hallitus katsoo, että Kansainliiton toiminta nykyisin on varsin vähän hyödyllistä, mutta ettei ajankohta ole sopiva erokysymyksen esilleottamiseen. Ranskan eron jälkeen ei kylläkään mikään Sveitsin naapurimaa enää ole liiton jäsen, ja ministeri Bonna kertoi, että kysymys Sveitsin erosta oli sen johdosta ollut hallituksessa keskusteltavana, mutta jätetty sikseen, koskei toisaalta akseli antaisi todennäköisesti paljoakaan arvoa sellaiselle eleelle (kuten kävi ilmi Romanian tapauksessa), kun taas toisaalta anglosaksilainen liitto katsoisi sen merkitsevän myönnytystä akselille. Sveitsin kanta on siis toistaiseksi: quieta non movere.

Jäsenmaksujen suorittamista Sveitsi on harkinnut ensi sijassa oikeudelliselta kannalta. Liiton talousarvio v:lle 1940 oli syntynyt täysin säännönmukaisessa järjestyksessä, hyväksytty siinä yleiskokouksessa, joka pidettiin Suomen sodan takia joulukuulla 1939, ja siksi Sveitsi oli, niin raskaalta kuin se tuntuikin, maksanut viime vuoden jäsenmaksunsa (noin puoli milj. fr.).

Aivan toisenlainen on liiton talousarvio v:lle 1941. Yleiskokous oli tosin siirtänyt omat ja neuvoston valtuudet pääsihteerille, työtoimiston johtajalle ja kontrollikomissiolle yhteisesti. Kun kontrollikomissio kokoontui syysk. 28 pnä 1940 Estorilissa, olivat kuitenkin komission puheenjohtaja Hambro, sen neljä jäsentä, pääsihteeri ja työtoimiston johtaja poissa.

Siitä huolimatta komitea laati talousarvion v:lle 1941, hankkien sähkeitse Hambron hyväksymisen. ("Rapport de la Commission de Contrôle pour l'année 1940", Doc.C.152.M.139.1940.X., Genève 4/11/40). Tällaisissa olosuhteissa syntynyttä talousarviota Sveitsin hallitus ei ole taipuvainen katsomaan säännönmukaisesti syntyneeksi ja jäsenvaltioita sitovaksi - se on "ihmelapsi", jota ei voitane tunnustaa lailliseksi. Tästä syystä oli jäsenmaksu liitolle jätetty pois Sveitsin lisäbudgetista, joka juuri kesäk. 4 pnä oli jätetty parlamentille.

Sveitsin hallitus ei siis vetoa siihen, että liiton toiminta olisi lakannut, koska sen toiminta jatkuu ainakin symbolisesti. Se ministeri Güntherin lausunto, josta raportissa n:o 13 mainitsin, ei nähdäkseni ollut tarpeeksi harkittu ja Suomen hallitus välttikin esittämästä vastaavanlaista lausuntoa viime vuoden budgettikeskustelun yhteydessä. Mutta jos niin edelleen tehdään, herää kysymys, millä perusteilla sitten jäsenmaksu v:lta 1940 jätetään suorittamatta. Moraaliselta kannalta Suomi on miltei ainoa maa, jonka voitiin odottaa maksavan v. 1940, koska liiton viimeiset palvelukset kohdistuivat juuri Suomen avustamiseen, mihin Poliittisessa departementissa viitattiinkin. Jos hallitus ei kuitenkaan katso voivansa maksaa, voi nähdäkseni ainoa perustelu olla se, että finanssivaikeutemme ovat liian ylivoimaiset salliakseen niinkin tuntuvan summan kuin kyseessä on suorittamista niin vähäiseen tarkoitukseen kuin mitä liiton toiminta nykyään edustaa.

Nämä näkökohdat alistin Ministeriön harkittavaksi tänään lähettämälläni salasähkeellä:

> "59 Perustelut KL ei toimi jäsenet ei maksaneet osin tosiasiain vastaisia. Juridisesti olisi 1940 maksettava ellei voida ehdotan perusteluiksi toiminnan heikkouden ja finanssivaikeutemme. Budgettia 1941 ei tunnusteta säännöllisesti syntyneeksi kelvannee lisäperusteluksi. Sveitsin maksu 1940 suoritettu 1941 ei suoritettu 57",

mikä täten vahvistetaan.

V. Voionmaa

J

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Voionmaa

6/C 1941

3000—1—41 69

AINM
24 332 Sal. 2 -41
23/6-41
OSASTO
5 C 31

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 685/130.

Berni SSA 6 P:NÄ kesä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 15.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 15, jonka otsakkeena on

"Ainoalaatuinen ja merkillinen" Sveitsi.

Ministeri: V. Tanner.

UE 3: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Berni ssa 6 p:nä kesä kuuta 1941.

24/332 Sal. 3 -41
23/6 -41

Asia: "Ainoalaatuinen ja merkillinen" Sveitsi.

Liittoneuvos Pilet-Golaz'n äskeinen puhe oli ensimmäinen "ulkoministeripuhe" Sveitsissä kolmeen vuoteen. Vaikkei sen yleissisällys tarjoa mitään erikoista, sen vivahdukset ansaitsevat huomiota. Etenkin sen kylmyys Englantia ja sydämellisyys Italiaa kohtaan. Italia onkin vastaanottanut puheen suopeasti, mutta Saksa hieman ylimielisesti.

Kolmeen vuoteen ei Sveitsin hallitus ole virallisesti ja julkisesti määritellyt suhteitaan ulkovaltoihin. Liittoneuvosto ja kenraali ovat kyllä monissa voimallisissa julistuksissaan osoittaneet, mitkä ovat maan yleisen ulkopolitiikan puolueettomat peruskivet, mutta varsinaista "ulkoministeripuhetta" ei ole täällä pidetty ennenkuin kesäk. 4 pnä. Motta oli viime ajan ennen kuolemaansa liian sairaalloinen pitääkseen sellaista, ja hänen seuraajansa Pilet-Golaz, joka oli valaliiton presidenttinä viime vuoden, ei ehkä halunnut tai voinut sellaista pitää uuden virkansa alkuaikana. Tämän kevään tapausten vaikutukset Sveitsissä antoivat kuitenkin aiheen, ja hallituksen kertomuksen käsittely parlamentissa tarjosi nyt tilaisuuden sellaisen puheen pitämiseen.

Pilet-Golaz'ta pidetään syystäkin varovaisen ulkopolitiikan kannattajana. Sveitsille "varovainen ulkopolitiikka" merkitsee nykyään suhteiden parantamista akseliin. Tämä asenne on vienyt hänet usein yleistä mielipidettä vastaan, jonka suunnas-

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta olen aikaisemmin raportoinut. Kun Pilet-Golaz lisäksi romaanisena sveitsiläisenä mielellään viljelee iroonista tyyliä, ei häntä juuri voi sanoa kansanomaiseksi. Mutta erinomainen puhuja hän on, ja tämä etu on auttanut häntä hyvin säilyttämään asemansa.

Sveitsin ulkoministerin puhe ei voi yleensä sisältää mitään odottamatonta. Sen ydin on tietenkin aina ja oli nytkin "täydellisen ja vuosisataisen puolueettomuuden" uudistettu vakuutus. Sattuva oli siihen liittyvä huomautus, että sveitsiläiset ovat tämän asenteensa vuoksi joutuneet entistä eristetympään asemaan ja ovat muiden maiden silmissä "ainoalaatuisia tai merkillisiä" ("uniques ou singuliers"). Sveitsin ehdoton puolueettomuus näyttää muista anomalialta, ja siitä johtuu väärinkäsityksiä, joita lehdistö on paisuttanut, saaden sen johdosta puheessa varoituksen. Puolueettomuus vaatii suurinta pidättyväisyyttä mielipiteen ilmaisuissakin.

Taloudellista asemaa käsitellessään Pilet-Golaz kertasi sen sveitsiläisten mielilauseen, jolla he määrittelevät asenteensa Euroopan uusjärjestelyyn, nim., ettei Eurooppa voi ajan pitkään olla omalle itselleen kylliksi. Nykytilanteessa Eurooppa saa kärsiä puutetta ja Sveitsi on siinä etuoikeutetussa asemassa. Tässä yhteydessä sai Suomikin (Ruotsin seurassa) maininnan, maana, joka ei ole enää sodassa ja jolla on pääsy merelle, ja joka siitä huolimatta kärsii - siis tavallaan esimerkkinä siitä, kuinka nykyiset vaikeudet on nurkumatta kestettävä.

Kaikki viittaukset ulkomaiseen uhkaan ja kaikki uljaat sanat vastarinnasta, jotka esiintyvät alussamainituissa julistuksissa, loistavat puheessa poissaolollaan. Puolueettomuuden parhaana puolustuksena Pilet-Golaz esitti (Güntherin äskeiseen puheeseen viitaten) hyvien suhteiden rauhallisen vaalinnan muihin maihin. Puheen kiintoisin osa olikin se, jossa harkituin vivahduksin määriteltiin, millaisia nämä hyvät suhteet kuhunkin suurvaltaan ovat.

Yhdysvallat sai kiitoksen siitä, ettei kohtele Eu-

rooppaa yhtenä blokkina, vaan ymmärtää Sveitsin erikoisaseman. Verraten vähän merkitsevänä mainittiin Venäjä (sveitsiläiset välttävät virallista nimitystä "Neuvostoliitto"). Todettiin vain ~~sen~~ tehty kauppasopimus, jonka merkitys riippuu Saksan hyvästä tahdosta.

Englanti sai kylmän kohtelaan tervehdyksen. Sen myötätunto "kiipeilijäin kansaa" kohtaan on ilmennyt viime talvisten Sveitsin kaupunkien pommitusten aiheuttamien ristiriitojen kohtuudenmukaisessa ratkaisussa, muttei ainakaan vielä saarron helpottamisessa. Jos Sveitsi toivoo enemmän myötätuntoa Englannilta, se puolestaan suo sitä runsaasti Ranskalle "poliittisesta järjestyksestä riippumatta". Tämän kärsimykset selittävät ilmenneet vaikeudet, jotka ovat muuten ohimeneviä ja vähäisiä.

Lämpimimmät sanat kohdistuivat Italiaan. Vastatehdyt uudet kauppasopimukset osoittavat, kuinka vankkoja ja sydämellisiä näiden naapurimaiden suhteet ovat. Äskeinen sanomalehtipolemiikki on ohi ja unohdettu ja molemminpuolinen ymmärtämys on suurempi kuin koskaan. Aivan yhtä paljoa ei voida sanoa suhteista Saksaan, jotka ovat tärkeimmät ja samalla arkaluontoisimmat. Sveitsin suhteet Saksaan ovat kuitenkin "enemmän ja parempia kuin korrektit". Tosin taloudelliset neuvottelut ovat osoittautuneet vaikeiksi, mutta sen selittää esilläolevien kysymysten tärkeys. Tähän asti on kummallakin maalla ollut halu päästä sopimukseen ja on siihen aina ennen päästykin. Liikkeelläolevat "tarkoituksselliset huhut" ovat kaikki vääriä.

Pilet-Golaz'n puhe on varsin yksimielisesti hyväksytty Sveitsissä. Bernin poliittisissa piireissä nähdään siinä Mottan mestarillisen tasapainopolitiikan jatko. Ja yleisön ymmärtämys on ollut odotettua parempi, sanotaan poliittisessa departementissa.

Ulkomailla sensijaan ovat vastavaikutukset olleet erilaisia. Italian ja Ranskan lehdistöt ovat kyllä kommentoineet puhetta suopeasti, mutta Saksassa näytään siihen suh-

taudutun, ellei kielteisesti, niin kuitenkin määrätyllä ylimielisyydellä. D.N.B:n kirjeenvaihtajan sähkeestä päättäen saksalaiset olisivat varsinkin odottaneet ankarampia sanoja Englantia kohtaan. Tämä vuorostaan riittää tyydyttämään Englantia, sanoi minulle sen täkäläinen ministeri.

Puheen ranskan- ja saksankielinen teksti oheistetaan.

P. Voronmaa.

Gazette de Lausanne.

Nr. 155 - 5 juin 1941.

La politique extérieure de la Suisse

Un exposé de M. le conseiller fédéral Pilet-Golaz

Berne, 4 juin.

(Ag.) *A l'occasion de l'examen par le Conseil des Etats de la gestion du Département politique fédéral, M. Pilet-Golaz, chef du Département, a fait mercredi après-midi un exposé dont voici les passages essentiels :*

Il va de soi que le gouvernement d'un Etat neutre, lorsque la guerre sévit à l'extérieur, ne peut être toujours et partout en communion de pensées ou de sentiments avec l'unanimité de l'opinion publique. Mais nous avons la certitude de n'avoir rien entrepris et rien fait qui ne soit à l'avantage de notre chère patrie. Cela nous suffit.

L'opinion de l'homme de la rue et celle du gouvernement

Ces divergences d'appréciation n'ont rien de surprenant, car l'homme de la rue juge au jour le jour, sous l'impression et parfois l'impulsion des nouvelles quotidiennes. Le Conseil fédéral, lui, doit concevoir et agir, guidé par la raison et le seul intérêt du pays, en fonction, non seulement des événements, mais de leur évolution probable. La différence est sensible. C'est pourquoi les discussions publiques de politique étrangère, dans les circonstances actuelles, ne sont pas toujours opportunes. Pour être utiles, elles exigent beaucoup de rétrospection ou d'anticipation. Chacun ne s'y soumet pas volontiers : l'immédiat présent lui importe bien plus. Nous les évitons donc, — de propos délibéré, — quand elles ne sont pas absolument indispensables. Ce qui ne veut pas dire que nous nous y dérobions à tout prix. Au contraire, je suis heureux de l'occasion qui m'est donnée aujourd'hui de « faire le point ».

De quoi l'avenir est-il fait ?

Ce n'est pas que j'aie à faire des communications très réjouissantes. Les temps sont difficiles et l'avenir est incertain. Demain, — miracle réservé, mais il faut réserver le miracle, — ne nous apportera rien de bon. Néanmoins, grâce à l'estime affectueuse que notre pays a su s'acquérir dans le passé, notre situation n'est peut-être pas aussi sombre que certains ont tendance à le supposer.

Notre situation privilégiée

Certes, nous aurons à souffrir. Mais c'est le lot commun. La guerre militaire qui jusqu'à maintenant nous a épargnés, menace de déborder notre vieille Europe. Déjà elle bat son plein en Afrique. Elle a pénétré depuis peu en Asie. L'Atlantique est un mouvant champ de bataille. Le proche avenir peut opposer continent à continent. Que le blocus et le contre-blocus en soient atténués, c'est ce qu'il serait hardi de prétendre. Le ravitaillement et les échanges, indispensables à la prospérité des peuples modernes évolués, deviendront de plus en plus difficiles. L'Europe, chacun le sait, ne peut à la longue se suffire à elle-même. Encore moins la Suisse, par conséquent. Attendons-nous donc à des restrictions de tous ordres, de plus en plus nombreuses et sévères. Acceptons-les avec bonne humeur. Nous demeurons si privilégiés, à tous égards, par rapport aux autres. Pour ne pas sortir du domaine alimentaire, nous rendons-nous bien compte qu'il n'y a pour ainsi dire plus de pays en Europe — je ne parle pas de la viande — où le pain, le lait, le fromage ne soient rationnés ? C'est le cas de l'Angleterre comme des Etats continentaux. Même la Suède et la Finlande, qui ne sont pas ou plus en guerre et ont accès à la mer. Nous n'avons pas le droit de nous plaindre. Jusqu'à maintenant, notre nécessaire n'a pas été touché et le sacrifice, — en fait, pas en lettres, — ne commence qu'avec le nécessaire, rappelait le président de la Confédération, il y a quelques jours à peine. Soyons donc reconnaissants.

Notre neutralité est absolue

Nous devons l'être d'autant plus que notre situation explique moins ces avantages. Ne nous faisons pas d'illusions : nous sommes de plus en plus isolés, géographiquement — enclavés que nous sommes au centre de l'Europe — et politiquement, parce qu'intégralement et séculairement neutres. A ce titre, nous sommes uniques ou singuliers puisque notre neutralité est absolue. A nous, cela paraît naturel. C'est tellement dans notre tradition et notre pensée subconsciente. Mais pour tous les peuples belligérants, prébelligérants ou postbelligérants, c'est — naturellement aussi — une anomalie, de moins en moins sentimentalement compréhensible. D'où de fréquentes difficultés et de multiples malentendus. Nous ne réalisons pas assez que tous ceux qui sont directement entraînés dans la tourmente et dont les efforts sont tendus à l'extrême, ne réagissent, ne peuvent réagir comme nous. Leur sensibilité est autre, leur interprétation différente. Paroles, écrits, actes, prennent à leurs yeux une importance que nous ne leur avons pas attribuée. Il faut y songer. Notre attitude générale — à tous — doit s'inspirer de cet état de choses, si nous voulons maintenir corrects et si possible amicaux les rapports que nous entretenons avec l'étranger.

Dans l'ensemble, ils sont satisfaisants, si j'étais diplomate, je dirais très satisfaisants, pour les conditions actuelles.

LES GRANDES PUISSANCES ET NOUS

Les Amérique, par exemple, qui par leur éloignement de notre continent pourraient être portés — ce serait normal — à le traiter en bloc et à considérer l'Europe comme un tout, se sont montrées disposées à comprendre nos besoins particuliers. Elles continueront à le faire, nous en avons le ferme espoir, même si les circonstances venaient à se modifier profondément. Nous ne négligerons rien à cet effet.

La Russie, — je la mentionne ici parce que c'est une de nos routes pour le Nouveau monde — vient de conclure avec nous une convention commerciale dont nous escomptons un resserrement économique heureux, si nos voisins du Nord veulent bien — comme nous le pensons — en faciliter pratiquement — matières premières et transit — l'accomplissement.

L'Empire britannique, engagé dans une lutte capitale, conserve à notre égard la sympathie qu'il éprouve depuis longtemps pour le pays des « grimpeurs ». C'est elle qui a permis de résoudre équitablement et sagement les difficultés qui pouvaient résulter d'événements regrettables. Je songe, notamment, aux survols de notre territoire l'automne dernier et aux bombardements de Bâle et de Zurich cet hiver. S'il m'était permis d'émettre un vœu, ce serait que la stricte politique de blocus appliquée au continent s'adapte à nos besoins propres, dans l'intérêt général et de tous ceux qui souffrent.

La France ? La France, après sa défaite dont les conséquences profondes et lointaines sont loin d'être encore prévisibles, se recueille et se reprend. Il est conforme à la nature des choses que sa vie internationale se fasse au ralenti. Ce qui lui importe, c'est sa restauration nationale. Mais au rythme qui est aujourd'hui le leur, nos rapports avec elle témoignent toujours de l'ancienne amitié qui unit les deux peuples au cours des siècles et quel que fut le régime de notre grande voisine. L'évolution qu'elle opère pour réparer ses désastres explique, sans qu'il soit nécessaire de chercher d'autres causes. les difficultés momentanées et d'ailleurs limitées qui peuvent surgir entre nous. La volonté et la confiance réciproques en auront aisément raison.

Quant à l'Italie, la toute récente conclusion des nouveaux accords commerciaux démontre avec l'évidence irrésistible des faits combien nos relations traditionnelles sont demeurées étroites et cordiales. Il n'en peut aller différemment. Les deux pays, le grand et le petit, se connaissent et s'apprécient trop pour ne pas conserver, dans les heures graves où se forge le destin de l'Europe, les liens nombreux et chers qui les unissent et les rapprochent. Certes, à l'occasion, quelques nuages traversent leur ciel politique. La discussion de presse qui vient de s'apaiser en est une preuve indéniable. Mais, si nous l'avons regrettée, plusieurs des griefs formulés n'étant pas vraiment justifiés et d'autres excessifs, nous savions qu'elle ne se prolongerait pas, ni ne dégénérerait. L'Italie nous avait montré trop de compréhension, notamment depuis le début de la guerre, pour modifier dans sa puissance actuelle son attitude foncièrement bienveillante. Peut-être est-ce précisément cette bienveillance amicale, dont elle ne s'est point départie à notre égard, qui explique des réactions que notre reconnaissance devrait savoir prévenir. Je ne serais pas loin de le penser. Quoi qu'il en soit, ce ne sont que des brumes passagères, je l'ai dit, et fort heureusement, elles se dissipent vite à la chaleur de nos constantes relations. Celles-ci viennent, une fois de plus, de se raffermir et de s'améliorer encore si possible.

Et l'Allemagne ? Car il est naturel que l'on s'intéresse particulièrement à nos rapports avec le IIIme Reich. Non seulement de tout temps nous avons entretenu des échanges de tous ordres et vitaux avec notre grand voisin du Nord, mais sa force chaque jour plus manifeste, le rôle qu'il est appelé à jouer dans le drame social qui bouleverse et transforme l'Europe, attirent irrésistiblement les regards et fixent sur lui l'attention. Eh bien, j'ai la satisfaction de constater que je resterais au-dessous de la vérité si je me bornais à dire que ces rapports sont des plus corrects. Ils sont plus et mieux.

Sans doute, avons-nous périodiquement des négociations économiques ardues. Mais, cela s'explique aisément par les intérêts considérables en jeu, considérables au sens absolu pour l'Allemagne, sur les épaules de laquelle repose une grande partie du continent. Considérables au sens relatif pour la Suisse, vu sa situation géographique et ses besoins essentiels en matières premières. Toujours, jusqu'à maintenant, ces négociations ont abouti, et abouti en temps utile, malgré les entreprises majeures que pouvait avoir par ailleurs notre puissant partenaire, animé comme nous du désir de s'entendre. Je tiens à le proclamer bien haut ici et profiter de l'occasion pour m'inscrire en faux, avec une absolue netteté, contre les bruits tendancieux qui parfois circulent et dont l'origine impure n'a rien d'autochtone le plus souvent. Ils sont extrêmement fâcheux et notre devoir à tous est de les rejeter catégoriquement, dès qu'ils surgissent.

Comment garantir notre indépendance

J'ajoute que si, en outre, quelques journaux, de part et d'autre, voulaient bien se montrer plus compréhensifs de la situation, notre tâche n'en serait à son tour que plus facile. Nous ne nous lassons point, en ce qui nous concerne, avec conviction et confiance, de développer nos bonnes relations. Nous le faisons d'autant plus volontiers que notre effort est dans la ligne de notre politique traditionnelle.

Pour garantir notre indépendance et notre liberté — biens suprêmes intangibles — elle se fonde sur la neutralité que nous recommandait déjà Nicolas de Flue, qui nous a permis de traverser indemnes de dangereuses tourmentes et reste reconnue par chacun, parce que loyale, notre réelle sauvegarde. Mais ce n'est pas un droit seulement, c'est une obligation morale et juridique. Elle nous impose une réserve particulière. Si elle nous interdit de nous mêler des affaires des autres — pas plus que nous ne voudrions que les autres s'occupent de nos affaires — elle nous déconseille le rôle de critique et de juge. Nous avons trop tendance encore à distribuer l'éloge et le blâme, à jongler avec les hypothèses, à jouer parfois aux prophètes. Laissons à Dieu le soin de prononcer dans l'intégrale sagesse de ses desseins et inspirons-nous des excellentes recommandations qu'adressait récemment S. E. M. Gunther, ministre des affaires étrangères, au peuple suédois. Elles valent pour nous comme pour nos amis scandinaves.

Cette attitude est d'autant plus nécessaire qu'elle seule nous permettra de jouer le rôle actif, modeste mais combien réconfortant, qui nous incombe dans le grand déchirement universel. Petit Etat, formé de petits peuples de langues, de races et de confessions différentes, fraternellement unis, nous sommes l'expérience réduite, mais vivante, de la collaboration et de la compréhension réciproque. Nous démontrons par notre existence même que le rapprochement des nations n'est pas un vain mot. A nous de donner à cet exemple — modeste, je le répète — la haute signification qu'il peut revêtir, en faisant preuve d'intelligence, de cœur, de bon vouloir et de solidarité. Cultivons des relations amicales avec tous. Sans jamais nuire à personne, soyons prêts à servir chacun et par chacun l'humanité entière. Ainsi nous mériterons, dans le respect et la dignité, par notre calme, par notre pondération, par les sacrifices courageusement acceptés, l'estime dont nous avons joui au cours de l'histoire et les bénédictions que la Providence nous a gratuitement et généreusement dispensées.

Votre gouvernement y consacre ses forces. Avec votre appui et celui du peuple suisse, il réussira. Ayons confiance.

Neue Zürcher Zeitung.

Nr. 859- 5. Juni 1941.

Unsere außenpolitische Lage

Erklärungen Bundesrat Pilets vor dem Ständerat

Bundesrat Pilet über unsere politische Lage

Es versteht sich von selbst, so führte der Chef des Politischen Departements aus, daß die Regierung eines neutralen Landes, wenn der Krieg im Ausland wütet, nicht immer und überall mit der einstimmigen öffentlichen Meinung in Gedanken- und Gefühlsgemeinschaft bleiben kann. Solches würde der Quadratur des Zirkels gleichkommen. Aber wir haben die Gewißheit, nichts unternommen und getan zu haben, das nicht zum Vorteil unseres lieben Vaterlandes gewesen wäre. Dies genügt uns.

Was liegt übrigens Erstaunliches in der zutage getretenen Verschiedenheit der Beurteilung? Der Mann von der Straße — der Durchschnittsschweizer, wenn Sie lieber wollen — urteilt nach den augenblicklichen Eingebungen unter dem Eindruck, hin und wieder auch unter dem Druck der Tagesangelegenheiten. Seine Einstellung zu ihnen ist beschränkt durch Zeit und Raum, um nur diese beiden Dimensionen zu nennen. Der Bundesrat dagegen muß erwägen und handeln, nach dem Gebot der Vernunft und des alleinigen Landeswohls in Würdigung nicht nur der Geschehnisse, sondern auch ihrer voraussichtlichen Entwicklung. Ein bedeutsamer Unterschied! Darum sind öffentliche Erörterungen über Außenpolitik unter den herrschenden Umständen nicht immer angezeigt. Um fruchtbar zu sein, erheischen sie viel Einsicht in die vergangenen und in die künftigen Dinge. Nicht jeder unterwirft sich gerne solcher Erkenntnis; am unmittelbar Gegenwärtigen liegt ihm oft weit mehr. Wir vermeiden daher — in voller Ueberlegung — solche Erörterungen, wenn sie nicht durchaus unerläßlich sind. Was nicht besagen will, daß wir uns ihnen um jeden Preis entziehen. Im Gegenteil: Ich bin dem Herrn Präsidenten Ihrer Kommission sogar dankbar, daß er mir heute Gelegenheit gibt, unsere Lage festzustellen. Der Augenblick und der Ort scheinen mir hierzu besonders gut gewählt.

Nicht daß ich Ihnen sehr erfreuliche Mitteilungen zu machen hätte, meine Herren. Die Zeiten sind zu schwer und die Zukunft zu ungewiß, um Ausdrücke zu gebrauchen, die keinen entmutigen. Das Morgen wird uns nichts Gutes bringen — es geschehe denn ein Wunder, und ein Wunder soll man nicht ausschließen. Dennoch, dank der Sympathie und Achtung, die sich unser Land im Verlaufe der Zeit zu erwerben gewußt hat, ist unsere Lage vielleicht nicht so düster, wie einzelne anzunehmen geneigt sind.

Gewiß, wir werden leiden müssen. Aber das ist jedermanns Los. Der Krieg der Waffen — sie verstehen, was ich damit sagen will — der uns bis heute verschont hat, droht über das alte Europa hinaus sich zu ergießen. Schon ist er in Afrika in vollem Gange. Seit kurzem hat er auf Asien übergegriffen. Der Atlantische Ozean ist ein wogendes Schlachtfeld. Die unmittelbare Zukunft kann einen Erdteil dem andern gegenüberstellen. Es wäre kühn, zu behaupten, daß dadurch Blockade und Gegenblockade gelockert würden. Die Versorgung mit Lebensmitteln und der Warenaustausch, die Grundbedingung für das Gedeihen und des Fortschrittes sind, werden sich immer schwieriger gestalten. Jedermann weiß, daß sich Europa auf die Dauer nicht selbst versorgen kann, folglich noch weniger die Schweiz. Gewärtigen wir daher Einschränkungen aller Art, immer häufigere und härtere, und nehmen wir sie alle guten Mutes hin. Ich möchte nicht sagen mit Tapferkeit, den dieses Wort wäre zu gewichtig, und große Dinge soll man nicht herabwürdigen. Wir sind ja in jeder Hinsicht den andern gegenüber so bevorzugt!

Um bei den Ernährungssorgen zu bleiben, so geben wir uns Rechenschaft darüber, daß es in Europa sozusagen kein Land mehr gibt, wo man abgesehen von Fleisch, nicht schon das Brot, die Milch, den Käse rationiert hat. Das trifft für England wie für die Staaten des Kontinents zu, sogar auch Schweden und Finnland, die sich nicht oder nicht mehr im Kriege befinden und außerdem einen Zugang zum Meer besitzen. Wir haben kein Recht, uns zu beklagen: bis jetzt hat das Notwendige nicht gemangelt, und das Opfer beginnt — tatsächlich nicht buchstäblich — erst beim Notwendigen, woran der Bundespräsident vor wenigen Tagen noch erinnert hat. Seien wir daher dankbar. Wir müssen es um so mehr sein, als sich diese Vorteile nicht ganz aus unserer Lage erklären. Geben wir uns keinen Täuschungen hin: wir sind immer mehr abgeschlossen, geographisch als Enklave im Mittelpunkt Europas, und politisch, weil wir seit Jahrhunderten und vollständig neutral sind. In dieser Beziehung stehen wir einzig oder — wenn Sie wollen — einzigartig da, ist doch

unsere Neutralität
eine uneingeschränkte.

Uns scheint dies selbstverständlich, so sehr ist es in unserer Tradition und — wenn ich sagen darf — in unserem Unterbewußtsein verankert. Aber für alle Völker, die Krieg führen, die vor dem Kriege stehen oder ihn überstanden haben, ist dies ebenso selbstverständlich eine außergewöhnliche Erscheinung, der sie gefühlsmäßig immer weniger Verständnis entgegenbringen. Daher wiederholte Schwierigkeiten und vielfache Mißverständnisse. Wir vergegenwärtigen uns nicht ganz, daß alle, die mitten im Sturm stehen und deren Kräfte zum äußersten angespannt sind, sich nicht wie wir verhalten, und es auch nicht können. Ihre Empfindungen sind von den unserigen verschieden, und sie legen die Dinge anders aus als wir. Das gesprochene und das geschriebene Wort wie das, was wir tun, gewinnen in ihren Augen eine Bedeutung, die wir unsern Aeußerungen nicht beigemessen haben. Denken wir daran. Unsere allgemeine Haltung — die Haltung aller — muß durch diese Sachlage bestimmt sein, wenn wir unsere Beziehungen zum Ausland korrekt und nach Möglichkeit freundschaftlich erhalten wollen.

Diese Beziehungen sind im ganzen befriedigend — wenn ich Diplomat wäre, würde ich sagen, unter den

herrschenden Umständen
sehr befriedigend.

Amerika zum Beispiel, das durch seine Entfernung von unserem Erdteil normalerweise veranlaßt sein könnte, diesen als Einheit zu behandeln und Europa als Ganzes zu betrachten, hat sich bereit gezeigt, für unsere besonderen Bedürfnisse Verständnis aufzubringen. Wir hoffen bestimmt, daß es dies weiterhin tut, auch wenn die Verhältnisse eine grundlegende Aenderung erfahren würden. Wir werden in dieser Richtung nichts versäumen.

Rußland, das ich hier als einen unserer Verbindungswege zur Neuen Welt erwähne, hat soeben ein Handelsabkommen mit uns abgeschlossen, von dem wir eine vermehrte und erfolgreiche wirtschaftliche Zusammenarbeit erwarten, sofern unser Nachbar im Norden — was wir annehmen — geneigt ist, die Verwirklichung dieses Abkommens praktisch zu erleichtern, was die erforderlichen Rohstoffe und den Durchgangsverkehr anbelangt.

Das Britische Reich, das in einem Lebenskampf steht, bewahrt uns gegenüber die Sympathie, die es von jeher dem Land der „Bergsteiger" entgegengebracht hat. Dieses Wohlwollen ermöglichte es, für Schwierigkeiten, die sich aus bedauerlichen Vorkommnissen ergeben konnten, eine billige und angemessene Lösung zu finden. Ich denke insbesondere an die Ueberfliegung unseres Gebietes im letzten Herbst und an die Bombardierungen von Basel und Zürich im vergangenen Winter. Wenn es mir gestattet ist, einem Wunsche Ausdruck zu verleihen, so wäre es der, daß die dem Kontinent gegenüber erfolgte strenge Blockadepolitik unseren eigenen Bedürfnissen Rechnung tragen möge, im all-

gemeinen Interesse und im Interesse aller jener, die leiden.

Frankreich? Frankreich sammelt sich und richtet sich aus nach einer Niederlage, deren tiefe und weitgehende Folgen noch lange nicht übersehen werden können. Es entspricht der Natur der Dinge, daß seine Stellung im internationalen Leben sich nur langsam erholt; worauf es Wert legt, ist seine nationale Wiedergeburt. Aber im Rhythmus der ihnen heute eigen ist, bezeugen unsere Beziehungen mit ihm weiterhin die alte Freundschaft, die die beiden Völker im Laufe der Jahrhunderte verbunden hat, welches auch immer die Staatsform unserer großen Nachbarn war. Die Entwicklung, die Frankreich durchmacht, um sein Unglück zu überwinden, erklärt, ohne daß andere Ursachen gesucht werden müssen, die augenblicklichen und übrigen zeitbedingten Schwierigkeiten, die zwischen uns auftauchen können. Der auf beiden Seiten vorhandene gute Wille und das gegenseitige Vertrauen werden jener Schwierigkeiten leicht Herr werden.

Was Italien anbelangt, so zeigt der kürzliche Abschluß der neuen Handelsabkommen mit der unwiderstehlichen Ueberzeugungskraft der Tatsachen, wie eng und herzlich unsere traditionellen Beziehungen geblieben sind. Es kann auch gar nicht anders sein, die beiden Länder, das große und das kleine, kennen und schätzen sich zu sehr, um nicht in den schweren Stunden, in denen das Schicksal Europas geschmiedet wird, die zahlreichen und edlen Bande zu bewahren, die sie verbinden und einander näher bringen. Freilich verdüstern gelegentlich einige Wolken den politischen Himmel. Der Pressestreit, der sich eben gelegt hat, ist dafür ein unleugbarer Beweis. Doch wenn wir ihn bedauert haben, indem manche der erhobenen Vorwürfe nicht wirklich begründet und andere übertrieben waren, so wußten wir, daß dieser Streit nicht andauern noch ausarten würde. Italien hatte uns gegenüber ein zu großes Verständnis gezeigt, besonders auch seit Kriegsbeginn, als daß es in seiner gegenwärtigen Machtfülle seine durchaus wohlwollende Haltung ändern würde. Nur leichte Nebel sind es — wie ich schon sagte — und zum großen Glück verteilen sie sich rasch an den warmen und dauerhaften Beziehungen. Diese haben sich soeben neuerdings gefestigt und wenn möglich noch gebessert.

Und Deutschland? Es ist natürlich, daß unseren Beziehungen zum Deutschen Reich ein besonderes Interesse entgegengebracht wird. Nicht nur haben wir zu allen Zeiten einen Austausch der verschiedensten Art und von lebenswichtiger Bedeutung mit unserem großen nördlichen Nachbarn gepflegt, sondern es ziehen auch seine von Tag zu Tag deutlicher sich offenbarende Macht und die Rolle, die er in dem sozialen Drama, das ganz Europa erschüttert und umformt zu spielen berufen ist, unwiderstehlich die Blicke und die ganze Aufmerksamkeit auf sich. Ich darf mit Genugtuung feststellen, daß ich hinter der vollen Wahrheit zurückbliebe, wenn ich mich darauf beschränken würde zu sagen, daß unsere Beziehungen zum Deutschen Reich die korrektesten sind. Sie sind mehr und besser.

Freilich führen wir in regelmäßigen Zeitabständen schwierige Unterhandlungen über Wirtschaftsfragen. Dies läßt sich leicht erklären aus den schwerwiegenden Interessen, die im Spiele sind, schwerwiegend im absoluten Sinne für Deutschland, auf dessen Schultern ein großer Teil des Kontinents ruht; schwerwiegend im relativen Sinne für die Schweiz in Anbetracht ihrer geographischen Lage und ihres Bedarfes an lebenswichtigen Rohstoffen. Bis anhin sind diese Unterhandlungen noch immer zu einem Abschlusse gelangt, zu einem Abschlusse binnen nützlicher Frist, trotzdem unser mächtiger Vertragspartner, verständigungsbereit wie wir selbst, anderswo durch noch bedeutendere Unterhandlungen in Anspruch genommen sein mochte. Es liegt mir daran, dies hier mit allem Nachdruck festzustellen und die Gelegenheit zu ergreifen, um durchaus eindeutig den falschen Gerüchten entgegenzutreten, die zuweilen umgehen und deren unlautere Quelle meistens nicht unserem eigenen Boden entspringt. Diese Gerüchte sind im höchsten Grade bedauerlich, und es ist unser aller Pflicht, sie mit Nachdruck zurückzuweisen, sobald sie auftauchen.

Wenn überdies einige Zeitungen, hüben und drüben, etwas mehr Verständnis für die Lage bekunden wollten, so würde uns das unsere Aufgabe noch erleichtern. Wir unserseits sind unablässig mit Ueberzeugung und Vertrauen bemüht, unsere guten Beziehungen weiter zu entwickeln. Wir tun dies desto leichter, als unser Bemühen den

Richtlinien unserer traditionellen Politik

entspricht. Diese gründet sich, im Bestreben, unsere Unabhängigkeit und unsere Freiheit — höchste und unantastbare Güter — zu sichern, auf unsere Jahrhunderte alte und uneingeschränkte Neutralität, die uns schon Niklaus von Flüe empfahl und die uns ermöglicht hat, schadlos Stürme zu überstehen, auf jene Neutralität, die von uns loyal gehandhabt, von jedermann anerkannt wird und deshalb unseren wirklichen politischen Schutz darstellt. Sie ist jedoch nicht nur Rechtsanspruch, sondern auch moralische und rechtliche Verpflichtung. Sie auferlegt uns eine ganz besondere Zurückhaltung. Wenn sie uns verbietet, uns in die Angelegenheiten der anderen zu mischen — nicht mehr als auch wir möchten, daß die anderen sich mit den unserigen befassen —, legt sie uns nahe, nicht in die Rolle des Kritikers und Richters zu verfallen. Wir haben noch allzu sehr die Neigung, Lob und Tadel auszuteilen, mit Hypothesen zu spielen und uns zuweilen als Propheten zu gebärden. Stellen wir die Zukunft dem Ratschluß Gottes anheim und lassen wir uns leiten von den ausgezeichneten Ratschlägen, die kürzlich der schwedische Außenminister, S. Exz. Herr Günther, dem schwedischen Volke gegeben hat. Sie gelten für uns wie für unsere skandinavischen Freunde.

Diese Haltung ist um so notwendiger, als sie allein uns erlauben wird, die tätige, wohl bescheidene, aber so tröstliche Rolle zu spielen, die uns in der tiefen Zerrissenheit der Welt zufällt. Ein kleiner Staat, gebildet aus kleinen Stämmen verschiedener Sprachen, Rassen und Konfessionen, alle brüderlich vereint, verwirklichen wir im Kleinen den Geist der Zusammenarbeit und gegenseitigen Verstehens. Wir bekunden schon durch unsere Existenz, daß die Verständigung der Nationen kein leeres Wort ist. An uns liegt es, diesem Beispiel — diesem bescheidenen, ich wiederhole es — die hohe Bedeutung zu verleihen, die ihm zukommen kann, indem wir Einsicht, Mitgefühl, guten Willen und Gemeinschaftssinn an den Tag legen. Pflegen wir nach allen Seiten die freundschaftlichen Beziehungen, ohne dabei jemals irgend jemanden zu benachteiligen; seien wir bereit, jedem zu dienen und in jedem Einzelnen der ganzen Menschheit.

Auf diese Weise werden wir geachtet und in Würde, durch unsere Ruhe, durch unsere Mäßigung, durch die mutig auf uns genommenen Opfer die Wertschätzung verdienen, deren wir im Laufe unserer Geschichte teilhaftig geworden sind, und uns des Segens würdig erweisen, den die Vorsehung uns in reichem Maße gespendet hat.

Eure Regierung widmet dieser Aufgabe ihre ganze Kraft. Mit eurem Beistand und demjenigen des Schweizervolkes wird es ihr gelingen. Haben wir Vertrauen!

*

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 16.

Ministerö Voionmaa

12/6 1941

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 694/133.

Berni SSA 12 P:NÄ kesä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

25 332 Sal. D -41

23/6 -41

OSASTO C 31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 16.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 16, jonka otsakkeena on

Sveitsin "aktiivinen" puolueettomuus.

Ministeri: T. Voionmaa

UE 8: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16.

25 332 Pal 3 41

Berni ssa 12 p:nä kesä kuuta 1941.

23/6-41

Asia: Sveitsin "aktiivinen" puolueettomuus.

5 C31

Sveitsi pyrkii tekemään muille maille puolueettomia palveluksia, joita on kolme eri ryhmää: 1) sotavankien hoito; 2) punaisen ristin toiminta; ja 3) vieraiden maiden etujen valvonta ulkomailla. Nämä palvelukset eivät ole vailla poliittista merkitystä.

Giuseppe Motta, jonka valtiomieshahmo kasvaa ajan perspektiivin pidentyessä, piti eräänä Sveitsin tärkeimpänä tehtävänä kehittää sen puolueettomuus muille maille hyödylliseksi. Hän kutsui niitä palveluksia, joita Sveitsi tarjoaa muille maille, yhteisnimellä "aktiivinen puolueettomuus". Tällaisen toiminnan ilmeinen päämäärä on lujittaa maan puolueettomuutta ja Sveitsin hallituksen perinteisiin kuuluukin sen suosinta kaikilla aloilla.

Nykyisen sodan aikana on Sveitsissä tarmokkaasti ryhdytty toimintaan sodan uhrien avustamiseksi ja sotaakäyvien valtojen etujen valvomiseksi vihollismaissa. Nämä toiminta-alat voidaan jakaa kolmeen ryhmään, joista olen Poliittiselta departementilta saanut seuraavia tietoja.

1) Sotavankien hoito. Ranskan armeijan kukistuessa virtasi tänne rajan yli noin 30.000 ranskalaista, 13.000 puolalaista, 600 belgialaista ja 100 englantilaista sotilasta. Sveitsi hoiti näitä sotilaita. Ranskalaiset kotiutettiin kaikki viime maalisk. 20 p:ään mennessä ja belgialaiset kuluvan kesäk. 5 pnä. Puolalaiset ja englantilaiset ovat vielä jäljellä, ja heitä varten on järjestetty erikoisia leirejä, joissa internoidut sotilaat tekevät hyödyllistä työtä.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Näiden asiain hoitoa varten hallitus nimitti kesäkuussa 1940 erikoisen "liittokomissaarin" (Commissaire fédéral à l'internement), jona toimii eversti Henry. Maaliskuussa 1941 hänen valtuutensa laajennettiin myös sotavankien sairaalahoitoa koskevaksi. (Commissaire fédéral à l'internement et à l'hospitalisation).

Punaisen ristin lääkintäkomitea oli nimittäin todennut tuberkuloosin saaneen vaarallisen levikin Saksassa olevien ranskalaisten sotavankien joukossa ja Sveitsin hallitus on tarjoutunut ottamaan sairaat vuoristoparantoloihinsa. Erikoinen Sveitsin, Saksan ja Ranskan välinen sopimus siitä on parhaillaan keskusteltavana. Tekeillä on toinenkin sopimus, joka koskee 1.200 Saksassa olevaa vaikeasti haavoittunutta englantilaista. V:n 1929 kansainvälisen sopimuksen mukaan olisi he palautettava kotimaahansa, mutta se ei ole osoittautunut mahdolliseksi (oli suunniteltu heidän kotiuttamistaan Ruotsin kautta). Sveitsi on valmis hoitamaan heidätkin. Hoitokustannukset tulevat kaikissa tapauksissa asianomaisten kotimaiden kannettaviksi.

2) Kansainvälinen punainen risti. Genève on aina ollut ylpeämpi tästä laitoksesta, jonka johto on kokonaan sveitsiläisten käsissä, kuin Kansainliitosta, ja koko Sveitsi on nyt ottanut sen avustamisen sydämelleen. Punaisen ristin toiminta on saavuttanut sodan aikana varsin suuret mittasuhteet. Perinnäisen toimintansa ohella se on avannut uuden viraston, "Sotavankien keskustoimiston", jonka kaikki asianomaiset vallat (paitsi Neuvostoliitto) ovat nimenomaan hyväksyneet. Sen päätehtävänä on keskittää kaikki tiedot sotavangeista ja välittää heidän kosketustaan koteihinsa. Käsityksen sen toiminnan laajuudesta antavat seuraavat numerot: sodan alusta toukokuun loppuun keskus on laatinut 8 milj. korttia käsittävän vankirekisterin, ja toimittanut paljon yli 5 milj. pakettia ja 4 milj. kirjettä tai korttia, ja sen nykyinen henkilökunta käsittää 3.500 jäsentä. Vaikka suurin osa henkilökunnasta on palkattomia vapaaehtoisia, menot ovat nousseet nykyisin n. 200.000 frangiin kuukaudessa. Suurin osa

varoista on saatu Sveitsistä. Parhaillaan on täällä käynnissä uusi ponnekas varain keruu, mutta näyttää siltä, että hallituksen täytyy ennemmin tai myöhemmin tulla apuun.

Täydellisyyden vuoksi mainittakoon myös Genève'issä perustettu kansainvälinen komitea turva-alueiden laatimiseksi siviiliväestölle ilmapommituksien varalta ("Lieux de Genève"), jonka edustajat kävivät Suomessakin sotamme aikana, - mutta sen yritykset ovat ymmärrettävistä syistä valuneet hiekkaan.

3) Vieraiden valtojen etujen valvonta kolmansissa maissa. Sotaakäyvät maat ovat pyytäneet monessa tapauksessa Sveitsiä ottamaan valvoakseen kansalaistensa etuja vihollismaissa, ja Sveitsi onkin aina ottanut pyynnöt vastaan. Tästä toiminnasta eri raportissa.

Epäilemättä Sveitsin tekemät palvelukset ovat hankkineet sille myötätuntoa sotaakäyvien valtojen taholta. Saksa on mielellään käyttänyt hyväkseen näitä palveluksia ja on antanut sille monessa tilaisuudessa ehdottoman tunnustuksensa. Tämä tosiasia on otettava lukuun niiden syiden joukossa, jotka vahvistavat Sveitsin asemaa puolueettomana maana.

O. Vaurimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Voionmaa

12/6 1941

3000—1—41 69

AINM
26/339 Yal 41
23/6-41
OSASTO
5 C31

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 708/137.

Berni SSA 12 P:NÄ kesä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 17.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 17, jonka otsakkeena on

Puolueettomat vallat sotaakäyvien etujen valvojina.

Ministeri: R. Kivimaa

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Berni ssa 12 p:nä kesä kuuta 1941.

Asia: Puolueettomat vallat sotaakäyvien etujen valvojina.

Sveitsin poliittiseen departementtiin on, kuten viime maailmansodan aikana, perustettu erityinen "ulkomaisten etujen osasto", joka on riippumaton varsinaisesta "ulkoasiain osastosta", ja jota johtaa ent. Haagin ministeri de Pury. Häneltä olen saanut luettelot, jotka osoittavat minkä sotaakäyvien maiden etuja Sveitsin sekä muiden puolueettomien maiden diplomaattiset edustukset ovat ottaneet valvoakseen kussakin maassa. Olen yhdistänyt nämä kaksi luetteloa oheistetuksi listaksi, jonka arvelen saattavan olla Ulkoasiainministeriölle hyödyksi.

Sveitsiä koskevat tiedot ovat tarkat, mutta muita maita koskevat perustuvat osittain vain sanomalehti- ja radiouutisiin.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Maa, jonka etuja valvotaan.	Maa, jossa etuja valvotaan.	Valvojamaa.
1) Saksan	a) Englannissa dominioissa ja siirtomaissa paitsi:	Sveitsi.
	Etelä-Afrikassa	Espanja.
	Rhodesiassa	"
	Palestiinassa	"
	Salmisiirtoloissa	Japani.
	Hongkongissa	"
	b) Ranskassa ja siirtomaissa paitsi:	Ruotsi.
	Marokossa	Espanja
	Syyriassa ja Libanissa	Sveitsi.
	c) Belgian siirtomaissa	Espanja.
	d) Alankomaiden Itä- ja Länsi-Intiassa	Sveitsi.
	e) Islannissa	Ruotsi.
2) Italian	a) Ranskassa ja siirtomaissa paitsi:	Brasilia.
	Algeriassa	Espanja.
	Tunisissa	Sveitsi.
	b) Englannissa ja dominioissa paitsi:	Brasilia.
	Kanadassa	Japani.
	Australiassa	"
	Uudessa Seelannissa	"
	Kyyproksessa	Sveitsi.
	Nigeriassa	Yhdysvallat.
	c) Egyptissä	Sveitsi.
3) Ranskan	a) Saksassa	Yhdysvallat
	b) Italiassa	"

Maa, jonka etuja valvotaan.	Maa, jossa etuja valvotaan.	Valvojamaa.
4) Englannin ja dominioiden	a) Saksassa sekä Belgiassa, Hollannissa, Tanskassa ja Norjassa	Yhdysvallat.
	b) Italiassa	"
	c) Ranskassa sekä Algeriassa, Tunisissa, Matinique'ssa, Tahitissa, Saigonissa ja Dakarissa	"
5) Alankomaiden	Saksassa	Ruotsi.
6) Belgian	a) Saksassa	Yhdysvallat.
	b) Italiassa	"
7) Egyptin.	a) Saksassa paitsi: ent.Itävallassa	Iran. Sveitsi.
	b) Alankomaissa	Yhdysvallat.
	c) Italiassa	"

V. Voionmaa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 18.

Ministeri Voionmaa

18/6 1941.

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 730/138.

28/333 Sal. S-41

30/6-41

Berni SSA 18 P:NÄ kesä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 18.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 18, jonka otsakkeena on

Suomi Saksan-Neuvostoliiton jännitysvälissä.

Ministeri: [signature]

UE 8: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

28/333 Sal. S-41

Berni ssa 18 p:nä kesä kuuta 1941. 30/6-41

Asia: Suomi Saksan-Neuvostoliiton jännitysvälissä.

5 C 31

Kun Saksan ja Neuvostoliiton välistä jännitystä koskeviin huhuihin on viime aikoina liittynyt huomiotaherättäviä uutisia Suomesta, ovat mm. Ranskan suurlähettiläs ja Saksan ministeri - jotka alusta alkaen ovat osoittaneet erikoista huomaavaisuutta Suomea kohtaan - käyneet luonani.

Suurlähettiläs de la Baume (kesäk. 14 pnä) analysoi tilanteen aivan yllättävästi samalla tavoin kuin tein raportissani n:o 12, aina Hessin lennon selitystä myöten. Hän oli aikaisemmin ollut epäröivällä kannalla (ei kuitenkaan niin kategorisesti kuin ministeri Holman mukaan Ranskan yleisesikunnan päällikkö), mutta oli nyt vakuuttunut siitä, että idän kysymyksen ratkaisuaika on ovella. Siihen viittaavat Saksan massamobilisatio, joka on viime aikoina kiihtynyt, ulottuen, kuten väitetään, aina 52 vuotisiin miehiin asti; Saksan pidättyminen Syyrian sodasta ja sen joukkojen siirto Balkanilta Neuvostoliiton rajalle; Romanian mobilisatio; samoinkuin Suomen "kertausharjoitukset", (jonka muuten kielsin varsinaisena mobilisationa sillä perusteella, että olemme olleet sotakannalla koko vuoden; samoin kielsin Helsingin väitetyn evakuation viitaten elintarviketilanteeseen). Merkitseekö tämä sitä, että sota on syttymäisillään, riippuu tietenkin siitä, mitkä ovat Saksan vaatimukset ja mikä on Stalinin myönnytysten raja.

Jälkimmäiseen kysymykseen ei täällä voi kukaan vastata, mutta edelliseen sain valaistusta ministeri Köcheriltä (kesäk. 17 pnä). Hän tosin ilmoitti aluksi, ettei hänellä ole mitään informatiota Berliinistä, mutta esitti sitten luottamuksellisesti

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

omia huomautuksiaan. Yleistilanteesta hän sanoi sen, että Saksa lienee Neuvostoliitolle esittänyt ei ainoastaan taloudellisia, vaan myös alueellisia vaatimuksia. Etelässä ainakin Pohjois-Bukovina vaadittanee palautettavaksi. Itämerestä on Saksan tarkoitus tehdä suljettu saksalainen meri. Sitä varten vaadittanee Neuvostoliittoa luopumaan Baltian maista, joiden valtaus on Saksalle pahin seikka, sekä Suomen itärajan korjaus. Leningrad tulisi täten niin ahtaalle, että se menettäisi kaiken sotilaallisen merkityksensä. Mutta Saksan vaatimukset tuskin voivat rajoittua edes tähän, sillä kommunistinen propaganda muodostaa Euroopalle vaaran, joka on poistettava.

Tässä valossa näki ministeri Köcher Suomen uudet toimenpiteet. Hänen kysymykseensä, oliko saksalaisia Suomessa 55.000, kuten eräs ulkomainen lehtiuutinen oli maininnut, voin vain vastata viittaamalla viimesyksyisiin liioiteltuihin huhuihin. Joka tapauksessa, lausui ministeri, tapaukset kehittyvät ilmeisesti siihen suuntaan, että Suomi lähiaikoina yhtyy kolmiliittoon. Lopuksi hän ilmitoi toivomuksen hyvästä yhteistyöstä, "kun nyt molempien maittemme intressit yhtyvät."

Olettamuksen Suomen yhtymisestä kolmiliittoon esitti kysymyksen muodossa myös Italian lähetystön neuvos Scola Camerini, jonka tapasin eräässä juhlatilaisuudessa jo tk. 14 p:n illalla.

Esitän ylläolevan salasähkeeni n:o 65 selitykseksi.

V. Tanner

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan Lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Voionmaa

7/2 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 784/153.

Berni SSA 7 P:NÄ heinä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
32/333 Sal. S. 41
14/7. 41
OSASTO
5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:o 19 ja n:o 20.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:ot 19 ja 20, joiden otsakkeina on:

Antikommunistinen ristiretki ja Sveitsi (n:o 19); ja

Osittainen demobilisatio Sveitsissä (n:o 20).

Ministeri: [signature]

UE 3: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

32/333 Sal. S -41.

RAPORTTI n:o 19.

14/7 -41

Berni ssa 7 p:nä heinä kuuta 1941.

Asia: Antikommunistinen ristiretki ja Sveitsi.

Puolueettoman Sveitsin myötätunto on yleensä Saksan puolella Neuvostoliittoa vastaan, pääpainon ollessa viimemainitussa asianhaarassa. Sen lehdistö suhtautuu kuitenkin idän sotaan varsin viileästi. Kaikista Venäjän vihollisista on Suomi saanut osakseen suurinta ymmärtämystä, mutta ei sekään kohoa lainkaan viime sodan aikaiseksi innostukseksi. Propagandatoiminta on nyt kohdistettava yleisön välinpitämättömyyttä vastaan.

Pangermanismin ja panslavismin välisen taistelun pitkäksi aikaa ratkaiseva päänäytös on alkanut; ja kun vanha "panslavismi" nyt esiintyy yleismaailmallisen kommunismin vaipassa, ja Saksan hyökkäys on saanut antikommunistisen ristiretken luonteen, on luonnollista, että useimmilla manner-Euroopan mailla on siinä, kuten Suomellakin, määrätty osansa. Harvojen poikkeusten joukossa on huomattavin Sveitsi.

Sveitsin virallinen asenne "täydellisesti ja vuosisataisesti puolueettomana maana" on ilman muuta selvä. Tämä ei kuitenkaan voi estää määrätyn mielipiteen muodostumista hallituspiireissä ja yleisessä mielipiteessä.

Kun Sveitsin kansan valtava enemmistö on aina ollut niin jyrkästi bolshevismin vastainen, ettei sen hallitus ole koskaan tunnustanut Neuvostoliittoa, olisi odottanut Sveitsin selvää ja tinkimätöntä asennoitumista Saksan puolella Venäjää vastaan.

Näin onkin asianlaita Sveitsin hallituksessa ja sitä lähellä olleissa piireissä. Tosin on viime aikoina näkynyt merkkejä jonkinlaisesta lähentymisestä Sveitsin ja Venäjän välillä.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Vielä pari vuotta sitten ei olisi edes voitu ajatella näiden maiden välistä kauppasopimusta, mutta sellainen syntyi kuluvan vuoden alussa (taloudellinen raporttini n:o 1), olipa keväällä keskustelua diplomaattisten suhteidenkin solmimisesta. Pitkälle ei tällä tiellä kuitenkaan haluttu mennä. Sveitsi on pysynyt vahvasti antikommunistisena, kommunistinen puolue on täällä ollut jo kauan kielletty, ja sen "maanalainenkin" toiminta - liittopoliisin päällikön vakuutuksen mukaan - mitätön. Toisaalta on Sveitsi ollut näkevinään itsenäisyytensä ja puolueettomuutensa ajankohtaisemman uhkan pohjoisrajallaan. Tähän ovat antaneet aihetta eräät saksalaiset kirjoitukset ja kartat, joissa on viitattu jopa Sveitsin jakoon. Kun akselin hallitukset ovat kuitenkin antaneet rauhoittavia vakuutuksia ja niiden edustajat torjuneet kaikki huhut poliittisesta painostuksesta (raporttini 3 ja 8), on Sveitsin hallitus pyrkinyt vähitellen lähentymään akselia.

Lehdistön kanta vastaa suurin piirtein hallituksen kantaa, mutta siinä voi panna merkille lievemmän asenteen Venäjää vastaan kuin olisi ollut luonnollista. Lehdistö käsittelee yleensä idän sotaa erittäin ulkokohtaisessa, jopa kylmässäkin sävyssä. Poikkeuksiakin on, ja niistä huomattavin on Journal de Genève, joka antikommunistisille perinteilleen uskollisena tehostaa sitä, että Neuvostoliitto kulkee kohti tuhoaan omien syntiensä tähden. Mutta merkittävää on, että tämäkin lehti tahtoo vetää idän sodasta yleisiä, valtapolitiikan vaaroja koskevia johtopäätöksiä, jotka eivät kohdistu yksinomaan Neuvostoliittoon. Helvetia docet. Niinpä se kirjoitti kesäk. 28 pnä:

> "Euroopan sivistyksen paino tulee aina kääntymään niitä liikkeitä vastaan, jotka liioittelussaan pyrkivät hävittämään, emme sano kansojen tasapainoa, koska tätä sanaa ei ole yleisesti hyväksytty, mutta niiden vakavuutta, kansojen, joiden hyvinvointi ja henkinen kehitys kiinteästi riippuvat niiden valtiollisesta itsenäisyydestä. Napoleon kuoli St.Helenan yksinäisyydessä, koska hän ei välittänyt tästä laista; bolshevikit tulevat häviämään siihen pimeyteen, johon he ovat lähettäneet niin monia kunniallisia ihmisiä, koska he ovat loukanneet tätä lakia."

Yleisessä mielipiteessä Saksa on, aloitettuaan hyökkäyksen bolshevismia vastaan, voittanut paljon Sveitsissäkin. Mutta sitäkin voimakkaampi tuntuu olevan tyytyväisyys siitä, että kahden mahtavan suurvallan kamppailu idässä on antanut hengähdysaikaa lännessä.

X

Tätä yleispoliittista taustaa vastaan on katsottava Sveitsin asennetta Suomen taisteluun nähden.

Tuskin missään maassa Suomi on saanut osakseen niin jakamatonta myötätuntoa jopa ihailuakin kuin Sveitsissä; ne ovat seuranneet maatamme koko kuluneen jälleenrakennusvuoden ajankin, häviämättä muiden dramaattisten tapauksien varjoon; sinä lyhyenä aikana, jona olen täällä maata edustanut, olen saanut sen tuta harva se päivä. Kun ensi käynnilläni liittoneuvos Pilet-Golaz'n, "ulkoministerin", luona esitin hänelle maamme viimeaikaisen ulkopolitiikan suuntaviivoja, hän lausui, että "jos olisin Suomen ulkoministeri, olisin toiminut samalla tavoin." Kun maamme nyt on joutunut sotaan samalla rintamalla Saksan kanssa, ovat hallituspiirit epäilyksittä vakuuttaneet myötätuntonsa Suomelle ja sanoneet toivovansa, että se saa hyvityksen Moskovan rauhassa kärsimästään vääryydestä. Valaliiton presidentin ohella, jonka lausunnosta sähkötin n:olla 67, on neljä muuta tapaamaani liittoneuvosta puhunut samaan suuntaan. Samanlaisen vastauksen sain, kun Ulkoasiainministeriön ohjeiden mukaan kesäk. 23 ja 26 pnä selvitin tilanteen Poliittisen departementin kansliapäällikölle (liittoneuvos Pilet-Golaz oli silloin sairaana). Kaikki nämä lausunnot ovat tietysti yksityisiä, julkisuudessa hallitus neutraalina vaikenee.

Diplomaattikunnassa, jonka eri ryhmille olen myös selvittänyt Suomen sodan syyt ja perustelut, ovat vastavaikutukset a priori arvattavissa. Erikseen kannattanee mainita, ettei Yhdysvaltain v.a.asiainhoitaja näytä kieltä-

vän entistä myötätuntoaan maatamme kohtaan. Tämä tuli esille mm. siten, että hän näytti salaisen sähkeen, joka koski Suomen suhdetta Kansainliittoon. Liiton v.t. pääsihteerin lausuntoon vedoten hän aikoi tiedoittaa Washingtoniin, ettei Suomi ole virallisesti eronnut liitosta. Hänen pyynnöstään vahvistin sen. "Tämä tekee teille suotuisan vaikutuksen Washingtonissa", kuului asiainhoitajan vastaus.

Lehdistön Suomelle suopeimmat lausunnot olen sähköttänyt propagandassa käytettäviksi. Sodan puhjetessa lehdistö yleensä suhtautui Suomen taisteluun ymmärtämyksellä; eräissä tapauksissa se oli ainoa suursodan vaihe, joka empimättä hyväksyttiin. Tunnustettiin, että Karjala on Suomelta ryöstetty ja että maamme on oikeutettu hyvitykseen.

Mutta sodan jatkuessa ovat tällaiset lausunnot tyrehtyneet. Viime vuotisesta innostuksesta ei ole nyt paljoa jäljellä. Minkäänlaista avustustoimintaa ei voida nyt toivoakaan, ei myöskään, kuten kansantalousdepartementissa minulle suoraan huomautettiin, mitään erikoisia kaupallisia järjestelyjä. Se vaara on näin ollen tarjolla, että Suomi vähitellen menettää sen etuoikeutetun aseman, joka sillä on tähän asti ollut sveitsiläisten poliittisessa sydämessä. Onpa lähetystö jo saanut vastaanottaa nimettömiä solvauskirjeitäkin, joista ei kyllä ole väliä, kun ne todennäköisesti ovat juutalais- tai kommunistipiireistä peräisin. Pahempaa on yleisön välinpitämättömyys. Yhdessä maamme lujimpien ystävien kanssa lähetystö tulee perin rajoitettujen voimiensa mukaan toimimaan sen voittamiseksi. Propagandan suuntaviivoista olen kirjoittanut eri kirjelmän ja tulen asiaan palaamaan.

V. Voionmaa

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 20.

Ministeriö Voionmaa

7/7 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Berni ssa 7 p:nä heinäkuuta 19 41.

32/333 Sal. S -41.
14/7 -41

Asia: Osittainen demobilisatio Sveitsissä.

Vaikka Sveitsi on neutraali, ei idän sota ole kuitenkaan jäänyt täällä vaikutusta vaille.

Heinäkuun 1 pnä päämaja, yksissä tuumin liittoneuvoston kanssa, päätti vähentää maan liikekannallepannun armeijan vahvuutta. Virallisen tiedoituksen pääkohdat ovat seuraavat:

"Kenraali on pannut voimaan uuden vapautus- ja lomajärjestelmän. Tämän tarkoitus on ottaa huomioon, entistä enemmän maan talouden, etenkin maatalouden, vaatimukset. Lisäksi on sillä pyritty välttämään eikiireellisiä sotilasmenoja. Joukkojen kouluutuksen tehostamiseksi annetaan lomia vain erittäin kiireellisissä tapauksissa. Siksi yksityiset joukko-osastot kutsutaan palvelukseen lyhyemmäksi aikaa ja harvemmin kuin ennen. Nostoväki tulee suorittamaan vain vartiopalvelusta. Rakennustyöt siirretään mahdollisuuden mukaan yksityisille yrityksille."

Hallitus on ilmoittanut sanomalehtien edustajille (mutta ei julkisuuteen), että armeijan vahvuus tulee tästä lähin olemaan vain noin 2 1/2 divisionaa.

Kun tiedustelin tämän toimenpiteen syitä Poliittisessa departementissa, sain hyvinkin "rauhoittavia" selityksiä. Armeijain vahvuuden vähennys on pienempi kuin miltä näyttää ja sen syyt ovat puhtaasti sisäiset.

Ilmeistä kuitenkin on, ensiksikin, ettei maatalous juuri tähän vuodenaikaan vaatine lisätyöväkeä; toiseksi, ettei

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

raaka-aineiden puutteen takia teollisuuskaan tällä hetkellä kaivanne lisätyövoimaa; ja kolmanneksi, että kysymyksessä on kuin onkin osittainen demobilisatio, joka herättää tyytyväisyyttä akselivalloissa. Ministeri Bonnakin myönsi, että akselivaltiot ovat jo kauan ilmituoneet toivomuksia Sveitsin armeijan demobilisatiosta (kuten jo raportissa n:o 3 tiedoitin). Sveitsi on niihin vastannut, ettei se ylläpidä armeijaa hyökkäyksen pelosta, vaan rajaselkkauksien varalta, jommoisia on jo sattunut, esim. kokonaisen ranskalaisen armeijakunnan tunkeutuminen maahan viime kesänä. Kun nyt kuitenkin sellaisten vaara on pienentynyt sodan painopisteen siirryttyä itään, on katsottu voitavan vähentää armeijaa.

Eräs poliittisessa departementissa arvossapidetty lehtimies, vanha tuttavani, kertoi minulle "ulkoministeri" Pilet-Golaz'n omasta aloitteestaan lausuneen sanomalehtikonferenssissa, ettei k.o. toimenpide ole johtunut Saksan pyynnöstä. Mainitsin tämän kuvaavan seikan sähkeessäni n:o 91. Merkittävää on myös, että lehdistöä on kielletty puhumasta "demobilisatiosta" ja yleensä käsittelemästä koko asiaa.

Sveitsin osittaisessa demobilisatiossa on kuin onkin siis ulkopoliittista käryä. Sveitsi on nähtävästi antanut todistuksen hyvistä suhteistaan akseliin, enempää ei neutraali maa voi antaa, eikä siltä enempää tällä alalla nykyään vaadittanekaan. Muut todistukset - ja vastasuoritukset - ovat varmaan taloudellista laatua. Jo huhtikuun lopulla aloitetut kauppaneuvottelut, joiden vaikeuksiin olen pari kertaa viitannut, ovat vihdoinkin valmistuneet melkein allekirjoituksen asteelle.

V. Vavrinen

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 21.

ASIA:

Bernissä olevan Lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Voionmaa.

15/7.-41.

3000—1—41 69

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 835/174.

Berni SSA 15 P:NÄ heinä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
33 333 Ke 41
21/7-41
OSASTO
5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 21.

Ohellisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 21, jonka otsakkeena on Sveitsiläisen työväen siirto Saksaan.

Ministeri: T. Voronmaa

UE 3: A 4

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Bernissä 15 p:nä heinä kuuta 1941.

33 333 Fac. 41

21/7-41

Asia: Sveitsiläisen työväen siirto Saksaan.

5 C 31

Käsitellessäni raportissa n:o 20 Sveitsin osittaista demobilisatiota, huomautin, kuinka vähän vakuuttavalta vetoaminen Sveitsin kansantalouden lisätyövoiman tarpeeseen tuntui. Jo silloin olin kuullut ensi huhuja siitä, että Saksa olisi ilmoittanut pyytävänsä työvoimaa Sveitsistä, mutta en halunnut niistä mainita, ennenkuin olin saanut jotain vahvistusta niille.

Nyttemmin olen kuullut näistä huhuista sekä sveitsiläisten että diplomaattien taholta. Kauppaneuvotteluissaan Saksan kanssa Sveitsi lienee perustellut raaka-ainevaatimuksiaan mm. sillä, että sen teollisuutta uhkaa työttömyys. Tällöin Saksa lienee vastannut, että sillä on runsaasti työtä sveitsiläiselläkin teollisuustyöväelle; onko Saksa nimenomaan vaatinut tällaista työvoimaa, ei ole tiedossani. Joka tapauksessa on runsaasti sveitsiläisiä, etenkin metalliteollisuuden ammattimiehiä, siirtynyt tai siirtymässä työhön Saksaan. Mainitaan luku 50.000, joka kuitenkin tuntuu vahvasti liioitellulta.

Tiedustellessani asiaa Poliittiselta departementilta sain vahvistuksen sille tiedolle, että mainitunlainen muuttoliike on käynnissä, mutta peruutuksen sille väitteelle, että se tapahtuisi jonkin sopimuksen perusteella ja että se olisi jossain yhteydessä demobilisation kanssa. Sveitsin hallitus ei sitä millään lailla edistä, jos ei myöskään ehkäise.

T. Voionmaa.

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 22.

Ministeri Voionmaa

26/7 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 870/182.

Berni SSA 26 P:NÄ heinä KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ

37/334 Sal. 1/8-41

1/8-41	№	LIIT.
OSASTO		ASIA
5	Cm	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 22.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 22, jonka otsakkeena on Saksa tyytymätön Sveitsiin.

Ministeri: P. Voroninen

UE 3: A 4

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

37/334 Sal. 41

RAPORTTI n:o 22.

Berni ssa 26 p:nä heinä kuuta 19 41.

1/8 -41

Asia: Saksa tyytymätön Sveitsiin.

Saksan-Venäjän sodan jatkuessa Sveitsi ja Saksa vierastavat toisiaan entistä enemmän, kuten varsinkin lehtipolemiikki osoittaa. Sveitsi selittää, että sen johdonmukainen antibolshevismi ja sen johdonmukainen neutralisuus ovat vain saman puun hedelmiä. Saksa ei hyväksy puolueettomuutta taistelussa bolshevismia vastaan ja käyttää Sveitsistä kirpeätä kieltä. Sen hallitus katsonee, että Sveitsin on "tavalla tai toisella" ymmärrettävä, että jokin muutos on tarpeen.

Otsikkoaihe ei ole suinkaan uusi, mutta Saksan-Venäjän sota on tuonut siihen uutta kirpeyttä. Voidaan sanoa, etteivät Sveitsi ja Saksa ole koskaan vierastaneet toisiaan niin pahasti kuin juuri nykyhetkellä. Se ei kyllä ole ilmennyt missään uusissa poliittisissa puheissa eikä teoissa. Päinvastoin saatiin monikuukautiset kauppaneuvottelut vihdoin onnelliseen päätökseen heinäk. 20 pnä, Saksan taatessa Sveitsille etenkin elintärkeiden raaka-aineiden (hiilen ja raudan) hankinnan ja Sveitsin myöntäessä Saksalle suuria vientiluottoja (siitä enemmän taloudellisessa raportissa n:o 5). Taloudellisessa suhteessa Saksa onkin nykyään tyytyväinen Sveitsiin, sanoi minulle kauppasopimuksen saksalainen allekirjoittaja, v.a. asiainhoitaja Kordt. Mutta talous ja politiikka eivät aina kulje käsikädessä.

Poliittisten suhteiden jännitys ilmenee etenkin lehdistössä. Kuukauden kuluttua antikommunistisen sodan puhkeamisesta Sveitsin lehdistö on ehtinyt presisoida maan asenteen. Tämä

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

asenne on kyhyesti määriteltynä seuraava: toisaalta koko Sveitsi on yhtä mieltä siitä, että "jos" sota johtaa bolshevismin tuhoon, se on täysin maan omien kansallisten aatteiden ja etujen mukaista; ja toisaalta Sveitsi ponnistaa kaikki voimansa pysyäkseen erillään taistelusta bolshevismia vastaan. Sivusta katsoen tämä voi näyttää epäjohdonmukaiselta. Johtavat sveitsiläiset selittävät, että päinvastoin "Sveitsin johdonmukainen antibolshevistinen asema ja sen johdonmukainen puolueettomuuspolitiikka ovat saman puun hedelmiä, jonka juuret ovat maan erikoisen historiallisen kokemuksen, sen omalaatuisen rakenteen ja aseman, sen oman valtioajattelun muokkaamassa maaperässä" (Neue Zürcher Zeitung n:o 1109, heinäk. 17 pnä). Meneepä lehdistö joskus pitemmällekin, ja tahtoo vetää Hitlerin puheesta ja Berliinin selityksistä sen johtopäätöksen, että Saksan itähyökkäyksen syyt ovat oleellisesti sotilaallisia ja poliittisia; "muutkin maat, jotka ovat yhtyneet tähän sotaan - Italia, Suomi, Unkari ja Romania - ovat tehneet sen vähintäin yhtä paljon kansallisten etujensa kuin ideologisten syiden vuoksi" (Gazette de Lausanne, heinäk. 11 pnä). Ja tämän toteamuksen nojalla lehdistö huomauttaa, että Sveitsinkin tulee noudattaa vain valtioetunsa vaatimuksia, joka sille on vankkumaton neutralisuus, ja lainaa Giuseppe Motan sanoja:" Opportunismi, jopa parhaiten perusteltu ja korkeiden aatteiden johtama opportunismikin, on meille usein yksinkertaisesti kielletty". Tämän mukaisesti lehdistö suhtautuu yhä ulkokohtaisemmin sotaan, julkaisten rinnan Berliinin, Moskovan ja Lontoon tilannetiedoitukset. Poikkeuksen on Sveitsin lehdistö - etupäässä ranskalainen - tehnyt vain Suomeen nähden, siinä määrin kuin lähetystön sanomalehtikatsauksista n:o 3 ja 4 näkyy.

Kuten tavallisesti on asianlaita, on "yleinen mielipide" - mikäli sitä yksityinen voi ilman amerikkalaisia mittausmenetelmiä arvioida - vähemmän hillitty kuin lehdistö. Osassa Saksa lienee saavuttanut uutta myötätuntoa. Mutta ehkä

suuremmassa osassa näkyy Saksan arvostelu olevan edelleenkin karvasta. Jälkimmäisestä saa Suomikin osansa. Lähetystössä pitämässäni konsulikonferenssissa konsulimme kertoivat saavansa joskus kuulla tutuilta ja tuntemattomilta katumuksenpurkauksia viime vuonna annetun avustuksen johdosta. Sellaisia ei lehdistö ole koskaan esittänyt.

Saksaa ei ymmärrettävästi tyydytä se, että keskellä Eurooppaa on pesäke, jonka kieli ja kulttuuri ovat pääosalta samat kuin sen, ja joka kuitenkin suhtautuu nurjamielisesti siihen. Saksassa ei yleensä tosin - siellä elävien sveitsiläisten mukaan - ole mitään erikoista "asennetta" Sveitsiin nähden. Sveitsihän on vain eräs pieni maa monien muiden joukossa, ja niistä eräs hiljaisimpia. Julkisuudessakin - johtomiesten puheissa ja lehdistössä - ovat viittaukset Sveitsiin verraten harvinaisia. Mutta kun sellaisia viittauksia tehdään, ovat ne säännöllisesti epäystävällisiä. Ne voitaneen tiivistää sarjaan iskusanoja: "puuttuva elämänhalu", "mukava elämä", "historiallisen kehityksen ymmärtämättömyys", "rengin palvelukset Englannille", "kantonaalinen nurkkademokratia ja kansainvälisesti orientoinut vapaamuurarius", "mitään oppimaton jäykkyys ja naurettavalta vaikuttava julkeus", jne. Tällaisia arvolauseita Sveitsi on tietenkin saanut viime aikoina entistä useammin siksi, ettei se ole millään lailla osoittanut "ymmärtävänsä Saksan erikoista kutsumusta Euroopan ja koko sivistyneen maailman esitaistelijana" (Völkischer Beobachter, Süd-deutsche Ausgabe, heinäk. 13 pnä), saatikka ryhtynyt aktiivisesti osallistumaan taisteluun bolshevismia vastaan.

Tämä Saksan lehdistön arvostelu on enteellinen myös valtakunnan hallituksen kannalle. Palattuaan Königsbergin diplomaattikokouksesta ministeri Köcher hänelle pitämilläni lounailla lausui, että Berliinissä ollaan versin tyytymättömiä Sveitsin lehdistöön, ja että Sveitsin on muutoksen välttämättömyys ymmärrettävä "tavalla tai toisella".

V. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan Lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Voionmaa

12/8 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 930/202.

Berni SSA 12 P:NÄ elo KUUTA 19 41

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

№ 39/335 Sal	D. 41	
19/8-41	№	
RYHMÄ 5	OSASTO C 31	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 23.

Oheisena lähetystö kunnioittaen lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 23, jonka otsakkeena on Itä-Karjalan kysymys ja Sveitsi.

Ministeri: P. Vorinnan

UE 3: A 4

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Berni ssa 12 p:nä elo kuuta 1941.

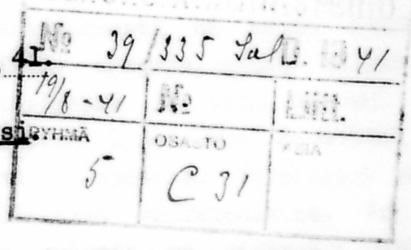

Asia: Itä-Karjalan kysymys ja Sveitsi.

Sveitsiläiset yleensä soisivat Itä-Karjalan kansan vapautuvan bolshevismin ikeestä ja liittyvän Suomeen. Lehdistössä on näkynyt useita suopeita lausuntoja, jos jokunen epäsuopeakin. Mutta kysymys ei vielä ole tullut sveitsiläisille läheiseksi, koska se on kietoutunut suurvaltojen kamppailuun, josta he tahtovat pysyä mahdollisimman kaukana. Näin ollen on Vuokkiniemen kokouksen päätös jäänyt hyvin vähälle huomiolle, eikä ole aiheuttanut mitään reaktiota. Tähän on vaikuttanut myös se, ettei tämä kokous edustanut Itä-Karjalan kansaa kokonaisuudessaan.

Itä-Karjalan kysymys on alusta alkaen väikkynyt niiden sveitsiläisten mielessä, jotka tuntevat viime vuosikymmenien kansainvälistä politiikkaa. Keskusteluissani hallituksen jäsenten, Poliittisen departementin virkamiesten ja sanomalehtimiesten kanssa olen varovassa muodossa selvitellyt kysymyksen oleellisia kohtia ja kohdannut yleensä varsin suurta ymmärtämystä. Varsinkin kaksi seikkaa näkyy tehoavan näihin sveitsiläisiin; ensiksikin se, että itäkarjalaiset ovat aikoinaan itse pyrkineet Suomen yhteyteen, ja toiseksi se, että viime sotamme osoitti, että maamme puolustus, joka kaikille sveitsiläisille on suorastaan sydämenasia, on miltei ylivoimainen tehtävä nykyisellä itärajalla. Ymmärtämystä on esiintynyt myös Sveitsin lehdistössä, kuten sanomalehtikatsauksistani n:o 4 ja 5 ilmenee. Lehdistö on ensiksikin todennut Suomen uloittavan vaatimuksensa myös Itä-Karjalaan ja useissa tapauksissa myös julkaissut tätä vaatimusta puoltavia kirjoituksia.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Mutta kaikesta tästä ymmärtämyksestä ei voida tehdä sitä johtopäätöstä, että Itä-Karjalan kysymys olisi tullut sveitsiläisille jollain lailla läheiseksi ja että he selvästi olisivat asettuneet kannattamaan kysymyksen Suomelle positiivista ratkaisua tämän sodan yhteydessä. Viralliset piirit katsovat neutralisuuden velvoittavan vaikenemiseen. Ja lehdistön kirjoittelu Itä-Karjalan asiasta on sittenkin ollut varsin rajoitettua. Yhtä poikkeuksta lukuunottamatta alemaanisen Sveitsin lehdistö on omasta puolestaan välttänyt kajoamasta siihen. Ranskalaisen Sveitsin lehdistö on sensijaan varsinkin viime aikoina julkaissut useita huomattavalla paikalla julkaistuja artikkeleita, mutta ne ovat, Journal de Genève'in tunnettua pääkirjoitusta lukuunottamatta, yhden miehen, tri Perret'n ahkeraa käsialaa. Toisaalta on esiintynyt pari kielteistäkin lausuntoa. En ole todennut Suomesta lehdistölle jaettujen propaganda-artikkelien ainakaan vielä jättäneen jälkiä lehdistöön. Mistä tämä pidättyväisyys johtuu, selvinnee aikaisemmista Sveitsin yleistä mielipidettä koskevista raporteistani.

Näin ollen on ymmärrettävää, että Vuokkiniemen kokous on täällä jäänyt miltei kokonaan huomiotta. Ulkoasiainministeriön sitä koskevassa kiertosähkeessä C-82 nähtävästi oletettiin, että tämä kokous ja sen julistukset olisivat olleet täällä tunnettuja. Tosiasia on, ettei lähetystökään vielä silloin ollut saanut mitään niitä koskevia tietoja. Kun mainitun salasähkeen avaaminen osoittautui niin vaikeaksi, että se vei useita päiviä, lähetystö sai ensi tietonsa eräästä Neue Zürcher Zeitung'in kirjeenvaihtajan sähkeraportista, jossa Vuokkiniemi mainittiin vain sivumennen ja tämä on jäänyt ainoaksi uutiseksi. Vasta Suomen sanomalehdet selvittivät asian meille.

Kuten sähkeessäni n:o 136 mainitsin, ryhdyin eräisiin toimenpiteisiin sveitsiläisten valistamiseksi. Koska kuitenkin hallitus on ainakin tähän asti välttänyt kajoamasta Itä-

Karjalan kysymykseen, en ole tehnyt mitään virallisesti. Lähetin lähetystön avustajan "sanomalehtiattashean" ominaisuudessa jättämään laatimani lyhyen yhteenvedon Vuokkiniemen kokouksesta ja Karjalan vapausliikkeen johdon julistuksesta "kaikille vapaille kansoille". Poliittisen departementin sanomalehtiosaston sekä Sveitsin tietotoimiston johtajille. Edellinen otti lähetystön "pressitoimiston" tiedon kiinnostuksella vastaan, luvaten levittää tietoa siitä Sveitsin lehdistön johtomiesten keskuuteen ja tiedusteli yksityiskohtia Itä-Karjalan kysymyksestä yleensä. Vaikkei tietoa julkaistaisikaan, hän huomautti, on hyödyllistä, että sanomalehtimiehet perehtyvät asiaan.

Yksityisissä keskusteluissani on minulle tehty asian johdosta kahdenlaisia huomautuksia. Toiset lausuvat, että Vuokkiniemen kokous on tähän asti ainoa sellainen bolshevismin-vastainen kapinaliike, joita odotettiin monilta tahoilta Venäjää. Toiset taas ovat sitä mieltä, että maailma on saanut viime vuosina kuulla niin monista "järjestetyistä vapausliikkeistä", ettei se enää usko silloinkaan, kun tosi on kysymyksessä. Nämä epäilijätkin itse asiassa varmaan mielellään soisivat Itä-Karjalan vapautuvan bolshevismin ikeestä ja liittyvän Suomeen. Luulisin heidän uskovan sitten, kun Itä-Karjalan kansa kokonaisuudessaan itsenäisesti ilmituo tahtonsa. Sellainen vastaisi parhaiten sveitsiläisten perinnäistä poliittista ajatustapaa.

V. Voionmaa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetyksön raportti n:o 24.

Ministeri Voionmaa

10/9 1941.

5000—5—41 3607

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetyslön raportti n:o 24.

Ministeri Voionmaa

10/9 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1099/243.

Berni SSA 17 P:NÄ syys KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Nro 41/335 Tal. D-41
27/9-41
NYHMÄ 5 OSASTO C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportit n:o 24 ja 25.

Oheisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 24 ja 25, joiden otsakkeena on

"Talvisodan kynnyksellä" (n:o 24) ja

"Englantikin tyytymätön Sveitsiin (n:o 25).

Ministeri: T. Vuorimaa

UE 3: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Berni ssa 10 p:nä syys kuuta 1941.

41 335 Sal. 3-41
27/9-41
5 C 31

Asia: Talvisodan kynnyksellä.

Yhteenveto salasähkeessä n:o 167 (5/9/41).

Kun Saksan täkäläinen lähettiläs kävi luonani onnittelemassa Viipurin takaisinvaltauksen johdosta, ja keskustelumme kääntyi itärintaman tilanteeseen, hän lausui käsityksenään, että Saksa tulee kuluvina viikkoina tekemään ankaran rynnistyksen stabilisoidakseen rintaman talveksi sopivalle linjalle ja jättämään sen turvaksi vain vähennetyn sotavoiman.

Näin arvovaltainen vahvistus huhuille, joita on ollut viime aikoina liikkeellä, teki minut taipuvaiseksi antamaan jotain arvoa eräille muille lähestyvää talvisotaa koskeville arveluille, jotka sopivat yhteen yllämainitun suunnitelman kanssa ja eri lähteistä tullen viittasivat yhdenmukaiseen suuntaan. Vaarallistahan tulevien tapausten ennustelu tietenkin aina on, mutta kaikki sitä kuitenkin tekevät, koska täydellinen epävarmuus elintärkeistä asioista ei ajan mittaan tyydytä. Yhdistämällä yleistilanteen arviointi erilaisiin hajatietoihin ja merkkeihin syntyy olettamuksia, jotka saattavat hyvinkin osua oikeaan sillä ajankohdalla, minä ne ovat kehittyneet, ja kuitenkin jäädä todellisuudessa toteutumatta, koska suhteellisen vähäinenkin odottamaton tapaus voi aikaansaada suurenkin muutoksen olettamuksen edellytyksiin. Tällaisin varaumin olisi sähkeeni n:o 167 luettava.

Täkäläiset diplomaatit ovat siis tietävinään, että Saksan pyrkimyksenä syyskuun alussa on vakaannuttaa itärintama linjalle Pietari-Moskova-Harkoff, siis pitkin valtarautatietä, joka

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

jakaa Venäjän vertikaalisesti kahtia. Pietari on jo saarrettu, hyökkäys Itä-Ukrainassa kohdistunee lähinnä juuri Harkoffin valtaukseen, ja kun nämä jättiläissivustaliikkeet ovat päättyneet, tulee Moskovankin valtaus vielä tänä syksynä mahdolliseksi, vaikka se näyttääkin olevan kova pähkinä. Tämän oletetun linjan eteläpäästä ei muuten ole varmuutta; toiset arvelevat, että se seuraisi Harkoffista etelään Donetsin juoksua, toiset taas, että se pyrittäisiin siirtämään vielä enemmän itään Volgan alajuoksuun asti. Lopultahan tämä riippuu sotaonnesta.

Kestäisikö Venäjän armeija sellaisetkin iskut ? Useimmat, Saksan lähettiläskin, näkyvät nykyhetkellä olettavan niin. Tilannearvostelussa olisi kuitenkin mielestäni otettava huomioon seuraava näkökohta. Punainen armeija on kokoonpantu kolmesta pääryhmästä: ensiksikin kaupunkien fanatisoidusta nuorisosta, joille bolshevismi on uskonasia; toiseksi hallituksen, puolueen ja ammattijärjestön kaikenasteisista kommissaareista, joiden oma olemassaolo riippuu bolshevismista ja joita lienee miljoonittain; ja kolmanneksi tavallisesta tehdas- ja kolhoosityöväestä, jota bolshevismi ei ole onnellistuttanut. Jos siis kahdesta ensi ryhmästä kokoonpannut ensi linjan joukot ovatkin voineet yllättää vastustuskyvyllään, on vaikea odottaa pääosaksi kolmannesta ryhmästä kokoonpantujen resevien taistelevan yhtä hyvin.

Ehkä tämä ei kuitenkaan vielä riitä Venäjän armeijan häviöön. Saksa valmistautunee talvisotaan päättäen yleisesti tunnetuista suurista turkis-, suksi- ja puuparakkitilauksista, joista Sveitsi on saanut osansa. Mutta tämän talvisodan ei odoteta saavan suuria mittasuhteita, vaan muuttuvan puolustussodan luontoiseksi suunnilleen lokakuun puolivälissä.

Venäjällä taistelevat joukkonsa Saksan väitetään aikovan kotiuttaa. Ne tarvitsevat lepoa, ja ne tarvitaan sitten sotatarviketeollisuuteen. Yhdysvaltojen teollisuuden ponnistus vaatii vastaponnistusta Saksalta: enemmän lentokoneita ja sukellusveneitä. Mutta tämä voi tuskin muodostaa riittävän oh-

jelman koko talveksi. Vaikkei idän sota liene kuluttanut mitään tuntuvaa osaa sotamateriaalista, on se ehkä niellyt tuntuvan osan petroolivarastoista. Mitä perää tähän viittaavissa huhuissa on, joista Ranskan suurlähettiläs keskustelussaan kanssani ensi kertaa puhui, on tietysti mahdotonta sanoa. Petroolin ohella onkin riittävästi muita syitä Saksan kasvavaan kiinnostukseen Etu-Aasiaan. Englannin pyrkimys perustaa sinne akselinvastainen rintama vaatii ilmeisesti vastatoimenpiteitä, kuten ministeri Wuorimaan mukaan Budapestissakin jo elokuulla arveltiin (UE:n tiedoitus n:o 128).

Lyhin tie Irakiin ja Iraniin kulkee Turkin kautta. Kaukaasian arvellaan olevan vielä siksi kaukana Saksan joukoista, etteivät ne ehdi sinne ennen rintaman stabilisointia, paitsi siinä tapauksessa, että Venäjän etelärintama pian kokonaan murtuu; ja joka tapauksessa on pääsy sieltä Etu-Aasiaan hankala. Jos siis Saksa todella aikoo edetä kaakkoon, se ei voi kiertää Turkkia, jonka siis täytyisi tehdä akselille eräitä myönnytyksiä. Huhut kertovatkin jo jonkin aikaa joukkojen keskityksistä Bulgariaan ja Traakiaan sekä suurista rannikkovarustuksista näillä mailla. Sanotaan "akselille", koska Italialta odotettanee voimakasta panosta tähän uuteen sotaleikkiin. Eräät poliittiset kirjoittajat ovat julkisuudessakin huomauttaneet, ettei Italia tahtone ajan pitkään pysyä vain Saksan valloittamien alueiden miehittäjänä, vaan on valmis hyökkäykseen. Merkkinä siitä on suurten joukkojen, arviolta 600.000 miehen, keskittäminen Kreikkaan, mikä on aivan liian mahtava armeija pelkäksi miehitysjoukoksi.

Nämä Etu-Aasian tapaukset vaikuttaisivat vuorostaan Egyptin ja Libyan tilanteeseen. Ei ole nimittäin merkkejä siitä, että akseli valmistautuisi uuteen hyökkäykseen Suezia vastaan Libyasta käsin. Sadekausi siellä päin lähenee loppuaan, ja sotatoimien vuodenaika lähestyy; siitä huolimatta ei akselin joukkoja ole siellä edes pidetty entisen suuruisina, saatikka lisätty. Pari eri lähdettä kertoo, että siellä olisi jäljellä vain 30.000 miehen vahvuinen armeija. Sumu on peittänyt Välimeren tapaukset viime aikoina, mutta

näyttää siltä, että meriyhteys Italian ja Libyan välillä on hankala. Akselin neuvotteluista Ranskan kanssa ei myöskään ole kuulunut mitään viime aikoina. Tämän oletetaan ehkä houkuttelevan Englantia hyökkäykseen Libyaa vastaan. Saksan edun mukaista olisi näin ollen sitoa brittiläinen Egyptin armeija toiselle suunnalle.

V. Tanner.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 25.

Ministeri Voionmaa

17/9 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Bernissa 17 p:nä syys kuuta 1941.

Asia: Englantikin tyytymätön Sveitsiin.

Sveitsin puolueettoman aseman vaikeuksia kuvaa se, että kun raportissani n:o 22 selostin Saksan tyytymättömyyttä, nyt on syytä mainita Englannin tyytymättömyydestä tähän maahan. Vaikka Sveitsin yleisen mielipiteen "englantilaismielisyys" kuultaa lehdistön yleensä tyynen pinnan läpi, ilmenee silloin tällöin myös Englannin otteiden arvostelua, viimeksi "Atlannin paktin" artiklan 8 johdosta. Englannin tyytymättömyys Sveitsin lehdistöön on kuitenkin pienempi kuin akselin. Sitä vastoin voi akseli olla tyytyväisempi Sveitsin taloudelliseen toimintaan kuin anglosaksinen liitto. Sveitsin-Saksan uusi taloudellinen sopimus on aiheuttanut vahvan reaktion sekä Englannissa että Yhdysvalloissa ja Sveitsiä uhkaa saarron kiristyminen, josta se pyrkii vapautumaan pikaisilla neuvotteluilla.

Puolueettoman maan kohtalo on kamppailevien suurvaltojen välissä on tietenkin närkästyttänyt molempia sotaakäyviä valtaryhmiä.

Tähän asti on kuitenkin etupäässä akseli ollut tyytymätön Sveitsiin. Ja siihen on ollut syytäkin, sillä sveitsiläisten enemmistö on tunnetusti "englantilaismielistä" ja ilmaisee sen; kuinka suuri enemmistö, ei tietenkään kukaan voi ilman kansanäänestystä tai amerikkalaista mielipideinstanttia sanoa, [redacted].

Vastuunalaisten sveitsiläisten "englantilaismielisyys" ei kuitenkaan ole ehdotonta eikä varauksetonta. Sveitsiläiset ovat

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tottuneet pitämään käsissään kansainvälisen politiikan "oikeuden vaakaa", ja milloin Englanti antaa sille kolauksia, he panevat vastalauseensa. Helvetia docet.

Eivät tietenkään kaikki sanoma- ja aikakauslehdet sitä tee. Monien taktiikkana on yksinkertaisesti vaikeneminen. Mutta monet, semminkin romaanisessa Sveitsissä, ovat myöskin esiintyneet Englantia vastaan, eräitä uudistusliikkeitä ajavat pienet aikakautiset julkaisut säännöllisesti, ja muutamat Englantiin yleensä myötämielisesti suhtautuvat lehdet määrätyissä tapauksissa. Mainitut uudistusliikkeet ansaitsisivat eri raportin. Niistä tapauksista, joissa k.o. lehdet ovat tuominneet Englannin otteita, on huomattavin sen liitto Neuvostoliiton kanssa. Kuten aikaisemmin olen raportoinut (n:o 19), tämä ote vähensi sympatiaa Englantia ja lisäsi sitä Saksaa kohtaan, vaikkakin tämä ensi reaktio näyttää ajan mittaan jääneen odottamattoman heikoksi. Tuoreempi esimerkki puheenaolevanlaisista tapauksista on "Atlannin pakti". Yleensä Sveitsin lehdet kuittasivat koko julistuksen lyhyillä sen merkitystä väheksyvillä maininnoilla. Paktin artiklan 8 mom 2:n johdosta, jossa akselivaltioita uhataan yksipuolisella aseistariisunnalla, kirjoitti kuitenkin Journal de Genève ,,sangen terävästi (elok. 16 p:nä):

> "Tämä on yhtä kuin palaaminen v:n 1918 rauhan peruskäsitteihin, jotka ihmiskunnan suurimmaksi kiroukseksi ovat osoittautuneet negatiivisiksi ja joiden sovellutus teki uuden sodan väistämättömäksi. .... Mainitun kahden Atlannilla toisensa kohdanneen valtiomiehen julistus otetaan siis vastaan sekavin tuntein".

Poliittisessa departementissa tekemäni tiedusteluun, onko Englanti virallisesti ilmoittanut tyytymättömyyttä Sveitsin lehdistöön joissakin tapauksissa, sain myöntävän vastauksen.

Tämä ei kuitenkaan ole pääasia. Pienen kansan moraalinen oikeus itsenäiseen elämään on sveitsiläisten ideologian lähtökohta, ja milloin Englanti rajoittaa sitä, he korottavat äänensä. Englannin kiristyvä saarto on rajoittanut Sveitsinkin itsenäistä talouselämää ja herättänyt täällä pahaa verta. Sehän tuli selvästi ilmi jo liittoneuvos Pilet-Golaz'n "ulkoministeripuheessa" (raportti n:o 15). Senjälkeen on Sveitsi

tehnyt Saksan kanssa uuden, laajakantoisen taloudellisen sopimuksen (taloudellinen raportti n:o 5), jonka tärkein kohta on suurten vientiluottojen myöntäminen Saksalle; sveitsiläiset ovat toivoneet voivansa pitää nämä luotot kohtuullisissa rajoissa, mutta ne ovatkin kohonneet odottamattoman nopeasti. Baselin kansainväliseltä pankilta saamieni tietojen mukaan Sveitsin clearingsaatava, joka heinäkuun alussa oli 100 milj. frangia, oli jo syyskuun alussa noussut 350 milj. frangiin, ja sen odotetaan nousevan ensi vuoden lopulla 850 milj. frangiin. Tämä merkitsee tietenkin Sveitsin teollisuuden entistä voimakkaampaa suuntautumista Saksan varustamiseen, toisin sanoen, Sveitsin osittaista taipumista akselin painostukseen.

Kun Kansantalousdepartementissa alustavasti keskustelin Suomen-Sveitsin kaupallisista neuvotteluista, kauppaosaston johtaja Hotz omasta aloitteestaan kertoi Englannin ilmoittaneen tyytymättömyyttä mainittuun sopimukseen odottamattoman voimakkaasti. Hra Hotz tuntui olevan suorastaan kiihdyksissä Englannin esittämien arvostelujen ja uhkausten johdosta. Englanti nyt vuorostaan vaatii Sveitsiltä myönnytyksiä, uhalla, että Espanjan tie - siis merentakainen tuonti - suljetaan. Englannin kaupallinen edustaja Espanjassa on parhaillaan Bernissä alustavia neuvotteluja varten. Millaisia Englannin yksityiskohtaiset vaatimukset ovat, pidetään tietenkin salassa. Sveitsi toivoo kuitenkin, että sen kauppadelegatio, joka lähiaikoina lähtee Lontooseen, tulee selvittämään briteille, että sen talouselämä on aina ollut ja aina tulee olemaan lähinnä Saksasta ja Italiasta riippuvainen, ja saamaan aikaan siedettävän sovinnon.

Yhdysvaltain reaktio on ollut sama kuin Englannin ja Sveitsillä on edessään vaikeat kauppaneuvottelut Washingtonissakin.

T. Vuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Berniisä olevan lähetetyistö raportti n:o 26.

Ministeri Voionmaa

30/9 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

42/335 Sal. S. 41.

KIRJELMÄ n:o 1122/250.

14/10-41

Berni SSA 30 P:NÄ syys KUUTA 19 41.

5 C 31

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 26.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 26, jonka otsakkeena on

"Kysymys erikoisrauhasta ja sodanpäämääristä".

Ministeri: V. Kivimaa.

UE 3: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Berni ssa 30 p:nä syys kuuta 19 41.

42/335 Sal. S-41.
14/10-41

Asia: Kysymys erikoisrauhasta ja sodanpäämääristä.

5 C 31

Suomen ja Venäjän erikoisrauhaa tai aselepoa koskevat huhut ja tiedoitukset ovat herättäneet suurta huomiota Sveitsissä, jonka kiinnostus Suomeen on herkeämätön. Ensimmäiset viralliset peruutukset eivät jo varovaisen muotonsa takia täysin vakuuttaneet täkäläistä lehdistöä, mutta pian huhut kuitenkin saatiin lakkaamaan, ja kun lopullinen peruutus tuli ministeri Tannerin puheessa, se otettiin varauksitta vastaan. Toinen asia on, että lehdistö katsoi eräiden voimien todella pyrkineen jo tk. alussa irroittamaan Suomen sodasta, mutta maamme poliittisen asemansa vuoksi hyljänneen sellaiset esitykset. Tämä katsantokanta saikin vahvistuksen Englannin nootista, joka toi kysymyksen Suomen sodanpäämääristä uudelleen päiväjärjestykseen. Asialle annettu julkisuus näyttää kuuluvan Englannin nykyiseen politiikkaan. - Tämän raportin aineisto sisältyy sanomalehtikatsaukseen n:o 6.

Huhut Suomen sotaretken odotettavasta päättymisestä erikoisrauhaan tai aselepoon ilmestyivät koko Sveitsin lehdistöön heti sen jälkeen kuin Ministeriön sähke n:o C-97 oli saapunut. Ensimmäisen uutisen lähetti Exchenge Washington'ista, ja sitä seurasivat monet tiedoitukset Lontoosta ja Tukholmasta. Esitetyt syyt olivat: Suomen sodan päävoitteen saavutus (Viipurin valloitus), raskaiden menetysten ja vaikean elintarviketilanteen aiheuttama sotaväsymys, sekä Saksan avun pienuus. Kenraali Öhquistin käynti Saksan päämajassa ja eversti Zilliacuksen tunnettu haastattelu näyttelivät näissä uutisissa suurta osaa, ja "ministeri Gripenbergin ympäristö" mainittiin eräänä lähteenä.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Peruutuksia ilmestyi kuitenkin lehtiin jo samaan aikaan kuin uutisia. Neue Zürcher Zeitung'in hyvin informoitu ja maallemme myötämielinen Helsingin-kirjeenvaihtaja Me(hlem) tiedoitti jo elok. 31 pnä lehdelleen, että k.o. huhuissa "ei ole, kuten täällä asiaatuntevalla taholla selitetään, mitään perää". Samana päivänä National-Zeitung'in Tukholman-kirjeenvaihtaja sähkötti sikäläisen lähetystön peruuttavan huhut. Syyskuun 2 pnä julkaistiin S.T.T:n peruutus useimmissa lehdissä. Seuraavina päivinä satoi peruutuksia vielä Berliinistä, Moskovasta ja Washingtonista. Mutta monet edustivat sitä käsitystä, että sotaväsymys ja rauhanpyrkimykset eivät virallisista peruutuksista huolimatta sittenkään olleet perättömiä.

Tähän vaikutti osaltaan sekin, että Helsingin peruutus kielsi ainoastaan kaksi seikkaa, nim. ettei "erään vieraan vallan päämiestä" ole pyydetty välittämään, sekä ettei keskusteluja ole käyty "Helsingissä ja Tukholmassa". Pari amerikkalaista kirjeenvaihtajaa tuli luokseni keskustelemaan laajemmin asiasta. Virallisen peruutuksen varovainen muoto, joka oli sama kuin alussa mainitun kiertosähkeen, pakoittikin minut tällöin pidättymään suorasta ja täydellisestä peruutuksesta. Sensijaan korjasin parhaani mukaan lehdistön pessimistisiä esityksiä yleistilanteestamme, [illegible].

Näin ollen menin syysk. 3 pnä Poliittiseen departementtiin ministeri Bonnan puheille. Häneltä kuulin, kuten sähkeessäni n:o 165 ilmoitin, että Sveitsin Lontoon-lähettiläskin oli tiedoittanut Suomen ja Venäjän välisen aselevon muka olevan odotettavissa. Bonna suhtautui kuitenkin tähän täysin epäilevästi, ja omasta puolestani vahvistin hänen epäuskoaan. Bonnan kanta perustui ehkä ministeri Eggeriin, joka lähti Helsingistä niinä päivinä, joina k.o. huhut ilmestyivät julkisuuteen. Keskustelumme pohjalla Bonna - kuten hän minulle myöhemmin ilmoitti - antoi asianmukaisia viitteitä Sveitsin lehdistölle, josta erikoisrauhan huhut pian yleensä hävisivätkin. Tällainen menetelmä on epäilemättä ainakin Sveitsissä tehokkaampi kuin suora virallinen peruutus.

Sveitsin lehdistön kiinnostus Suomeen on edelleen

yhtä virkeä kuin aikaisemminkin. Siitä on uutena todistuksena se, etteivät lehdet rajoittuneet vain passiivisesti toteamaan rauhanhuhujen erheellisyyttä, vaan pyrkivät enemmän tai vähemmän tarkasti erittelemään syitä, miksi Suomi ei tällä hetkellä ole valmis rauhaan. Ensimmäisen ja varsin kiintoisan erittelyn esitti jo syysk. 3 pnä Basler Nachrichten'in päätoimittaja, kansallisneuvos Oeri, nykyisin Sveitsin ehkä huomatuin sanomalehtimies. Hän oli ainoa, joka huomautti, että kysymykseen tulevat ei ainoastaan Suomen, vaan myös Venäjän mahdolliset rauhantoiveet. Jos Venäjällä sellaisia on, ovat ne joka tapauksessa hyvin suhdanneluontoisia, sillä ne riippuvat kokonaan Pietarin taistelusta. Mutta juuri tästä syystä on ilmeistä, ettei tällä hetkellä voi olla kysymystäkään Saksan suostumuksesta Suomen armeijan poistumiseen yhteisestä rintamasta. Jos Suomi niin tekisi, sen asema olisi moraalisesti sama kuin Saksin Leipzigin taistelussa, mutta poliittis-sotilaallisesti paljon huonompi, koska Suomi on kokonaan riippuvainen Saksasta. Siis "ennen Pietarin kohtalon ratkeisua on keskustelu Suomen ja Venäjän välisen rauhan mahdollisuuksista vähintään ennenaikaista, ja tämän ratkaisun jälkeen todennäköisesti myöhäistä". Kun Suomi on kerran liittynyt Saksan sotilaalliseen rintamaan, sen tulevaisuuden määräävät, eivät enää poliittiset näkökohdat, vaan sodan tosiasiat. Samassa lehdessä toinen toimittaja ("H") kirjoitti syysk. 12 pnä laajassa pääkirjoituksessa, että joskin erikoisrauhaa koskevat huhut ovat täysin lakanneet, tämä ei merkitse sitä, että huhut olisivat olleet täysin tuulesta temmattuja. Suomen kansan rauhankaipuun perusteet eivät ole muuttuneet, - alussa mainittuihin liittää kirjoittaja Sinivalkokirja II:een perustuvan kuvauksen Venäjän painostuksesta talvi- ja kesäsodan välillä - mutta Suomi on "kohtalokkaassa pakkotilassa" (fatale Zwangslage).

Samaan suuntaan ovat lukuisat lehdet tahtoneet todeta, että "eräät voimat" ovat pyrkineet irroittamaan Suomen sodasta, mutta että toisaalta Itä-Karjalan tavoite ja toisaalta liitto Saksan kanssa tekevät sen mahdottomaksi. Sitä, "ettei Suomi ole vapaa päättämään yksin", ovat tehostaneet myös

maallemme suopeimmat romaanisen ja italialaisen Sveitsin lehdet.

Journal de Genève'in päätoimittaja Jean Martin esitti syysk. 12 pnä toisenlaisen tulkinnan Suomen asenteen motiiveista. Suomi ei voi unohtaa, hän huomautti, että Saksa, maantieteellisistä ja strateegisista syistä, on kahdesti tullut sen avuksi. Erikoisrauhan ajatus on vastenmielinen Suomen valtiomiehille niin kauan kuin liittolaismaa ei ole pois pelistä. Suomi "tulee jatkamaan taistelua, siitä olemme vakuuttuneet, mutta ei tehdäkseen valloituksia: eivan yksinkertaisesti varmistaakseen tulevaisuuden varalle Karjalan liittämisen jälleen suomalaiseen emämaahansa".

Kun siis ministeri Tanner syysk. 14 pnä pitämässään puheessa lopullisesti ja selvästi peruutti kaikki erikoisrauhaa koskevat huhut, otti Sveitsi tiedon varauksitta vastaan.

Samalla sai kuitenkin keskustelu Suomen sodanpäämääristä sekä lehdistössä että poliittisissa piireissä uutta vauhtia. Ministeri Tannerin nimi on täälläkin niin hyvin tunnettu ja hänen arvovaltansa niin huomattava, että heti nähtyäni lehdistä hänen käsitelleen kysymystä sodanpäämääristä, pyysin Ministeriöltä tarkempia tietoja puheen oleellisista kohdista (sähkeeni n:o 172), mihin sainkin parin päivän kuluttua vastaukset (kiertosähke n:o C-99 ja sähke n:o 118). Ne olivatkin tarpeen, sillä maamme asenteesta on minulle tehty lukuisia kysymyksiä sekä Bernissä että muissa kaupungeissa, joissa olen viime aikoina joutunut liikkumaan.

Näissä olosuhteissa on Englannin nootti Suomelle tietenkin yhä lisännyt kiinnostusta maamme poliittiseen asenteeseen. Reuterin uutinen nootista oli täkäläisessä radiossa ja lehdistössä jo ennen kuin Ministeriön sähke n:o C-100 oli saapunut, ja hallituksen tiedoitus julkaistiin heti seuraavana päivänä. Neue Zürcher Zeitung'in Lontoon-kirjeenvaihtaja lähetti jo syysk. 25 pnä varsin yksityiskohtaisia tietoja asiasta, mainiten senkin, että Englannin nootin oli jättänyt Norjan Helsingin-lähettiläs ja tiedoitti myös, että Lontoossa toivotaan "määrättyä tulosta" tästä otteesta, koska Suomen

yleisen mielipiteen enemmistön oletetaan olevan "mieluummin sodan jatkamista vastaan".

Toisaalta United Press'in Tukholman-edustaja, jonka tiedoitukset julkaistaan lukuisissa eri lehdissä, tiedoitti "sikäläisten suomalaispiirien" olevan yllättyneitä Englannin nootin johdosta ja samalla asettuneen täysin epäilevälle kannalle sen tulokseen nähden, koska "Suomi ei voi päättää yksin", jatkaako se sotaa vai ei, ja koska ainoa tulos sodan lopettamisesta olisi, että Saksa lähettäisi Suomeen lisäjoukkoja ja ehkä lopettaisi elintarvikkeiden viennin maahamme.

Samaan aikaan kuin lehdistö julkaisi tiedon Englannin nootista, ilmestyi myös D.N.B:n lyhyt uutinen ministeri Tannerin Pressburgissa syysk. 24 pnä pitämästä puheesta. Uutisen ytimenä oli lause, että "Suomi jatkaa Saksan rinnalla taistelua lopulliseen voittoon asti". Katsoen siihen merkitykseen, mikä tällä lausunnolla voi täälläkin olla, tiedoitin siitäkin näitä asioita koskevassa sähkeessäni n:o 183, toivoen saavani aikanaan sen tarkemman sanamuodon.

Kysymys Suomen sodan päämääristä on näin tullut vilkkaan julkisen keskustelun ja väittelyn kohteeksi ei ainoastaan Sveitsissä, vaan lukuisissa eri maissa. Ilmeisesti juuri tällainen julkisuus kuuluu Englannin nykyiseen politiikkaan. Puolueettomalta taholta, joka ylläpitää läheisiä suhteita täkäläisiin englantilaisiin diplomaattisiin piireihin, olen kuullut Englannin nykyisin pyrkivän kaikin keinoin hälyyttämään pieniä kansoja, muistuttamaan niitä lujuudestaan, ja osoittamaan niille, että Englannin vaikutus mantereella olisi otettava lukuun. Tältä kannalta katsoen Englannin esitys Suomelle on verrattavissa sen Sveitsille samanaikaisesti antamaan julkiseen ilmoitukseen saarron kiristymisestä (sähkeeni n:o 181).

V. Tuomi

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetyslä raportti n:o 27.

Ministeri Voionmaa

10/10 1941

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 43/335 Sal 41

KIRJELMÄ n:o 1151/257.

17/10-41

Berni SSA 10 P:NÄ loka KUUTA 19 41.

VIITTAUS: ..... N

5 C 81

..... P:NÄ ..... KUUTA 19..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19.....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 27.

Oheisena lähetystö kunnioittaen Ministeriölle lähettää raporttinsa n:o 27, jonka otsakkeena on

Talvisodan painopiste.

Ministeri: T. Vaurimaa.

UE 8: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27. 43/335 Sal 5 -41

Bernissä 10 p:nä loka kuuta 1941. 12/10-41

Asia: Talvisodan painopiste.

5 C31

Jatkoa raporttiin n:o 24. Moskovan valloitus, johon Saksan parhaillaan päivä suurhyökkäys tähtää, voi monien Venäjän tuntijain mielestä aiheuttaa neuvostovallan luhistumisen, vaikka toiset arvelevat sen voivan jatkaa vasterintaansa idempänä. Mutta kävi siellä miten tahansa, sodan painopisteen arvellaan Bernissä piakkoin siirtyvän Etu-Aasiaan. Samalla kun Saksa etenisi Kaukasian kautta - Turkki on edelleenkin kysymysmerkki - kohtaamaan Englannin sikäläistä rintamaa, akselin viime aikoina vahvistetut joukot Libyassa sitoisivat osan Englannin armeijaa Egyptiin ryhtymättä kuitenkaan hyökkäykseen.

Koska kerran kuukausi sitten rohkenin käsitellä Bernin horisontin mukaan sodan tulevia pääsuuntia, täytynee minun jatkaa esittäkseni, missä suhteessa silloisia hypoteeseja olisi nyttemmin muokattava.

Saksan suuret offensiivit itärintamalla, jotka parhaillaan riehuvat ennenkuulumattomalla voimalla, näyttävät vahvistavan taannoin esittämiäni arvelujen ensi osaa. Saksan lähimmät strateegiset päätavoitteet ovat edelleenkin Pietari, Moskova ja Harkoff. Ja Sveitsin lehtien Berliinin-kirjeenvaihtajat tiedoittavat "asiaatuntevien piirien" yhä useammin viittailevan itärintaman stabilisoimiseen. "Itärintaman taistelut lähenevät loppuaan ilman että sota ehdottomasti päättyy niillä seuduilla. Saksalaiset ovat varustautuneet talvea varten, eivätkä salaa sitä" (Journal de Genève, syysk. 11 pnä 1941).

Mikä vaikutus Moskovan valloituksella olisi tämän odote-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoitukselin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoitukselin.

UE 2: A 4.

tun talvisodan luonteeseen ? Luonani on viime viikkoina käynyt joukko Venäjän reunamaiden edustajia - latvialaisia, liettualaisia, ukrainalaisia ja georgialaisia - joita tässä poliittisten pakolaisten vanhassa suojamaassa on runsaasti ja joista monia olen tuntenut Genève'in ajoiltani. He ovat bolshevismin vannoutuneita vihamiehiä, tuntevat vanhastaan Venäjän, osaavat venäjää, ovat omistaneet viime vuosikymmenen tai pari Neuvostoliiton olojen seuraamiseen. Ja he ovat kaikki vakuuttuneita Neuvostoliiton sisäisen rakenteen olevan niin hauraan, että se tuhistuu, jos sen keskitukipylväs saa ankaran iskun. Punaisen diktatuurin voima, politiikan, talouden ja sotavoimain rautainen keskitys Moskovaan, on myös sen heikkous. Neuvostovalta voi jatkaa taistelua niin kauan kuin Moskova kestää, mutta joutuu sekasortoon, jos pääkaupunki vallataan. Ulkokohtaisuuden nimessä on vain lisättävä, että useimmat diplomaatit ja monet sveitsiläiset ovat toista mieltä ja arvelevat Neuvostovallan voivan sittenkin jatkaa vasterintaansa Uralin sotateollisuuden turvin. Vertauksen Kiinan sotaan kuulee usein.

Sortui Moskova lähiaikoina tai ei, ei sittenkään liene suursodan kokonaiskehityksen kannalta ratkaisevaa. Englanti on vielä päävihollinen, ja se voidaan kohdata joko itse saarilla tahi Etu-Aasiassa. Tilanteen logiikka viittaa edelleenkin siihen, että sodan painopiste pikkoin tulee siirtymään Etu-Aasiaan. Mutta toisin kuin syyskuun alussa, näyttää nykyään siltä, että Saksan sotavoimat pyrkivät Kaukaasiaan sekä saadakseen sen öljylähteet haltuunsa että katkaistaakseen Venäjän yhteyden Englantiin. Itärintaman eteläsohko olisi siten tämän hetken päärintama. Saksa voi tässä yrityksessään toivoa apua georgialaisilta. Georgian monivuotinen edustaja Genève'issä - kansansa perinteiden mukaan muuten suuri Suomen ystävä - kertoi minulle hiljattain, että hänen maansa itsenäisyystahto on säilynyt voimakkaana ja että Euroopasta käsin on sinne koko ajan ollut yhteys päämääränä kapinan järjestely. Georgialaiset ovat jo häirinneet bolshevikkeja ja sopivan hetken tullen he tulevat nousemaan ilmikapinaan. Englantilaisia he eivät katso suopein silmin.

Kaukaasiakin on vain etappi Saksan sotavoimien matkalla Etu-Aasiaan, jossa ne tulisivat kohtaamaan Englannin

rintaman. Tällaista kehitystä näkyvät ainakin englantilaiset odottavan, ja diplomaattipiireissä pidetään sitä varsin todennäköisenä. Jos tämä pitää paikkansa, tulee taistelevat suurvallat enää eroittamaan vain Turkki. Huhut tätä maata uhkaavasta painostuksesta on viime aikoina peruutettu sekä akselin pääkaupungeista että Ankarasta käsin. Tähän lisään vain huomautuksen, että Turkin puolueettomuus on ainoalaatuinen sikäli, että se perustuu sopimuksiin molempien sotaakäyvien maiden välillä.

Mainitut sotaliikkeet, mikäli ne toteutuvat, muodostavat Etu-Aasian pihdin toisen pään. Toinen pää on Libyassa. Englanninhan tiedetään viime aikoina siirtäneen joukkojaan Egyptistä Etu-Aasiaan. Vastavetona akseli lienee, yhtäpitävien tietojen mukaan, viime aikoina termokkaasti toiminut Libyassa päin. Kuljetus meren yli lienee kyllä osoittautunut hankalaksi ja vaaralliseksi. Eräänä merkkinä siitä on, että Italian on tiettävästi täytynyt turvautua yhä suurempiin kuljetuslaivoihin. Viime aikoina upotettujen aluksien joukossa lienee joku 20.000 ja 35.000 tonnin kantoinenkin. Siitä huolimatta on Libyan joukkoja nyttemmin huomattavasti vahvistettu, vaikka vahvuuksista olen kuullut hyvin erilaisia tietoja. Nettotuloksen arvellaan olevan sen, että akselin joukot kykenevät sitomaan varsin tuntuvan osan Englannin armeijasta, mutta tuskin hyökkäämään. Tilanne voisi muuttua vain siinä tapauksessa, että Ranska suostuisi asettamaan pohjoisafrikkalaiset alusmaansa akselin käytettäviksi tai Espanja avaamaan tien Gibraltariin.

Etu-Aasian tapauksilla lähestyvän talven kuluessa tulee varmaan olemaan ratkaiseva vaikutus suursodan kulkuun.

V. Vuorimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Voionmaa

11/10 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1153/259.

Berni SSA 11 P:NÄ loka KUUTA 1941.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTER
No 44/335 Sal. D 1941.
17/10-41
RYHMÄ 5 OSASTO C 31 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 28.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 28, jonka otsakkeena on Eräs sveitsiläinen raportti Neuvostoliitosta.

Ministeri: T. Vaarimaa.

UE 3: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Berni ssa 11 p:nä loka kuuta 1941.

Asia: Eräs sveitsiläinen raportti Neuvostoliitosta.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
RYHMÄ 5 OSASTO C 31 ASIA

Tutkittuaan Neuvostoliiton oloja viime keväänä, eräs huomattava sveitsiläinen pankkimies silloin totesi maan varustavan ja mekanisoivan armeijaansa sekä muiden maiden sodan hedelmien korjaamisen toivossa että Saksan hyökkäyksen pelosta. Englannin ystävyys oli jo silloin yleinen. Stalinin hallitus näytti kaikkien tietojen mukaan hyvin kansanomaiselta ja voivan sodan sattuessa luottaa väestön valtaosan kannatukseen. Ainoa neuvostovallalle vaarallinen aines näytti olevan armeijan upseeristo.

Tehtyään viime helmikuussa kauppasopimuksen Neuvostoliiton kanssa, Sveitsin hallitus lähetti uusia suhteita tutkimaan mm. erään huomattavimmista pankkimiehistään, joka aikaisemmin Venäjällä toimineena puhuu maan kieltä. Tarvitsee tuskin mainita, että hän on konservatiivi ja antikommunisti mielipiteiltään. Huhtikuulla tekemästään matkasta hän viime toukok. 6 pnä jätti hallitukselle salaisen raportin, jonka sain lyhyeksi aikaa käytettäväkseni pyynnöllä, ettei tekijää mainittaisi. Vaikka mullistava muutos on tilanteessa tapahtunut raportin laadinnan jälkeen, esitän siitä kuitenkin muutamia otteita, joilla voi olla mielenkiintoa Neuvostoliiton vastarinnan ymmärtämiseksi.

Neuvostoliiton ulkopolitiikkaa luonnehditaan raportissa tunnettuun tapaan. Sen johtolankana oli pysyä sodasta syrjässä, korjata muiden kamppailun hedelmät sekä varustaa ja mekanisoida armeija todelliseksi voimatekijäksi. "Ei voida suinkaan puhua mistään liiton ystävyydestä tai luottamuksesta Saksaa kohtaan." Kaikkialla toivottiin päinvastoin Englannin voittoa. Kiintoisa

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

on huomautus, että "myös asiaatuntevalla saksalaisella taholla myönnetään, ettei Suomen sota muodostanut mitään Venäjän armeijan voiman mittapuuta, koska sen alkukuukausina meneteltiin anteeksiantamattomalla kevytmielisyydellä." Lopuksi mainitaan, että Moskovan diplomaattipiirit odottivat Venäjän-Saksan sotaa lähitulevaisuudessa. - Yksityisessä keskustelussa kanssani raportin laatija väitti sekä Saksan suurlähettilään v. Schulenburgin että sen sotilasasiamiehen, jotka hän oli henkilökohtaisesti tavannut, varoittaneen Saksaa tästä sodasta.

Neuvostoliiton sisäisen poliittisen rakenteen analyysissä väitetään, että väestön suuri enemmistö suhtautuu myönteisesti Neuvostovaltaan, koska tämä on ainakin viime vuosina tuottanut sille epäämättömiä etuja tsaarivaltaan verrattuna. Liitossa on kyllä miljoonia opposition miehiä, muttei mikään avoin vastarinta ole kuitenkaan ajateltavissa. "Kaikki tiedot ovat yksimielisiä siinä, että Stalinin hallitus on suurten massain keskuudessa hyvin kansanomainen ja että se sodan sattuessa voi luottaa niiden ehdottomaan kannatukseen. Vastavallankumous näyttää toivottomalta jo siksi, että ne yhteiskuntaluokat, jotka sellaisen liikkeen voisivat aiheuttaa, puuttuvat, ja että uusi sukupolvi ei tunne mitään muuta kuin neuvostojärjestelmän. ... Ainoa organisatio, joka mahdollisesti voisi tulla vaaralliseksi neuvostojärjestelmälle pitkän, raskaan ja negatiivisen sodan jälkeen, on armeija, jonka upseeristossa varsinkin on monia tsaarinaikaisia aineksia. Kuitenkaan ei puolueettomissa piireissä tältäkään taholta uhkaavaa vaaraa pidetä suurena."

Olen tehnyt muistiinpanoja myös k.o. raportin taloudellisista luvuista, jotka muodostavat sen pääosan, mutta vähemmän ajankohtaisina ne voivat jäädä toiseen kertaan.

V. Voionmaa

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan Lähetystön rap. n:o 29.

Ministeri Voionmaa.

23/10-41.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 46 338 fm. 41

KIRJELMÄ n:o 1235/279 29/10-41

Berni SSA 23 P:NÄ loka KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

AINM. | OSASTO | ASIA
5 | C31 |

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti N:o 29.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 29, jonka otsakkeena on

Turkin väitelyt tavoitteet.

Ministeri: V. Voionmaa.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Berni ssa 23 p:nä loka kuuta 1941.

46 335 Sal. 41
29/10-41
5 C 31

Asia: Turkin väitelyt tavoitteet.

Saksan väitetään neuvotelleen Turkin kanssa tämän myötävaikutuksesta Kaukasian valtaukseen. Turkki olisi asettanut kovia ehtoja, vaatien alueita Aserbeidjanin, Armenian, Syyrian ja Irakin öljylähteiden seuduille saakka. Saksa kuitenkin pitäisi Turkin ruokahalua liian suurena ja harkitsisi muita suunitelmia.

Diplomaattinen kiinnostus on jo jonkin aikaa kohdistunut erikoisesti Turkin poliittiseen asemaan. Georgian epävirallisen, Mustan meren asioihin hyvin perehtyneen edustajan esitys siitä kulkee seuraavaan suuntaan.

Kaukasian suurimmat öljylähteet sijaitsevat korkean vuoristoketjun takana, joten pääsy niille pohjoista maantietä pitkin on vaikea. Jos Saksa sinne kuitenkin pyrkii, sen täytyisi hyökätä sinne meritse tai maitse etelästä. Molemmissa tapauksissa olisi Turkin myötävaikutus toivottava. Ja siitä oletetaankin jo diplomaattisia neuvotteluja käydyn. Vahvistaakseen asemaansa Saksa on ryhtynyt Bulgariassa, Traakiassa ja Kreikassa niihin varusteluihin, joihin useat raportit, muutamat minunkin, ovat viittailleet.

Turkki lienee ollut taipuvainen neuvottelemaan, mutta asettanut erittäin kovia ehtoja. Täkäläisten tietojen mukaan se vaatisi korvaukseksi osan Aserbeidjanista ja Armeniasta, Syyrian ja palasen Irakista. Ehdottoman rajan näille laajentumispyrkimyksille asettavat öljylähteet, joita Saksa ei tietenkään katsoisi voivansa Turkille luovuttaa. Mutta niinkin ollen tuntuu Turkin ruokahalu aika suurelta luultavasti liian suurelta, jotta Saksa olisi taipuvainen suostumaan

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen tyydyttämiseen. Eräs aihe tällaiseen olettamukseen on se, että Turkin sorron uusilla alueilla voidaan odottaa tulevan niin ankaraksi, että se vain aiheuttaisi epäjärjestyksiä.

Jos nämä näkökohdat pääsevät määrääviksi, jäisi jäljelle mahdollisuus, että Saksa ja Bulgaria ottaisivat ilman muuta haltuunsa Dardanellien rannat ja Italian laivasto murtautuisi salmen läpi Mustalle merelle. Tämä ei sotilaallisesti ehkä olisi mikään ylivoimainen tehtävä. Ja jos niin tapahtuisi, voitaisiin Venäjän sikäläinen laivasto epäilemättä nujertaa ja meritie Kaukasian länsirannikolle avata.

Punnittaessa näiden Georgian edustajan tietojen arvoa, on otettava huomioon, että hänen asenteensa Turkkiin nähden on hyvin kielteinen. Hänen mielestään Turkki on melkein yhtä vaarallinen naapurikansoilleen kuin Venäjä. Verratessani kuitenkin hänen tietojaan muihin samoja seikkoja koskeviin, ne eivät näytä olevan ilman jotain todennäkösyysarvoa.

V. Vaurimaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 31.

ASIA:

Bernissä olevan lähetyksen raportti n:o 30.

Ministeri Voionmaa.

3/11 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

51 336 Lue. 41

KIRJELMÄ n:o 1295/286.

Berni SSA 3 P:NÄ marras KUUTA 19 41. 24/11-41

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C31

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 30.

Oheisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 30, jonka otsakkeena on Sveitsin poliittinen myötätunto Suomea kohtaan.

Ministeri: P. Voronimo

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

57 336 kp. 41

Berni ssa 3 p:nä marras kuuta 19 41. 24/11-41

Asia: Sveitsin poliittinen myötätunto Suomea kohtaan.

5 C 31

Jatkoa raporttiin n:o 26. Sekä Sveitsin hallituspiirien että sen lehdistön myötätunto ja ymmärtämys maatamme kohtaan näyttää Englannin painostuksen johdosta vain kasvaneen. Sveitsin ulkoministeri on varsin peittelemättä, vaikka tietenkin yksityisesti, ilmaissut täyden tunnustuksensa Suomen hallituksen ottamalle asenteelle. Poliittinen departementti on tämän lisäksi tiedoittanut, että Englannissa itsessään on vakavaa erimielisyyttä Suomea kohtaan harjoitetun painostuksen johdosta. Sveitsin lehdistön enemmistö tekee paluuta vanhalle ystävyyden linjalle, vaikka sensuuri pakoittaakin sen pysymään hyvin neutraalina myös Venäjää kohtaan. Lehdistöä koskeva aineisto sisältyy sanomalehtikatsaukseen n:o 8.

Edellisistä Suomen ja Sveitsin suhteita koskevista raporteistani ilmenee, että Sveitsin hallituspiirien myötätunto ~~Suomea kohtaan~~ on koko ajan pysynyt Suomen puolella. Lokakuun kuluessa, selvitellessäni Suomen suhtautumista Englantiin, olen saanut kokea sen entistä selvemmin.

Liittoneuvos Pilet-Golaz hänelle muutamia päiviä sitten pitämilläni lounailla arvosteli aivan avoimesti, pienessä seurassa, Englannin suhtautumista Suomeen ja antoi varauksettoman tunnustuksen hallituksen ottamalle kannalle. Suomen nootti oli hänen mielestään vastaansanomaton. Erikoisesti oli viittaus Kansainliittoon hänelle mieleen, koskei hän koskaan ollut luottanut tähän Sveitsin vieraaseen. Luonnollisesti hän myös oli

JAKELUOHJE:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kiinnittänyt huomiota siihen, että Suomessa ei ole kysymys valtiomuodon muuttamisesta: "teette Saksalle suuren palveluksen sillä, että osoitatte demokraattisenkin maan voivan toimia yhteistyössä Saksan kanssa." Eräältä tutulta sanomalehtimieheltä kuulin, että Pilet-Golaz seuraavassa viikottaisessa luottamuksellisessa lehtikonferenssissaan oli, viitaten tähän keskusteluumme, puhunut aivan erikoisen lämpimästi Suomesta.

.. Yhtä selvän maallemme ystävällisen kannan esitti omaaloitteisesti ministeri Bonna. Hän kertoi ymmärtäneensä, ettei Englanti odottanutkaan suoraa myöntävää vastausta vaatimuksiinsa, vaan pyrki ainoastaan hälyyttämään Suomea ja rikkomaan kansamme yksimielisyyttä, puhuen siis samaan suuntaan kuin raportissani n:o 26 esitin. Bonna huomautti Suomen asenteen osoittavan, että Englanti laski tässä väärin. Tämä on herättänyt erimielisyyttä itse Englannissakin. Meillä on siellä edelleen vaikutusvaltaisia ystäviä, jotka ovat arvostelleet hallitustaan sen Suomen-politiikan johdosta. Olen muuten saanut sen käsityksen, että ministeri Egger on osaltaan paljon vaikuttanut eduksemme Poliittisessa departementissa ja yleensä hallituspiireissä. Hän ei ole ainoastaan yleensä Suomen ystävä, vaan käsittääkseni myös asemamme ja politiikkamme hyvä ymmärtäjä.

Sveitsissä on edelleen tyytyväisyydellä todettu, että pohjoismainen yhteisymmärrys kaikista suurpolitiikan mutkista huolimatta jatkuu, mihin Suomen vastaus Norjalle viittaa, ja jota ystävälliset suhteeni norjalaiseen virkaveljeeni täällä ilmentävät.

Sveitsin yleinen mielipide sellaisena kuin se kuvastuu lehdistössä, on sekin viime aikoina tuntunut kulkeutuvan Suomelle entistä myötämielisempään suuntaan. Ero meille lämpimän romaanisen ja viileämmän alemaanisen lehdistön välillä tosin on säilynyt. Mutta edellinen on selvästi asettunut Suomen puolelle tapahtuneessa noottienvaihdossa, ja jälkimmäinen on antanut yhä enemmän tilaa Suomen kannan esityksille, kuten tämän raportin rinnakkainen sanomalehtikatsaus n:o 8 osoittaa. Lehdistö huokuu läpeensä myötätuntoa maamme "traagillisen tilanteen" johdosta. Pyrkiessäni erikoisesti syksyn kuluessa

yhteyteen Sveitsin lehdistön edustajien kanssa, olen voinut todeta, että tähän kasvavaan myötätuntoon on tuntuvasti vaikuttanut hallituksen omaksuma varovainen asenne Itä-Karjalan poliittiseen kysymykseen nähden. Samalla on minulle vakuutettu, että lehdistö toisi vielä selvemmin ilmi myötätuntonsa ja ymmärtämyksensä, elleivät lehdistön valvontaviranomaiset olisi viime aikoina entistä enemmän tehostaneet neutralisuuden välttämättömyyttä. Englannin enentynyt painostus on nähtävästi aiheuttanut sen, ettei Venäjänkään arvostelu pääse esille.

Ylläoleva koskee Sveitsin lehdistön enemmistöä. Ne sveitsiläiset piirit, joiden epäluulon ja antipatian pääkohde ei ole Venäjä, ovat osoittaneet kylmyyttänsä Suomen ulkopolitiikkaa kohtaan paria poikkeusta lukuunottamatta vain vaikenemalla.

T. Vaorinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetyslä raportti n:o 31.

Ministeri Voionmaa

28/11 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1506/318.

Berni SSA 28 P:NÄ marras KUUTA 19 41.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 31.

Ohellisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 31, jonka otsakkeena on

Sveitsin myötätunto jatkuu.

Ministeri: P. Vavrinen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
57/337 Sal 41
23/12-41
RYHMÄ N 5
OSASTO C 31
ASIA

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Berni ssa 28. p:nä marras kuuta 19 41.

Asia: Sveitsin myötätunto jatkuu.

57 337 Sal 41
23/12 41
5 C 31

Jatkoa raporttiin n:o 30. Suomen-Yhdysvaltain nootinvaihto on edelleen vahvistanut Sveitsin sekä hallituspiirien että yleisen mielipiteen myötätuntoa maatamme kohtaan. Lehdistö on asettunut maamme puolelle tuntuvasti rohkeammin kuin Suomen-Englannin nootinvaihtoa kommentoidessaan. Aineisto sisältyy sanomalehtikatsaukseen n:o 9. - Suomen liitynta antikominternpaktiin on ymmärretty Saksalle annetuksi diplomaattiseksi tyydytykseksi.

Yhdysvaltain nootti Suomelle ja hallituksen vastaus siihen ovat aiheuttaneet sen, että Suomi on marraskuulla ollut vielä enemmän sveitsiläisten huomion kohteena kuin edellisinä kuukausina. Ja tyytyväisyydellä voidaan todeta, että Sveitsin myötätunto Suomea kohtaan ei ole ainoastaan jatkunut, vaan myös vahvistunut.

Yhdysvaltain "tahallisesti ymmärtämätön" asenne on virallisissa piireissä herättänyt milloin valittelua, milloin kummeksuntaa. Sveitsiläiset, joiden innostus Suomen asiaan talvisodan aikana oli tavattoman suuri ja yksimielinen ja jonka aineellinenkin apu, maan väkilukuun verraten, lienee ollut Ruotsin jälkeen suurin, eivät ole koskaan oikein nielleet sitä, että länsivallat silloin jättivät maamme taistelemaan yksin. Länsivaltojen nyt painostaessa maatamme kuulee usein viittauksen tähän laiminlyöntisyntiin. Englannin aikeista ei täällä ole mitään varmoja tietoja. Daily Expressin edustaja, entinen tuttu Genève'istä, joka kävi luonani marrask. 5 p:nä, vahvisti edellisessä raportis-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 3: A 4.

sani mainitsemani tiedon Lontoossa vallitsevasta erimielisyydestä Suomen politiikkaan nähden, mutta piti kuitenkin jo silloin sodanjulistusta todennäköisenä (sähkeeni n:o 218).

Suomen-Englannin noottienvaihdon johdosta Sveitsin lehdistö ilmaisi myötätuntonsa Suomea kohtaan varsin varovaisessa muodossa. Tämä onkin helposti ymmärrettävissä, kun ottaa huomioon Sveitsin ja Englannin nykyiset arkaluontoiset neuvottelut saarron helpottamisesta. Suomen-Yhdysvaltain noottienvaihdon johdosta täkäläinen lehdistö on ilmituonut kantansa maamme puolesta tuntuvasti rohkeammin. Maantieteellisen etäisyyden vaikutus ulkopolitiikan käsittelyyn on ilmeinen. Ehkä tähdellisimmät, sekä kirjoittajan arvovallan että kirjoitusten laadun vuoksi, ovat kansallisneuvos Oerin artikkelit Basler Nachrichtenissa. Englannin painostuksen alkaessa hän etupäässä korosti "Suomen tragiikkaa"; Yhdysvaltojen astuttua näyttämölle hän kirjoitti sattuvasti:

> "Yhdysvallat vaatii paljon... Suomen täytyisi siis toimia "heti", jo ennenkuin rauhansopimus olisi selvä, ikäänkuin rauha olisi jo solmittu. T.s. sen täytyisi maksaa rauhan hinta ... jo ennenkuin se tietää, mitä sille tarjotaan. Yksinkertaisesti Stalinin kauniiden silmien vuoksi! ... Yhdysvaltain myötätunto maata kohtaan, joka on maksanut velkansa, taistellut sankarillisesti ja uskaltaa nytkin julistautua demokraattiseksi maaksi, ei unohdu. Välitysehdotus lieneekin tehty sitä varten, ettei tämä sympatia muuttuisi antipatiaksi Englantia kohtaan".

Koko lehdistö muuten totesi Suomen vastausnootin korrektisuuden ja lujuuden (ELT-sähkeeni n:o 234). Lehdistön suuri enemmistö myös empimättä hyväksyi nootissa esitetyn todistelun. Pari "soraääntä", jotka puhuvat Suomen "pakkotilasta", mainitaan sanomalehtikatsauksessa n:o 9.

Näin ollen herätti Suomen liitytä Antikomintern-paktiin suurta huomiota. Kun keskustelin asiasta Poliittisen departementin johtavien virkamiesten kanssa, he sanoivat, että kun Suomi kerran olosuhteiden pakosta on joutunut sotaan Saksan aseveljenä Neuvostoliittoa vastaan, on luonnollista, että Suomi toisaalta oli valmis antikommunistiseen deklaratioon, ja toisaalta "ei ole voinut

kieltää Saksalta sitä diplomaattista tyydytystä, mitä liittyntä tähän paktiin epäilemättä merkitsee" (sähkeeni n:o 246). Muissa poliittisissa piireissä näytään Suomen liittyntää pidettävän Berliinin konferenssin huomattavimpana tapauksena, samalla kuin ministeri Wittingin puheen muista poikkeava sävy on huomioitu. Lehdistö ei kuitenkaan ole vielä ilmentänyt yleisen mielipiteen kantaa. Sensijaan amerikkalaiset lehtimiehet, viitaten eräisiin Berliinistä paktin allekirjoituksen jälkeen tulleisiin tulkintoihin, uumoilevat paktin suuntautuvan yhtä paljon anglosaksilaisia maita kuin Neuvostoliittoa vastaan. Olen vastannut heille Ministeriön tiedoitusten mukaisesti.

V. Voionmaa

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Bernissä olevan lähetyslä raportti n:o 32.

Ministeri Voionmaa

14/12 1941.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 55/337 Sal B. 1941

KIRJELMÄ n:o 1646/333.

Berni SSA 14 P:NÄ joulu KUUTA 19 41.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

23/12-41		
VUOSI	OSASTO	
N 5	C 31	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 32.

Oheisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 32, jonka otsakkeena on

Sveitsin hallituksen asenne Suomeen Englannin sodanjulistuksen jälkeen.

Ministeri: V. Tanner

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Berni ssa 14 p:nä joulu kuuta 1941.

55/337 Sal 41

23/12-41

RYHMÄ 5 OSASTO C 31

Asia: Sveitsin hallituksen asenne Suomeen Englannin sodanjulistuksen jälkeen.

Liittoneuvos Pilet-Golaz lausuu liittoneuvoston kiinteästi seuraavan Suomen asioita, ei vain myötätunnosta, vaan myös kiinnostuksesta siihen, miten pienen itsenäisen valtion yhteistoiminta suurvallan kanssa sujuu. Tämä yhteistoiminta on nim. hänen mukaansa reaalinen tosiasia, jota Suomen liityntä Antikominternpaktiin vain selventää, ja joka tekee Englannin sodanjulistuksen ymmärrettäväksi, vaikkakin valitettavaksi. Sveitsi toivoo, että Saksan voittaessa Suomi viisaasti pidättyisi liiallisista laajennuspyrkimyksistä, ja että päinvastaisessa tapauksessa se voisi välttyä liiallisilta kärsimyksiltä.

Jättäessäni pari päivää sitten liittoneuvos Pilet-Golaz'lle nootin Moskovan rauhassa luovutettujen alueiden palauttamisesta Suomen yhteyteen, sukeutui välillämme laajahko keskustelu Suomen ulkopoliittisesta asemasta. Hra Pilet-Golaz ilmaisi tällöin käsityksensä sekä täsmällisemmin että avomielisemmin kuin muut poliittiset henkilöt, jotka useimmiten varovasti rajoittuvat yleisiin myötätunnonilmauksiin, ja antoi siten minulle tilaisuuden selventää käsityksiään.

Todettuaan mielihyvin Suomen nyt voivan kumota Moskovan rauhansopimuksen, jota Sveitsi ei muuten ole missään muodossa tunnustanut, liittoneuvos huomautti, että maallemme on varmaan tällä hetkellä tärkeämpää uhatun olemassaolonsa puolustus ja vaikean elintarviketilanteensa hoito. Sveitsin hallitus seuraa entistä suuremmalla kiinnostuksella Suomen asiain kehitystä, ja tähän kiinnostukseen on kaksi syytä.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Ensiksikin Sveitsin elävä myötätunto Suomea kohtaan. Mainitsin, että minulla oli ollut ilo raportoida Suomen hallitukselle todenneeni tämän myötätunnon viime kuukausien kuluessa vain vahvistuneen riippumatta siitä, mihin suuntaan sveitsiläisten sympatiat ja antipatiat suursodan kysymyksissä menevätkin. Englannin sodanjulistuksen jälkeenkin on Sveitsin lehdistön ystävällinen asenne suurin piirtein säilynyt (siitä ks. sanomalehtikatsaustani n:o 10). Tämä osoittaa, sanoi siihen liittoneuvos, ettei Sveitsi todellisuudessa ole niin "englantilaismielinen" kuin mitä ulkomailla usein väitetään tai oletetaan. Sveitsi on vain järkkymättömästi asennoitunut pienten kansain vapauden puolesta suurvaltojen valtaus- ja painostusyrityksiä vastaan. Johtuu maantieteellisistä tosiasioista, että se itse tuntee lähinnä Saksan painostuksen. Sympatian Suomea kohtaan, joka ilmenee voimakkaampana kuin muita pieniä maita kohtaan siksi, että Suomi ensimmäisenä ja urheimmin puolustautui, ei ainakaan pitäisi muuttua siitä, että Suomi Venäjän uhan alaisena turvautuu Saksaan.

Tämä johtaakin Sveitsin kiinnostuksen toiseen syyhyn. Sveitsin hallitukselle on tähdellistä nähdä, "miten pieni maa hoitaa yhteistoimintaansa suurvallan kanssa, mikä tietysti on hyvin vaikea tehtävä." Kun tartuin sanaan "yhteistoiminta", ja viittasin Herra Ulkoasiainministerin ~~-ja~~ Berliinin kongressissa pitämään puheeseen, liittoneuvos sanoi, ettei hän kiinnitä niin suurta huomiota muodollisiin selityksiin kuin reaalisiin tosiasioihin. Jälkimmäiset hänen mukaansa eittämättä osoittavat, että Suomi joka tapauksessa on kiinteässä yhteistoiminnassa Saksan johtaman valtaryhmän kanssa. Suomen liityntä Antikominternpaktiin ja sitä seurannut Englannin sodanjulistus vain selventävät tätä tilannetta. Englannin asenteen täyskäännöstä Suomen suhteen hän valitti, arvellen sen johtuneen etenkin Labour Party'n vaikutuksesta ja tähtäävän Murmanskin rautatien valtaamiseen.

Koska Sveitsin hallituksen kiinnostus Suomeen perustuu myötätuntoon, liittoneuvos halusi ilmituoda myös toivotuksensa: "että Suomi, Saksan voittaessa, tyytyisi varovaiseen politiik-

kaan pidättyen liiallisista laajennuspyrkimyksistä, ja että se, päinvastaisessa tapauksissa, välttyisi liiallisilta kärsimyksiltä".

Edellinen toivotus viittasi tietysti Itä-Karjalan kysymykseen. Selitin sitä uudelleen hallituksen ja eduskunnan lausuntojen valossa: huomioonottaen Sveitsin poliittisen ilmakehän tehostin nimenomaan sitä, että nykyinen tilanne ei ainoastaan salli Suomen ryhtyä, vaan velvoittaakin sitä, uudelleen ajamaan Itä-Karjalan itsemääräämisoikeutta, joka perustuu jo Tarton rauhansopimukseen. Samalla kuin hra Pilet-Golaz sanoi oivaltavansa tämän, hän kuitenkin lausui olettavansa, että Itä-Karjalan kansalliset olot ovat perusteellisesti muuttuneet viime vuosikymmenien aikana. Kun hän näytti epäilevän, että Suomen pyrkimysten tuloksena voisi olla kansallisen vähemmistön joutuminen Suomen rajain sisäpuolelle, selitin otaksuvani, ettei maamme tarkoituksena ole pitää Itä-Karjalassa sinne pakkokeinoin tuotuja ja siellä juurettomia Venäjän heimoja.

Liittoneuvoksen mainitsemaa toista toivotusta, joka sivuaa suurpolitiikkaa, emme tällä kertaa käsitelleet. Olen ymmärtänyt hänen yleiskantansa olevan sen, että kompromissirauha on sekä toivottava että luultava. Tämän ei välttämättä tarvitse merkitä sitä, että hänen luulonsa perustuisi "toiveajatteluun".

V. Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 31

ASIA:

Berniin olevan lähetystön raportti n:o 33.

Ministeri Voionmaa

16/12 1941.

5000—5—41 3607

56/337 Sal. 41

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1654/338.

Berni SSA 16 P:NÄ joulu KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 33.

Oheisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 33, jonka otsakkeena on Sveitsin ulkopoliittinen asema.

Ministeri: V. Tanner

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Berni ssa 16 p:nä joulu kuuta 19 41.

32 337 Sal 41
23/12-41
RYHMÄ 5 OSASTO C 31

Asia: Sveitsin ulkopoliittinen asema.

Liittoneuvoston useat jäsenet ovat viime aikoina, ikäänkuin suunnitelmanmukaisesti, puheissaan teroittaneet kansansa mieleen, että ulkopoliittinen tilanne aiheuttaa kasvavia poliittisia ja taloudellisia vaikeuksia. "Sveitsin kansan täytyy osata luopua eräistä vapauksistaan säilyttääkseen vapautensa". Erikoinen vetoomus on uudelleen esitetty sanomalehdistölle. Samanaikaisesti liikkuu poliittisissa piireissä huhuja akselivaltain aikeista esittää Sveitsille eräitä entistä pitemmälle meneviä vaatimuksia.

Sota on katkaissut Sveitsin perinnäisesti läheisen henkisen yhteiselämän suurten naapurimaittensa kanssa. Siitä on johtunut, että sveitsiläisten katseet ovat soda jatkuessa kääntyneet sisäänpäin, ja että he ovat ruvenneet elämään yhä kiinteämmin omassa omalaatuisuudessaan. Sveitsin kannalta siitä on se hyöty, että maan henkinen puolustusvalmeus on voimistunut, mutta samalla se haitta, että kansa jättää ottamasta vaarin ajan vaatimuksista.

Hallitus on tästä täysin selvillä. Viime aikoina on kolme sen jäsentä, valaliiton presidentti (finanssiministeri) WETTER, liittoneuvos (oikeusministeri) VON STEIGER ja liittoneuvos (yhtä aikaa maatalous-, teollisuus-, kauppa-, kansanhuolto- ja sosiaaliministeri) STAMPFLI, pitänyt vakavia ja voimallisia puheita maan uuden aseman vaatimuksista. Sveitsin valtioelämälle on tyypillistä, etteivät he pitäneet puheitaan parlamentille, vaikka sen syysistuntokauden toinen osa oli juuri joulukuun alkupuolella, vaan suoraan kansalle, s.o. vapaille kansalaisjär-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

jestöille.

Yhdenmukaisesti näissä puheissa teroitetaan kansan mieleen, että sodan jatkuessa pienen neutraalin maan elintila kutistuu kutistumistaan, etteivät valtiolliset laitokset ole ikuisia, vaan että valtioetu vaatii parempaa sopeutumista uuteen ulkopoliittiseen asemaan. Presidentti määrittelee tämän aseman seuraavasti:

> "Uusi sota on vaikeuttanut ulkopoliittista asemaamme. ... Totta on, että ylläpidämme korrekteja ja ystävällisiä suhteita kaikkien valtojen, nimenomaan naapurimaiden, kanssa, ja että olemme aina voineet puolustaa kantaamme, joka on se, että ulkomailla riehuva taistelu vastakkaisten poliittisten järjestelmien välillä ei koske maatamme, ja että jokainen maa on vapaa valitsemaan oman sisäisen valtiojärjestyksensä. Mutta puolueettomuutta, tätä ainoata pohjaa, jolla Sveitsi voi seistä, ei ole aina sodan aikana helppo ylläpitää ... Sotaakäyvien maiden on vaikea ymmärtää kolmansien maiden syrjään jäämistä."

Erikoisesti presidentti vaatii sanomalehdistöä hillitsemään ulkopoliittista arvosteluhaluaan. Samaa teroittavat toiset liittoneuvokset. VON STEIGER tiivistää puheensa sanoihin: "Sveitsin kansan täytyy oppia luopumaan eräistä vapauksistaan säilyttääkseen vapautensa". Vaikka puheissa vedotaan ensi sijassa vapaaehtoiseen kuriin, ilmenee niistä myös, ettei hallitus tule säikkymään ankariakaan toimenpiteitä, jos puhe- ja kirjoitusvapautta jatkuvasti käytetään valtioetua vastaan.

Näissä puheiden kohdissa ei löydy mitään viittausta akselivaltoihin. Selvä viittaus niihin on sen sijaan Sveitsin kauppapoliittisten vaikeuksien esityksissä, jotka muodostavat puheiden toisen tärkeän osan. Liittoneuvokset selittävät laajasti, miksi täydellinen yhteisymmärrys akselin kanssa on tällä alalla välttämätön.

Sekä näiden puheiden samanaikaisuus että niiden yhdenmukaisuus antavat sen käsityksen, että kysymyksessä on suunnitelmanmukainen yleisen mielipiteen muokkaus. Olisi houkuttelevaa asettaa tämä yhteyteen niiden arvelujen kanssa, joita viime päivinä Bernin poliittisissa piireissä on liikkunut akselin odotettavista uusista vaatimuksista, vaikkei asiain

luonnosta johtuen sellaista yhteyttä tietenkään voida todeta. Näistä huhuista on yleisin se, että Saksa olisi hiljattain tehnyt uusia esityksiä Sveitsin lehdistön jatkuvan vapaan kirjoittelun johdosta. (Samanlaisen, mutta ankaramman esityksen Saksan väitetään hiljattain tehneen Tukholmassa). Erään heikomman huhun mukaan akselivallat olisivat nyttemmin kiinnittäneet huomionsa siihen, ettei Brennerin linja vastaa liikenteen vaatimuksia, ja että Simplonin ja Gotthardin linjoja pitkin voitaisiin kuljettaa muutakin kuin tavaraa; mitään virallista esitystä siitä ei kuitenkaan liene tehty. Vihdoin liikkuu täällä sellainen arvelu, että Saksa voisi lähitulevaisuudessa vaatia englantilaisten, ei kuitenkaan Englannin lähetystön, poistamista. Sveitsihän on Englannin tärkein jäljelläoleva tukikohta Euroopan mantereella,—toiset puolueettomat maat, Ruotsikin, ovat valtateistä syrjässä, - ja täällä lieneekin varsin tiheä brittiläinen tiedusteluverkosto.

Tällaiset suunnitelmat eivät tunnu, nimenomaan nykyhetkellä, itsessään epätodennäköisiltä. Onhan Führer viimeisessä puheessaan entistä voimakkaammin tehostanut koko Euroopan yhteenkuuluvaisuutta, jota Sveitsi ei ole vielä kaikissa suhteissa omaksunut. Ja toisaalta odotetaan sodan suuntautumista Välimeren seuduille, jonne tärkeät linjat kulkevat Sveitsin kautta.

Silloin tällöin muistutetaan diplomaattipiireissä siitäkin, että Sveitsin jako olisi todellisuudessa päätetty asia. Sellainen radikaalinen leikkaus tuskin olisi tarpeellinen sotilaallisista syistä, ja taloudellisista syistä se olisi epäilemättä akselille vahingollinen. Sveitsin sotatarviketeollisuus toimii hyvin.

V. Vaurimaa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 31.

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön rap. n:o 34.

Ministeri Yrjönmaa.

20/12-41.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1681/345.

Berni SSA 20 P:NÄ joulu KUUTA 19 41.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

2 320 Sal 42

16/1-42

5 C31

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 34.

Oheisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 34, jonka otsakkeena on

Sveitsiläiset ambulanssit.

Ministeri: V. Tanner

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

2 320 Sal 42

Berni ssa 20 p:nä joulu kuuta 1941. 16/1-42

Asia: Sveitsiläiset ambulanssit.

ULKOASIAINMINISTERIÖ OSASTO 5 C 30

"Aktiivisen puolueettomuutensa" velvoitusten mukaisesti Sveitsin punainen risti ryhtyi varustamaan ambulanssia jo ennen Venäjän sodan syttymistä. Suomen kieltäydyttyä vastaanottamasta tarjottua missiota, sellainen lähetettiin Smolenskin lohkolle. Sveitsi varustaa nyt kahta uutta missiota. Halu Suomen vapaaehtoiseen avustukseen on Sveitsin lääkäripiireissä edelleen suuri ja viimevuotisen mission materiali on edelleen varattu meille, mutta varojen puutteessa ei missiota Suomeen tällä hetkellä voitane suunnitella.

Valaliiton presidentti lausui marraskuun 21 p:nä pitämässään puheessa mm.:

> "Mutta eräs tehtävä, joka kuuluu meille, velvoittaa meidät toimimaan: avustus humanitärisellä alalla. Tahdommekin avustaa Kansainvälisen punaisen ristin ja Sveitsin punaisen ristin jalomielistä työtä tehdäksemme hyvää ja lieventääksemme kärsimyksiä kaikilla tahoilla. Tällä alalla ei ole kysymystä politiikasta eikä valtiollisista rajoista. ... Meidän hyväntekeväisyystyömme täytyy koitua kaikkien hyväksi. ... Siten työskentelemme kansain sovinnon hyväksi, vihan poistamiseksi ja kansojen rauhallisen yhteistyön valmistamiseksi".

Nämä sanat osoittavat uudelleen, kuinka suuren arvon Sveitsin hallitus tahtoo antaa "aktiivisen neutraliteettinsa" velvoituksille (vrt. rap.n:o 16). Kansainvälinen punainen risti toimii, kuten tunnettu, kokonaan sveitsiläisellä johdolla ja sveitsiläisillä varoilla. Ja jo Venäjän sodan lähestyessä Sveitsin punaisen ristin piirissä heräsi ajatus sveitsiläisen ambulanssin lähettämisestä itärintamalle.

JAKELUOHJE:
Tavallinen ja Punaiselle ristille.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sveitsin lämmintä ja jatkuvaa myötätuntoa maatamme kohtaan todistaa se, että tällaista ambulanssia eli lääkärimissiota ajateltiin ensi sijassa tarjota Suomelle. Sähkeissäni n:ot 75 ja 86 tiedustelin, olisiko Suomi valmis ottamaan vastaan lääkärimission, osittain samoin henkilöin ja samoin materiaalein kuin keväällä 1940 maassamme työskennellyt lähetyskunta, jonka oli järjestänyt Sveitsin punainen risti, vaikkei se, poliittisen tilanteen arkaluontoisuuden vuoksi, tahtonutkaan yhdistää virallisesti nimeään siihen. Mutta esitykseen tuli Ministeriön sähkeessä n:o 72 "toistaiseksi" epäävä vastaus. Sveitsin lääkäripiireissä on tätä tulosta valitettu. Niiden saamien tietojen mukaan olisi Suomessa lääkärien - etenkin kirurgien - puutetta. Halua Suomen vapaaehtoiseen avustukseen myöskin on, ja kolme viimevuotisen lähetyskunnan jäsentä onkin jo lähtenyt tai on lähtemässä Suomeen. Viimevuotisen mission koko arvokas materiaali on saamieni tietojen mukaan edelleen varattuna maamme avustamista varten.

Suomen kieltäydyttyä vastaanottamasta lääkärimissiota, Sveitsin punainen risti lähetti sittemmin suuren, 30 kirurgia ja 30 sairaanhoitajatarta käsittävän ambulanssin Saksan itärintamalle, jossa se on toiminut Smolenskin lohkolla. Sen organisatio kuuluu eräälle itsenäiselle komitealle, jonka puheenjohtajana on Sveitsin punaisen ristin presidentti ja toimeenpanevana henkilönä divisioonaeversti, tri BIRCHER, joka oli aikaisemmin ottanut aloitteen Suomen avustamiseksi. Jälkimmäinen, joka on itse käynyt Smolenskin rintamalla, on minulle muuten kertonut ihailevin sanoin Saksan joukkojen hyökkäyshengestä. Muista lähteistä olen kuullut ambulanssin joutuneen työskentelemään lähellä etulinjoja vaikeissa olosuhteissa, mutta saaneen osakseen kaikin puolin hyvää kohtelua saksalaisten taholta ja voineen tehdä erinomaisen hyödyllistä työtä.

Olen saanut tietää Sveitsin nykyään ryhtyvän varustamaan uusia ambulansseja. Kysymyksessä on ensiksikin Smolenskin ambulanssin kotiuttaminen (osa palaa jo jouluksi) ja korvaaminen uudella. Uusi missio lähtenee täältä ensi tammik.5 pnä.

Sen lisäksi aiotaan lähettää lääkärimissio Kreikkaan taistelemaan siellä uhkaavaa epidemiavaaraa vastaan.

Tavatessani yksityisesti Punaisen ristin täkäläisen keskustoimiston johtajan, kapteeni, tri VON FISCHERin, otin tunnustellakseni, mitä mahdollisuuksia olisi saada ambulanssi Suomeenkin siinä tapauksessa, että asianomaiset viranomaisemme sellaista uusissa olosuhteissa haluaisivat, mitä en sanonut tietäväni. Tähän antoivat minulle aiheen eräät kirurgit, jotka lausuivat monien heistä edelleenkin haluavan mennä Suomeen mieluummin kuin mihinkään muuhun maahan. Asiaa harkittiin, mutta vastaus oli valitettavasti kielteinen. Syynä on yksinomaan se, etteivät käytettävissä olevat varat riitä muuta kuin yllämainittujen kahden lähetyskunnan varustamiseen.

T. Vuorimies.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 31.

ASIA:

Bernissä olevan lähetystön sap. n:o 35.

Ministeri Voionmaa.

20/12-41.

5000—5—41 3607

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 3 3 20 Sal 42

KIRJELMÄ n:o 1682/346.

Berni SSA 20 P:NÄ joulu KUUTA 19 41. 16/1-42 - -

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 35.

Oheisena lähetystö kunnioittavasti lähettää Ministeriölle raporttinsa n:o 35, jonka otsakkeena on

Vladivostok.

Ministeri: V. Tanner.

UE 3: A 4.

Berni SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Berni ssa 20 p:nä joulu kuuta 1941.

3 320 Sal 42
16/1-42

Asia: Vladivostok.

5 C31

Mikäli Kauko-Idässä kaikki käy suunnitelmanmukaisesti, Japani lykännee hyökkäyksensä Vladivostokiin ensi kesän loppupuolelle.

Kun Japanin suurlähettiläs Berliinin kongressissa julisti, ettei Antikominternpaktin allekirjoittaminen merkinnyt mitään muutosta Japanin ja Neuvostoliiton välisiin, hyökkäämättömyyssopimukseen perustuviin rauhallisiin suhteisiin, herätti se Bernin poliittisissa piireissä jo tuolloin erikoista huomiota. Mutta tämän lausunnon täysi merkitys kävi ilmi vasta Japanin aloitettua sodan Tyynellä valtamerellä. Kaikkialla kysytään, kuinka kauan rauha Japanin ja Venäjän välillä tulee säilymään.

Samaa kysyin minäkin Japanin täkäläiseltä lähettiläältä, kun pari päivää sodan syttymisen jälkeen olin yhdessä Saksan ja Italian lähettiläiden kanssa hänen vieraanaan. Ministeri Mitani lausui aluksi, että Englannin taloudellisen-sodankäynninministerin hiljattain julkisuuteen antamat tiedot Japanin varastoista olivat aliarvioita. Koko Kiinan sodan aikana ovat petroolivarastot vain kasvaneet, ja nyt ne riittävät vaikka kolmivuotiseen sotaan. Riisinsaanti on turvattu Indo-Kiinan avulla. Muitakin raaka-aineita on varastoitu. Mutta nämä varastot riittävät sentään vain tiukasti säännösteltyyn kulutukseen. Taloudellisen ekspansionsa vuoksi Japanin on ilmeisesti kohdistettava päähyökkäyksensä Etelämeren rikkaita raaka-ainelähteitä kohti.

Itä-Siperian rintamalla on, ministeri Mitanin mukaan, rauhallinen odotus tällä hetkellä sekä Japanin että Venäjän etujen mukaista. Molempien päätaistelu on nyt kaukana Itä-Siperias-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

ta. Samalla hän kuitenkin antoi ymmärtää, että Japani sopivan hetken tullen kyllä pyrkii selvittämään myös Itä-Siperian kysymyksen, jonka painopisteen muodostaa Vladivostokin mutka. Sopivan hetken määräävät sääsuhteet. Ankara talvi tekee suurehkot sotaliikkeet noilla teittömillä seuduilla miltei mahdottomiksi. Keväällä on Amur-joen tulvilla sama vaikutus. Japanin hyökkäystä Vladivostokiin voidaan näin ollen tuskin odottaa ennenkuin loppukesän tienoilla, esim. elokuulla.

Edelläolevan vahvisti kaikissa suhteissa eräs Japanin lähetystön sihteereistä, joka oli juuri saapunut Berniin suoraan kotimaastaan.

V. Tanner.